

OB LETOŠNJEM TEDNU OTROKA JE IZDELALA ZPMS PROGRAM URESNIČLJIVIH NALOG

DA BI VSI OTROCI...

Prizadevanja za boljšo dvojezično šolo

„Meč je močnejši od peresa“ je zapisal generalni sekretar Združenih narodov U Tant ob letošnjem svetovnem dnevu otroka, 5. septembra. To potrjujejo tudi podatki iz najnovejših študij o stroških za izobraževanje in stroških za vojsko: vsako leto porabijo v svetu 159.000 milijonov dolarjev za oboroževanje in samo 11.000 milijonov dolarjev za izobraževanje. Gledano v svetovnem merilu dobi vsak otrok za izobraževanje 100 dolarjev, medtem ko stane vojak 7.800 dolarjev... Sedemdesetkrat več za rušenje kot za konstruktivno izobraževanje. Toda v teh stvareh bi moral biti red obrnjen – pravi U Tant v svoji poslanici.

Generalna skupščina in njen sekretar opozarjata na krizo izobraževanja, na kvantitativni in kvalitativni vidik. Do leta 2000 bi potrebovali v svetu okrog 70 milijonov učiteljev, imeli pa jih bomo samo 2 milijona. Vse več učiteljev rabimo, zato pa je težko – glede na denar, ki ga odmerjamo izobraževanju sedaj – vzdrževati in izboljševati raven njihovo kvalifikiranosti.

Otrok in praznovanje. Besedi se pomensko dopolnjujeta: Teden otroka bi moral biti prava prav praznik vseh otrok, teden veselih in nepozabnih doživetij. Toda Teden otroka smo izbrali odrasli, zato da bi se bolj glasno opozarjali na vse, kar za otroke še ni storjeno. Tudi za to, da bi znova pretehtali, koliko smo storili za varstvo, vzgojo in izobraževanje pri nas.

Primerjave s prejšnjimi leti pravijo, da smo lahko na Slovenskem v zadnjih letih precej bolj zadovoljni s položajem vzgoje in izobraževanja kot v preteklosti. V skladih izobraževalnih skupnosti in v skladih otroškega varstva je več denarja, osebni dohodki učiteljev so se zvišali, modernizacija pouka ne vstopa v šole več skozi zadnja vrata.

Podatki, ki jih je predstavil v svojem poročilu na razširjeni

seji predsedstva ZPMS podpredsednik Milojko Vidmar, pravijo, da obiskuje danes pouk v nižje organiziranih šolah v SRS v kombiniranih oddelkih samo okrog 15.000 učencev. Pred šestimi leti se je učilo v kombiniranih oddelkih skoraj 25 tisoč otrok. Toda vzgojne dejavnosti še vedno niso enakopravne z izobraževanjem. Uvrščene so v B program financiranja izobraževalnih skupnosti.

Od novincev, ki so se vpisali v osnovno šolo leta 1961/62, jih ni uspešno končalo osnovnega šolanja v preteklem letu 37,9%. Ne vemo na primer niti tega, koliko otrok ni bilo kategoriziranih in koliko kategoriziranih obiskuje normalno osnovno šolo.

Vozači spadajo še vedno med tiste otroke, katerih zdravje je najbolj ogroženo; za njihovo prehrano še vedno nismo poskrbeli. Tudi akcija ZPM in Zavoda za šolstvo za organizacijo šolar-skih knjižnic in brezplačno izposojanje učbenikov ni našla pravega odziva.

Od 428 centralnih in samostojnih osnovnih šol dela 301 šola po novem šolskem koledarju. O sobotnem varstvu otrok se še vedno bolj dogovarjamo, kot pa ga uresničujemo. Tudi obljubljenih 100 šol gradimo prepočasno. In če bomo spet vpisovali otroke s šestim letom, se bo število šol z dvozmenskim poukom spet povečalo.

Mentorje za delo z mladino usposablja načrtno le mariborska pedagoška akademija, ZPM organizira seminarje – to pa je tudi edina oblika usposabljanja mladinskih mentorjev. V Sloveniji imamo samo en Pionirski dom, nekaj baletnih in glasbenih šol, ki pa še zdaleč niso dostopne otrokom staršev s povprečnimi in podpovprečnimi osebnimi dohodki.

Rekli smo, da bomo do leta 1970 vključili v organizirano predšolsko vzgojno varstveno dejavnost 30 tisoč slovenskih otrok. V dnevnem varstvu pa je bilo lani samo 10% predšolskih

otrok, starih do šest let. Male šole je obiskovalo 62,5% otrok, v rednem-dnevnem varstvu jih je bilo okrog 5 tisoč, to je okrog 82% vseh šolskih novincev. Ta odstotek se je sicer letos zvečal za 9%, še vedno pa ni priznana ta oblika dela pri TIS.

V oddelkih podaljšanega bivanja je bilo le 4,5% šolarjev, 14% pa jih je vključenih v vzgojno varstvene zavode za predšolske otroke.

Polovica učiteljev na predmetni stopnji nima ustrezne izobrazbe.

Ti podatki so pravzaprav ogledalo današnjih razmer, hkrati pa kačipot za usmeritev nalog, ki si jih je zadala ZPMS ob letošnjem tednu otroka. (Od 5. do 11. oktobra). ZPM kot osrednja organizacija, ki skrbi za vzgojo otrok, opozarja, naj bodo v Tednu otroka pa tudi v mesecu oktobru in novembru občni zbori društev prijateljev mladine. Tu naj se člani društev in drugi dejavniki v krajevni skupnosti dogovorijo in sprejmejo enoletne programe dela. Takoj naj začne akcijo za razširitev predšolske vzgoje, zato da bodo v letu 1971 vsi otroci do

zadnjega predšolskega letnika obiskovali male šole. Občinska društva prijateljev mladine si bodo prizadevala tudi za to, da bodo omogočila nemoteno delo kategorizacijskih komisij in sodelovala v akciji za organizacijo posebnih osnovnih šol in oddelkov pri rednih osnovnih šolah. Opozarjala bodo tudi na možnosti oskrbovanja šolskih kuhinj, na zbiranje denarja in živil. Ob letošnjem Tednu otroka si je ta organizacija postavila načelo: vsi otroci, zlasti še socialno ogroženi morajo dobiti šolsko malico. Bolj kot doslej bodo poskrbeli za vozače, najpogostejše v dveh letih pa poskusili uresničiti akcijo brezplačnega zbiranja učbenikov. Organizacija ZPM se bodo zavzemala zato, da bodo imeli vsi otroci, ki so zaradi zaposlenosti staršev potrebni varstva, tudi v sobotah varstvo v vzgojnem varstvenem zavodu ali v šoli. ZPMS tokrat ni načrtovala novih, dolgoročnih nalog. Izbrala je take, o katerih govorimo že več let, najtežavnejše probleme, zaradi katerih Teden otroka najbrž še dolgo ne bo zgolj veselo praznovanje.

MARJANA KUNEJ

Obisk avstrijskih šolnikov iz Gradca

V nizu sosedskih stikov med Mariborom in Gradcem, ki se izražajo v medsebojnih obiskih avstrijsko-štajerskih in naših športnikov, umetnikov, gospodarstvenikov, inženirjev, novinarjev in drugih je organiziralo tudi mariborsko Pedagoško društvo lani 14. novembra poučno ekskurzijo v sosednji Gradec. Tu so si člani odbora PD in večina predavateljev Pedagoške akademije ogledali nekaj učnih zavodov, kjer so deloma prisostvovali tudi pouku oz. predavanjem. Tako so obiskali glavno šolo (višjo osn. šolo) v Andritz, gimnazijo nadvojvode Johanna, posebno šolo, novo pedagoško akademijo ter center poklicnih šol. Slovenske šolnike je tedaj povabil graški župan

dipl. ing. Scherbaum na kosilo na graški grad, kjer jih je pozdravil mestni svetnik Sapper, kakor ob prihodu mariborskih šolnikov tudi direktor deželnega šolskega sveta, dvorni svetnik dr. Ewald Scheiber, ki je ekskurzijo vodil po graških šolah in izrazil željo po tesnejših stikih pedagogov sosednjih dežel. Slično poučno ekskurzijo je namreč organizirala Pedagoška centrala v Mariboru že pred vojno, po osvoboditvi pa septembra 1. 1955 pod vodstvom profesorja Gustava Šiliha tudi Pedagoško društvo, katere članje je na Dunaju in Gradcu vodil znani dr. F. Hillebrandt.

Oba prej imenovana, mestni svetnik Sapper in direktor dr. E. Scheiber, sta s skupino graških šolnikov dne 26. septembra t. l. vrnila obisk v našem obmejnem Mariboru. Graški gosti so si ogledali osn. šolo F. Rozmana-Staneta pod vodstvom ravnatelja tov. Toneta Uleta, nadalje zavod za korekcijo sluha, kjer je gostom predavala in demonstrirala tov. Margerita Stajniko, potem oddelek za otroško varstvo ki ga je pokazala ravnateljica osn. šole Otoma Zuparčiča, tov. Vida Meulova, EGŠC je razkazal, s kratkim referatom o razvoju te šole, ravnatelj tov. Julij Urbanek; na STŠ, kjer je ravnateljica dipl. ing. tov. Dora Jelenkova, so si ogledali delavnice, nato pa prostore VTŠ pod vodstvom ravnatelja dipl. ing. Dušana Zavadlava. Graški šolniki so bili navdušeni nad klubom prosvetnih delavcev, ki je vzorno urejen in kamor so bili povabljeni na majhno zakusko; tu jih je pozdravil v imenu odsotnega predsednika kluba in sind. prosv. delavcev tov. Lojzeta Štefaniča upravnik tov. Janko Žurman. Po ogledu prostorov Vinaga in degustaciji naših vin jih je mestna skupščina, ki jo je zastopal podpredsednik tov. Stojan Požar, povabila na kosilo v hotel Orel.

V pozdravnih, strokovnih in zasebnih razgovorih so bili gosti nad sprejemom, nad ogledi vzorno urejenih učnih in zdravstvenih zavodov in pogostitvami prijetno presenečeni in navdušeni, posebno nad uvedbo tima v ogledni šoli, otroškega varstva, nad Guberinovo metodo pri korekciji sluha, katero menijo uvesti tudi v Gradcu, ter nad vzorno urejenim strokovnim in poklicnim šolskim centrom, o katerem so izrazili vse priznanje. Ravnatelj graških pedagoških akademij sta obiskala tudi mariborsko PA in se razgovarjala z direktorico tov. dr. Bredo Požarjevo. Gosti so izrazili odkrito željo

po pogostejših medsebojnih obiskih, ki bi se jih udeleževale manjše skupine za posamezne kategorije šol zaradi izmenjave izkušenj v tistih stičnih točkah poklicne teorije in prakse, ki zadevajo obe sosedni deželi, predvsem v prirejanju predavanj, v izmenjavi ped. revij s hospitacijami ter strokovnimi razgovori na šolah, o organizaciji šolstva in učnih metodah, sredstvih in reformah pri nas in pri njih.

Za lepo uspeli obisk šolnikov iz sosednje države – za mariborsko posebno šolo je to postala že tradicija – je pripomogla predvsem mariborska občinska skupščina in temeljna izobraževalna skupnost, ki sta Pedagoško društvo kot gostitelja graških šolnikov finančno močno podprli ter eksp. zavoda za šolstvo, katerega je zastopal prof. pedagog svetovalec Lojze Novak in kateri je lanko in letošnjo ekskurzijo tudi moralno podprli, seveda pa tudi mariborska Pedagoška akademija, ki jo je tokrat zastopal profesor Franjo Jakhel, saj je navezala z graškimi pedagogi tudi znanstvene stike, ki bi obojestransko koristili.

A. K.

Strokovna ekskurzija defektologov

Zadnje dni septembra so defektologi posebnih osnovnih šol iz Homca, Zagorja, Trbovelj, Hrastnika, Kočevja in Ribnice imeli strokovno ekskurzijo na Dunaj. Te ekskurzije se je udeležilo 33 defektologov. Ogledali so si tri zavode in to Šonderkindergarten, ki ga vodi znana defektologinja ga. Jelinekova, Spezialsonderschule in velike zaščitne delavnice pri Jugend am Werk za duševno prizadete otroke. Mnogo zanimivega so udeleženci te ekskurzije videli in slišali, kar jim bo prav gotovo prav prišlo pri njihovem težkem in odgovornem delu. Najprej so bili vsepovsod deležni prisrčnega sprejema in gostoljubja. Nato so si lahko do podrobnosti ogledali učilnice, otroke in izdelke teh otrok, način njihovega pouka in vzgoje. Vse je bilo vsem izredno všeč. Čudili so se sami organizaciji teh ustanov, disciplini, ki ni niti malo prisiljena, a vendar vzorna, lepemu in tovarniškemu odnosu vzgojiteljev in učiteljev do otrok. Čudoviti izdelki od najmlajših do najstarejših gojenčev so nam v žarki luči pokazali izredne sposobnosti učnega kadra na vseh treh ustanovah, njihovo nesebično in prizadevno delo. Na kratkih, a zelo uspešnih konferencah po izvršenih ogledih so se ekskurzisti seznanili tudi z razvojem vseh treh

rost učencev, osip, rezultate učnega procesa v posameznih razredih, ugotavljali in primerjali letne učne uspehe in strokovno usposobljenost učiteljev. Za mnenje o učinkovitosti dvojezične šole so povprašali tudi učitelje in anketirali 80% staršev.

V drugem delu povzetka analize so podani predlogi za izboljšanje sedanega modela slovensko madžarskega pouka v Pomurju. Rezultati analize so namreč pokazali, da je sedanji model dvojezičnega pouka uspešen v najmanj treh četrtinah „svojega celotnega volumna“, pokazalo pa se je, da vsebuje ta model tudi močne didaktične „skrite rezerve“, ki so večje od njegove pomanjkljivosti. Z njimi bo – ob ustrezni družbeni pomoči – mogoče dvigniti učno uspešnost na raven povprečja v občinskih centrih Pomurja.

Kar zadeva težave, ki so nastale v zvezi z dvojezičnim šolstvom, poudarjajo sestavljavci, da od vsega tega ne bi prišlo, če bi „poklicani“ bolj temeljito spremljali dvojezični pouk in sproti odpravljali razne deviacije. Kakšna naj bo rekonstrukcija modela? Analiza pravi: – Temeljiti mora na optimalni koordinaciji realnih političnih in pedagoških potreb in interesov družbe z resničnimi možnostmi, interesi in potrebami posameznikov. Poslabšati tudi ne sme didaktične pozicije doseženega uspeha učencev madžarske narodnosti, slovenskim učencem pa močno reducirati njihove obveznosti do madžarskega jezika. Učna pozicija slovenskega jezika kot učnega predmeta, učnega jezika in učnega načela mora biti iz didaktičnih razlogov bolj okrepjena, organizacija pouka prožnejša, vsebina dvojezične šole pa bolj usklajena s strukturo pouka v enojezični šoli. Iz didaktičnih, še bolj pa iz političnih razlogov je treba dvojezično šolo notranje demokratizirati in diferencirati.

Ob koncu analize so konkretni predlogi za rekonstrukcijo predmetnika s tedenskim številom ur ter drugih komponent pouka na dvojezični šoli, predlogi za reorganizacijo šolske mreže in spremembe v zvezi s

(Nadaljevanje na 2. strani)

Teden otroka, teden otroka...

OTROCI SO NAJVEČJE BOGASTVO SVETA. MORAMO JIH ZAŠČITITI, MORAMO JIH PRIPRAVITI ZA BODOČNOST – NJIHOVO IN ZA BODOČNOST DRUŽBE. POTREBE OTROK SO ŠTEVILNE IN RAZNOVRSTNE. V PRVI VRSTI PA POTREBUJEJO LJUBEZEN IN ZAŠČITO.

Otroku moramo zagotoviti pravilno rast in razvoj, da bo razvil vse svoje sposobnosti in se pripravil za življenje. V tej pripravi ima izobrazba pomembno mesto in vloga.

STARŠI!

VI STE PRVI IN NAJVAŽNEJŠI VZGOJITELJI SVOJIH OTROK.

Ni dovolj, da otroka nahranite in oblačite. Morate ga tudi pravilno vzgojiti in izobraziti.

Vzgoje in izobrazbe pa otrok ne dobiva le z znanjem iz knjig. Vzgoja ga vse, kar ga obdaja, vzgoja ga tudi to, kar vidi in sliši. Vsak odrasel človek, ki ga otrok sreča in spozna, je otrokov vzgojitelj – tak ali drugačen – dober ali slab.

Le z lastnim vzgledom bomo otrokom vcepili prave vrednote, tiste, za katere želimo, da jih neguje in dalje razvija tudi mladi rod.

terialne baze in koristile vzgoji in izobrazbi otrok in mladine.

Vzgojne ustanove in družbene organizacije vam bodo pri tem rade pomagale.

Obiskujte šole za starše, poslušajte vzgojna predavanja, seznanjajte se z vzgojnimi vprašanji, prebirajte tisk, poslušajte radijske in televizijske oddaje, ki vam vsak dan pripravljajo nasvete o negi in vzgoji otrok.

STROKOVNJAKI!

Vsi vi, ki ste si nabrali znanja in izkušenj o zdravstveni in socialni zaščiti, o vzgoji in izobrazbi, o urbanizmu in komunalnih službah – družba pričakuje od vas, da boste vložili vse svoje znanje in sposobnosti, vso svojo ljubezen in zaupanje v mlado generacijo!

Kakšen bo svet čez deset, petnajst let?

To je odvisno od vas, od vseh nas – od načina, kako bomo danes pripravili otroke za jutrišnji svet.

Izkoristimo teden otroka v ta namen! Svet za vzgojo in zaščito otrok in mladine

STARŠI!

Izobrazba in vzgoja sta najpomembnejši investiciji, ki ju družba lahko vложи v srečnejši jutrišnji dan. V načrtih razvoja in praktični dnevni akciji moramo tem investicijam določiti pravi prostor.

Vsak otrok ima že pravico do osnovne izobrazbe.

Ne zanemarite možnosti, ki jo imate kot volivec in proizvajalec kot samoupravljavec in strokovnjak ter družbeni delavec. Vplivajte, da bodo samoupravne odločitve in strokovne rešitve služile razvoju družbene ma-

I. VODNIK

Posvetovanje o izobraževanju učiteljev

Ob 10-letnici Pedagoške akademije v Mariboru bo od 20. do 23. oktobra posvetovanje o izobraževanju učiteljev osnovnih šol

Zadnje čase vedno glasneje govorimo o vzgojnih vprašanjih, o delu osnovne šole, ki se odvija v precepu stisk in protislovij sodobnosti. Družbene potrebe zahtevajo vedno bolj plastično razvite osebnosti, vzgojno izobraževalni proces pa teče še dostikrat po tradicionalno ustaljeni metodologiji in tehnologiji.

Eden izmed odločilnih dejavnikov šolske reforme, spreminjanja in izboljševanja vzgojno izobraževalnega procesa je nedvomno učitelj. Prvi mora učitelj ustrezati sodobnosti in prihodnosti, ki jo razvija. Njegov osnovni kapital je osebnostna razvitost, bogastvo spoznanj in sposobnosti. Toda tudi

učiteljske šole se vrtijo v spletu protislovij; potrebe osnovne šole in družbene zahteve preračajo zmogljivosti kadrovskih šol in izobraževalnih programov. Tudi na učiteljskih šolah, pedagoških akademijah, je potrebno spreminjati načine dela, razvijati študijske oblike, posodabljanje vzgojno-izobraževalni proces, sicer ni mogoče pričakovati takega mladega učitelja, ki bi se hitro znašel v praksi in jo tudi kakovostno dvigal. Vedno bolj v ospredju je vprašanje reformiranja učiteljskega izobraževanja. Ali sedanji študijski programi vsebujejo v pravi meri vse, kar učitelj potrebuje? Učitelj je zmeraj tisti, ki najprej trči ob očitkih, da ni dovolj

usposobljen. In res: diplomant pedagoške akademije gre v prakso z deficitom, manjkajo mu vsebine, ki jih pri delu že potrebuje. Pred vrati je „mala šola“, celodnevno bivanje v šoli, vzgojno varstveni oddelki, študent pa, ki bo deloval kot učitelj tja v tretje tisočletje, v času svojega izobraževanja ne dobiva spoznanj iz pedagoške sociologije, ne pozna sodobno urejenih učilnic, da ne govorimo o spoznanjih iz šolske kibernetike itd.

Mariborska pedagoška akademija slavi 10-letnico svojega delovanja. Ob tej priložnosti bo v Mariboru od 20. do 23. oktobra letos posebno posvetovanje o izobraževanju učiteljev osnovnih šol. Posvetovanja se bodo udeležili profesorji ljubljanske univerze, zlasti z oddelkov za pedagogiko, psihologijo in sociologijo, učitelji pedagoških akademij, strokovnjaki zavoda za šolstvo in predstavniki republiške izobraževalne skupnosti ter mnogi praktiki z osnovnih šol. Uvodne misli o družbeni problematiki izobraževanja učiteljev pred ožjim področnim delom posveta bo izvajal član IS SRS dr. Vladimir Bračič. Posvetovanje bodo spremljale raz-

stave del študentov in profesorjev PA. Kakor veste, se ga bodo udeležili tudi predstavniki hrvaške skupnosti pedagoških akademij, pedagoških akademij v Gradcu, v Szombatheleju, pedagoških visokih šol v Bratislavi in Tarnavi, v Marburgu na Lani itd.

Prav s posvetovanjem o tako pereči problematiki bo najbolj primerno počaščen jubilej prve pedagoške akademije v Sloveniji, ustanovljene 21. junija 1961.

Ob svetovnem dnevu varstva živali

Od umora živali do umora človeka je samo korak.
L. N. Tolstoj

Na našem planetu živi nad 1 milijon proučenih živalskih vrst. Mnoge spremljajo človeka že od prvih dni civilizacije. Žal prenekateri ljudje nimajo pravega odnosa do živali. Brez pravega vzroka jih mučijo in celo ubijajo.

Za zaščito živali so se prvi zavzeli Angličani. Leta 1824 je Arthur Broome ustanovil „Društvo za preprečevanje surovosti z živalmi“. Društvo je priskočila na pomoč tudi zakonodaja. Zakon o zaščiti živali je v Angliji star že nad 100 let.

Slovenci smo doslej edini jugoslo-

vanski narod, ki ima Društvo za varstvo živali. To društvo deluje v Ljubljani na Trubarjevi 16. Podružnice so v Mariboru, Celju, Kopru, Jesenicah in Kočevju. Sedež Svetovne zveze društev za varstvo živali je v Zuerichu. Slovensko društvo je član te zveze. Društvo si prizadeva – kot podobna društva po vsem svetu pritegniti v svoje vrste kar največ plemenitih ljudi zlasti še šoloobvezne otroke in doraščajočo mladino.

Ker je privzgojevanje pravilnega

odnosa otrokom in mladini do živali ter nasploh do narave pomemben sestavni del naših vzgojnih prizadevanj, je prav, če si tu in tam utrgamo del dragocenega časa za to, da znova poudarimo potrebo po negovanju humanega odnosa ljudi do številnih štirinožnih, pernatih in drugih živih bitij v vodi, na zemlji in v zraku. To je tudi v skladu s človekovim dostojanstvom ter z načeli socialističnega humanizma.

VIATOR

Zbiralne akcije ne bodo zadoščale za dograditev in preureditev škofjeloškega centra za slepe

Minilo je leto, odkar so začeli akcijo za zbiranje prispevkov za preureditev 700 let starega škofjeloškega gradu, v katerem žive slepi in slabovidni iz vse Slovenije. Zvrstile so se glasbeno pevske prireditve 'Glasba ne pozna teme, ki jih je organizirala Zveza slepih Slovenije skupaj z vodstvom revije Stop.

Denar je zbiral poseben sklad, v katerem so nabrali v letu dni 137.000 dinarjev. S tem denarjem pa so opravili komaj najnujnejše: preuredili so centralno kurjavo, prezidali nemogoče stopnice v prvem in drugem nadstropju gradu in poskrbeli za boljša tla v sobah. Toda prebivalci stare graščine bi potrebovali precej drugačne pogoje, v kakršnih živijo danes. Teh pa jim osebje kljub svoji prizadevanosti ne more nuditi.

Lepši časi bodo nastopili šele tedaj, če bo uresničen obsežen program, ki predvideva štiri stopnje gradnje. Najprej bi zgradili poklicno šolo z internatom (za 60 postelj) in učnimi delavnicami, saj se vpisuje v zavod vse več mladine. V drugem obdobju bodo preuredili delavnice, v tretji etapi gradnje (1977 – 1979) pa bodo pripravili grad za domsko varstvo slepih in slabovidnih. V zadnji, četrti etapi gradnje, ki naj bi bila dokončana leta 1980, bi

uredili kanalizacijo, park in okolje gradu.

Predvideni program bi sicer lahko uresničili do te letnice, če bi se v skladu nabralo do tedaj 9 milijonov dinarjev. Že sedaj pa je jasno, da z zbiralnimi akcijami – čeprav jih pomagata organizirati tako vplivni organizaciji, kot sta RK in Zveza prijateljev mladine Slovenije, ne bo mogoče zbrati tolikšne vsote. Denar, ki priteka po poti solidarnostnih akcij, zadošča namreč komaj za najnujnejše, čeprav ima – kot so poudarili na tiskovni konferenci v škofjeloškem centru 20. oktobra letos – velik vzgojni in moralni pomen. Novega zavoda prav gotovo ne bo mogoče zgraditi toliko časa, dokler ne bo zagotovila večine denarja republika.

M. K.

ŠE ZADNI ČAS!

Le še nekaj izvodov Predmetnika in učnega načrta za osnovno šolo imamo v prodaji. Kdor si ga hoče zagotoviti, naj pohiti. Cena je za naročnike Prosvetnega delavca 8, za vse druge 10 din.

Uprava
Prosvetnega delavca,
Ljubljana, Nazorjeva 1

VSEM PROSVETNIM DELAVCEM, KI SO MED OBEMA VOJNAMA SODELOVALI V NAPREDNEM GIBANJU NA PROSVETNEM TORIŠČU

Predvojni napredni prosvetni delavci so v Beogradu organizirali „Odbor za izučevanje naprednog učiteljskog pokreta do drugog svetskog rata“. Odbor zbira gradivo za izdajo Zbornika spominov pripadnikov naprednega učiteljstva do okupacije Jugoslavije, Monografije in Spomenice palih prosvetnih delavcev v NOV.

Ker so bila tudi na torišču prosvete sorodna napredna gibanja v vseh predelih države, naj bi navedene publikacije obsegale napredna gibanja v vsej državi. S tem namenom delajo že nekaj časa odbori v vseh republikah. Na pobudo beograjskega odbora je bil formiran tudi v Sloveniji iniciativni odbor.

Odbor poziva vse prosvetne delavce, ki so sodelovali med obema vojnama v naprednem gibanju na prosvetnem področju, da javijo svoje naslove, s čimer bi bil omogočen širši sestanek še živčnih prosvetnih delavcev. Svoje naslove pošljite na naslov: Jože Jurančič, Ljubljana, Šola za oblikovanje, Gosposka ulica. (Za iniciativni odbor).

INICIATIVNI ODBOR

(Nadaljevanje s 1. strani)

kadrovske politiko. Tudi dvojezične šole morajo dobiti ustrezne strokovne službe, razviti je treba posebno šolo v Lendavi, poskrbeti za predšolsko varstvo in šole opremiti s sodobno učno tehniko in pripomočki.

To je sicer samo površen seštevek problemov, nanizanih v analizi, člani izvršnega odbora republiške izobraževalne skupnosti pa so menili, da je treba pripraviti za eno od prihodnjih sej tudi ustrezen pregled materialno-finančnih problemov. Jasno je, da je področje dvojezičnega šolstva tisto, ki terja posebno zanimanje in mora zadevati republiko kot celoto. Načrte za prihodnost pa bo mo-

goče – sedaj ko je z analizo ugotovljeno resnično stanje – izdelati šele potem, ko bodo na- rejeni tudi finančni izračuni.

Na seji republiške izobraževalne skupnosti so pregledali in ocenili tudi osnutek splošnega zakona o sredstvih za financiranje vzgoje in izobraževanja, obravnavali predloge za davčne in druge olajšave na področju izobraževanja, znanstveno raziskovalnega dela, telesne kulture in kulture, sporazum med skupnostjo študentov ljubljanskih visokošolskih zavodov in izobraževalno skupnostjo SR Slovenije v zvezi s prehodom študentskih domov na ekonomsko poslovanje, predlog za financiranje investicij in vloge ter predloge izobraževalnih zavodov in drugih organizacij.

M. K.

OSIP (2)

(NADALJEVANJE)

3. VZROKI UČNIH NEUSPEHOV OZIROMA OSIPA

Vzroki osipa v osnovni šoli so zelo kompleksni, na osip vplivajo objektivni in subjektivni vzroki.

V vrsti objektivnih vzrokov moramo vsekar omeniti materialno bazo šole (šolsko omrežje, šolski prostori, učila, oprema ipd.) in družbeno-ekonomsko razvitost okolja, v katerem otrok živi, medtem ko v skupino subjektivnih vzrokov sodijo socialne in kulturne razmere otrokove družine, psihofizični razvoj učenca, kvaliteta vzgojnoizobraževalnega dela šole in ustrezna strokovna ter pedagoška usposobljenost učiteljev. Vsi objektivni in subjektivni vzroki se med seboj prepletajo in kot celota vplivajo na vzgojnoizobraževalne rezultate učenca.

Ali je učni uspeh, ki je v našem primeru izražen z osipom, enakovreden naporom in prizadevanjem za izboljšanje materialnih možnosti in pogojev ter organizacijske in kadrovske strukture osnovnih šol? Odgovor na to vprašanje bi terjal globlji analizo, v kateri bi morale biti vključene vse komponente, od katerih so odvisni vzgojnoizobraževalni rezultati. Čeprav bi bila proučevanja kvaliteta, se ne bi mogli izogniti subjektivnemu dejavniku, ki ima predvsem svoj delež v ocenjevanju učenca. Razen vpliva strokovne usposobljenosti učitelja, ki je osnovni pogoj za kvaliteto, je možno z nekoliko manj preciznimi instrumentalnimi določili odvisnost vzgojnoizobraževalnih uspehov od ekonomskih razvitenosti posameznih občin, ako upoštevamo kot pokazatelj razvitenosti nacionalni dohodek po posameznem prebivalcu.

V tej primerjavi je ugotovljeno, da imajo mnoge šole v občinah z večjim nacionalnim dohodkom na prebivalca manjši osip, torej boljše učne uspehe, in nasprotno, šole na

območju občin z manjšim nacionalnim dohodkom imajo slabše učne uspehe, se pravi večji osip. Materialno, organizacijsko in kadrovske razvito šolstvo je v tesni povezanosti z gospodarsko zmogljivostjo in razvitenostjo občin, kar je zelo pomemben, čeprav ne edini pogoj za boljše vzgojnoizobraževalne rezultate šol. Zato so utemeljene ocene in kritike naše pedagoške javnosti, da obvezna osnovna šola ne daje vsem učencem enakih pogojev za šolsko delo. Ugotovili smo, da obstaja velika razlika v vzgojnoizobraževalnih rezultatih v posameznih občinah, a posebej med posameznimi šolami. V občinah, kjer je osip povprečno 25 % do 30 %, so ti rezultati posledica ugodnejših možnosti za delo teh šol, in to materialnih, organizacijskih, kadrovskih in v veliki meri tudi zaradi razvitejših socialne in kulturne sredine. Povsod tam, kjer ni teh možnosti, je osip mnogo višji, in sicer od 40 do 60 %.

POMANJKANJE ŠOLSKEGA PROSTORA v veliki meri onemogoča kvaliteten pouk. Po podatkih iz leta 1968 (med tem pa ni bilo večjih sprememb) ima 67 % osnovnih šol pouk še vedno v dveh izmenah, medtem ko ima 3 % šol pouk celo v treh izmenah. Le 30 % vseh osnovnih šol ima enozimski pouk, to so v glavnem štirirazredne podružnične šole, redke pa so popolne osnovne šole v mestih, ki imajo pouk v eni izmeni.

Dokler imamo šole z dvo – ali celo trozimenskim poukom, ne moremo pričakovati, da bi lahko organizirali pouk v specialnih učilnicah, dopolnili pouk za učence, ki ne uspevajo pri posameznih predmetih, in za nadarjene učence ter prostovoljne dejavnosti, kar vse bistveno prispeva k boljšim vzgojnoizobraževalnim rezultatom. Šola ne more organizirati tudi podaljšanega bivanja učencev, ki bi v največji meri lahko prispeval k znatnemu izboljšanju vzgojnoizobraževalnih uspehov. Po-

daljšano bivanje bi morali razvijati za socialno ogrožene otroke in za vse tiste, ki jih dom (zlasti na podeželju) preobremenjuje s fizičnim delom, poleg tega jih ne vzpodbuja k šolskemu delu ter jim tudi sicer ne more pomagati. V podaljšano bivanje je bilo v šolskem letu 1968/69 vključenih na 116 šolah v 361 varstvenih oddelkih – 7825 učencev, ali 3,5 % celotne šolske populacije. Ugotovili smo, da je največji odstotek ponavljalcev pri učencih, ki izvirajo iz kmečkih in delavskih družin. Prav za večino teh otrok bi bilo potrebno organizirati podaljšano bivanje, kjer bi pod strokovnim vodstvom opravljali šolsko delo ter bi tako prihajali pripravljeni k pouku.

Z reorganizacijo šolskega omrežja in s preloženjem učencev višjih razredov v matične šole se je podaljšala njihova pot od doma do šole. PO PODATKIH ZA LETO 1968 IMAMO OD CELOTNE ŠOLSKÉ POPULACIJE 18,2 % UČENCEV – VOZAČEV. Ti učenci imajo od 5–30 km poti od doma do šole, zato so občinske skupščine za njih organizirale prevoze; tako se vozi z avtobusom v šolo 58 % teh učencev, s kolesi 39 % in z vlakom 3 % učencev.

Učenci – vozači morajo zgodaj vstajati ter mnogi pridejo v šolo po eno uro pred začetkom pouka; od doma so odsotni do osem in celo več ur, kje pa je še čas, ki bi ga morali porabiti za učenje. Šole skušajo s toplim obrokom, ki ga prejema skoraj vsi učenci – vozači, nekoliko omiliti težave teh otrok. Zaradi pomanjkanja prostorov pa jim ne morejo organizirati varstva pred začetkom in po pouku, ko čakajo na prevoz. Glede na to, da sta v večini šol dve izmeni, so šole v glavnem omogočile učencem – vozačem obisk dopoldanskega pouka, kjer pa to ni bilo mogoče, prinaša obisk popoldanskega pouka za šolo perečo organizacijske probleme in osebne težave učencev, ki se kasno vračajo domov. Za večino učencev ne morejo organizirati dopolnilnega pouka (Kostanjevica, Videm ob Ščavnici, Zetale in druge šole z visokim osipom), kar povzroča, da je

med temi učenci višji odstotek negativnih ocen kot pri njihovih vrstnikih, ki so bliže šoli.

Z ureditvijo prevoza učencev v matične šole smo rešili v glavnem samo problem obiskovanja kvalitetnejšega pouka na popolni osnovni šoli, nismo pa z njim razrešili vrste vprašanj, ki zadevajo organizacijo pedagoškega dela šole in posebej dela učencev samih. Zato bo potrebno glede na nekajletne izkušnje ponovno proučiti problem učencev – vozačev in poiskati ustreznije rešitve glede prevoza, varstva in prehrane.

Problem vozačev iz oddaljenih krajev bi se rešil najlažje tako, da bi za vse te učence uredili DOMOVE v krajih, kjer so matične šole. Doslej imamo v SR Sloveniji le tri domove za učence osnovnih šol, in sicer v Solčavi, Bovecu ter v Tolminu. Po poročilih pedagoške službe iz Nove Gorice dom v Tolminu ni tako organiziran, da bi učence osnovnih šol vzpodbujal k boljšim učnim uspehom (namenjen je predvsem srednješolcem). Za učence osnovnih šol bi morali imeti posebno organizacijo in metode dela, ki bi ustrezale njihovim psihofizičnim razvitostim, šele potem bi lahko dosegli ustrezne rezultate.

Uspešno delo šole ovirajo tudi neurejene razmere v mnogih družinah, socialni problemi, zaostalost in s tem v zvezi nezainteresiranost staršev za napredek svojih otrok v šoli.

V osnovni šoli, ne glede na umske sposobnosti, slabše uspevajo učenci, ki živijo v ekonomsko, socialno in kulturno manj ali nerazvitih središčih. To so predvsem otroci kmetov in delavcev. V šole prihajajo ti učenci z dokajšnjim kulturnim deficitom, ki se izraža v pomanjkljivem besednem zakladu, v skromni splošni razgledanosti, ter s pomanjkljivimi osnovnimi navadami (higien-skimi).

Tem otrokom starši ne morejo pomagati pri šolskem delu, tudi spodbujajo jih ne, celo zavirajo jih s tem, če jih preobremenjujejo z delom. Zadnji dve leti imamo pojav zapuščenosti otrok, odkar je zelo

močna ekonomska emigracija v tujino. Učenci sicer obiskujejo pouk, toda ne posvečajo se mu, doma nadomeščajo odsotne, manjkajočo delovno silo, največkrat očeta.

Slaba razvitost predšolskih zavodov ni značilna samo za nerazvite predele, marveč tudi za večja upravna in gospodarska središča. Nepopolno je tudi omrežje posebnih osnovnih šol za duševno in telesno nerazvite otroke.

V lestvici vzrokov slabih uspehov oz. osipa predstavlja posebno vlogo še KADROVSKA STRUKTURA OSNOVNIH ŠOL. Dosegli smo, da je na os. šolah sicer številno dovolj učnih moči, vendar po izobrazbi ne ustrezajo za predmetni pouk. Največ predmetnih učiteljev manjka za matematiko, tuje jezike in slovenski jezik. Matematiko poučuje na osnovnih šolah 64 % nekvificiranih učiteljev. Kvalificirani učitelji so preobremenjeni z nadurami, zato ne more biti v polni meri uspešen niti redni, še manj pa dopolnilni pouk. Tuje jezike (angleški, nemški) poučuje 47 % učiteljev, ki niso strokovno kvalificirani. Nekvalificirani učitelji navadno slabo poznajo zakonitosti jezika in ga aktivno ne obvladajo niti v omenjenem obsegu. Učitelji, ki poučujejo tuji jezik iz lastnega veselja ali pa nje, imajo slabo izgovorjavo ter najpogosteje ne obvladajo metod, ki so se uveljavile v sodobnem pouku živih jezikov. Neustreznost učbenikov in ostalih didaktičnih pripomočkov prav tako prispeva k slabim uspehom. Stanje se je nekoliko izboljšalo z uvedbo sodobnega učbenika in priročnika za angleški jezik. Slovenski jezik poučuje trenutno še 40 % učiteljev z neustreznim izobrazbo.

UČNE METODE NE USTREZAJO v celoti pri vseh treh predmetih. Le počasni prehaja pouk iz frontalnih oblik dela k skupinskim ali individualnim. Le težko si utirajo pot v učilnico metode, ki maksimalno aktivirajo učenca, ki mu nezorno predočajo težja učna poglavja in ki razvijajo njegova individualna nagnjenja in sposobnosti.

Vzporedno z dopolnjevanjem učnega kadra na osnovni šoli z ustreznimi strokovno izobrazbo za predmetni pouk je potrebno skrbeti tudi za nadaljnje strokovno, a zlasti pedagoško (didaktično-metodično) in psihološko izpopolnjevanje učiteljev. Potrebno jih bo usposobiti za rabo sodobnih učnih oblik in metod dela. Pomankljiva splošna pedagoška in psihološka izobrazba učiteljev osnovnih šol pogosto povzroča, da ne razrešujejo problemov osnovne šole in šoloobveznih otrok v skladu z vzgojnimi in izobraževalnimi smotri reformirane šole. Zato je slišati tudi toliko pripomb in prigovorov glede na predmetnik in učni načrt, ki naj bi celo bil edini in poglavitni vzrok za slabe učne uspehe.

Če je UČNI NAČRT vzrok za slabe učne uspehe, je to nedvomno pripisovati načinu, kako ga učitelji uresničujejo v praksi, saj mnogi za vse učence brez razlike širijo in poglabljajo njegov obseg, ob tem pa sta faktografija in pozitivizem skoraj redna spremljajoča pojava v učnem procesu.

Slabe učne uspehe bi nedvomno zmanjšali z večjo racionalizacijo in intenzifikacijo šolskega dela, z rabo sodobnejših oblik in z boljšo organizacijo pouka. Z individualnim pristopom k posameznim kategorijam učencev glede na njihove intelektualne zmogljivosti, sposobnosti, in nadarjenosti bi premostili sedanji togi, uniformni sistem pouka, ki je pogosto vzrok in posledica slabih učnih uspehov.

Omenili smo, da je osip posledica tudi učenceve psihofizične strukture, ki se kaže v nezadostni mentalni razvitosti, splošni telesni nerazvitosti, nevrotičnosti in drugih psihofizičnih pojavih.

Simptomi nezadostnega psihofizičnega zdravja se kažejo v nezdruzi interakciji med otrokom in njegovo življenjsko sredino (šola – dom). Ob nestrokovnih učiteljevih postopkih reagira otrok še bolj negativno in to tudi vodi do neuspehov v šoli.

SIKST MARION

(KONEC PRIHODNJC)

Smernica za usklajeno politično delovanje Psihologa ne potrebujemo!

Predsedstvo republiškega odbora Sindikata delavcev, družbenih dejavnosti je v sredo, 5. septembra pregledalo in obravnavalo osnutek programa nalog republiškega odbora, ki ga želijo uresničiti v prihodnji mandatni dobi. V programu je mnogo takih nalog, ki zadevajo najaktualnejša vprašanja življenja in dela članstva s področja vzgoje, izobraževanja, kulture, zdravstva, socialnega varstva, uprave, pravosodja, bančništva, zavarovalstva in drugih dejavnosti.

Posebno pozornost bodo posvetili obravnavi načrtovanja dolgoročnega in srednjeročnega razvoja Slovenije, pripravi na III. kongres Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije in III. kongres Sindikata družbenih dejavnosti Jugoslavije ter pripravi na II. kongres samoupravljalcev Jugoslavije.

Tako kot v preteklem mandatnem obdobju bo republiški odbor tudi letos uresničeval ta program v sodelovanju z osnovnimi sindikalnimi organizacijami, občinskimi in medobčinskimi vodstvi, z republiškimi svetom Zveze sindikatov Slovenije in njegovimi organi, s Centralnim odborom sindikata delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije in drugimi družbenimi organizacijami, s samoupravnimi organi in asociacijami ter z organi družbenopolitičnih skupnosti.

Spremljal bo problematiko oblikovanja in delitve dohodka, sodeloval pri reševanju financiranja družbenih dejavnosti in spodbujal družbeno dogovarjanje. Dosedanja praksa pa je pokazala, da bodo morala pri teh nalogah, ki jih predvideva program, bolj samoiniciativno kot doslej sodelovati vsa občinska in medobčinska vodstva in vodstva osnovnih sindikalnih organizacij.

Med poglavitne naloge so uvrščene akcije za ustrezno vrednotenje dela družbenih dejavnosti. Člani republiškega odbora bodo sodelovali v razpravah o temeljnih gospodarskih politikah za l. 1971 o bilancah skupne porabe in o osnovah in merilih, ki so navedena v Katalogu 2; zavzemali se bodo za njegovo pravilno uporabo na ravni delovne organizacije (organa, občine, regije in republike). Usmerjali bodo akcije občinskih in medobčinskih vodstev Sindikata delavcev družbenih dejavnosti pri nadaljnjem urejanju položaja družbenih dejavnosti in notranje delitve dohodka, sodelovali pri pripravi sprejem družbenih in samoupravnih dogovorov na podlagi nove zakonodaje o zdravstvu in zdravstvenem zavarovanju, o kulturi in zdravstvenih zavodih.

Zaradi prevelike razdrobljenosti sredstev je veliko delavcev družbenih dejavnosti še vedno brez ustreznih stanovanj. Zato da bodo lažje pregledali stanovanjsko problematiko teh delavcev, bo republiški odbor do junija prihodnjega leta pripravil analizo njihovih stanovanjskih razmer.

Kar je sedanjim vodstvom potekala mandatna doba, bodo v večini osnovnih organizacij do konca l. 1970 opravili redne občne zbornice. Predstavniki republiškega odbora bodo sodelovali pri reviziji republiške zakonodaje in pri pripravi novih republiških zakonov s področja družbenih dejavnosti, pri pripravi družbenih in samo-

upravnih dogovorov o programih zdravstvenega varstva ter o vrednotenju dela zdravstvenih zavodov.

Predvidevajo, da bodo v l. 1970 v resnici zaživele tudi kulturne skupnosti. Pri njihovem ustanavljanju, pripravi statuta republiške izobraževalne skupnosti, družbenih dogovorov, v razpravah o financiranju in drugih vprašanjih bo sodeloval tudi republiški odbor in njegovi organi skupaj z organi republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije.

Del programskega osnutka so namenili problematiki otroškega varstva in sistemu financiranja šolstva, medtem ko so med sprotne naloge uvrstili med drugim tudi analizo delovanja izobraževalnih skupnosti, zaposlovanje pedagoškega kadra v Sloveniji in proučevanje uvajanja sodobne mehanizacije, problematiko oddiha in rekreacije idr.

Člani republiškega odbora so osnutek programa pohvalili, opozorili pa so na nakatere pomanjkljivosti. Kljub temu, da je nalog več kot dovolj za eno leto, je v njem premalo problematike s področja vzgoje in izobraževanja. Najbolj pereči problemi v šolstvu so sicer ugotovljeni in dokazani s strokovnimi analizami, naloga sindikata pa je, da se odločno zavzame za njihovo rešitev. Ponovno je treba spregovoriti o osipu, neprijetni organizaciji šolske mreže, racionalizaciji in ne nazadnje o konceptu sodobne vzgoje in izobraževanja. Pogrešali so tudi smernice za rešitev problemov strokovnih šol — njihove verifikacije o usklajenosti dela na istovrstnih šolah itn. Proučiti bo treba odnos med učitelji in učenci, vprašanje pravega nadzora — instruktaze, skratka probleme, zaradi katerih v šolah ne bo pravega reda, četudi bo dovolj denarja.

M. K.

Drugo leto organiziranega razvijanja interesnih dejavnosti na šolah občine Slovenska Bistrica

Skupščina temeljne izobraževalne skupnosti je v svoj delovni načrt vključila tudi razvijanje interesnih dejavnosti pionirjev. Zadnji dve leti sistematično beleži udeležbo in uvrstitev skupin posameznih šol na občinskih tekmovanjih. Spored pionirskih tekmovanj in srečanj obsega: srečanje pionirskih in mladinskih pevskih zborov, tekmovanje za Ingoličovo bralno značko, srečanje Otroci v prometu, prireditve Kaj več o Prešernu? Ob slovenskem kulturnem prazniku izmerijo znanje in sposobnosti mladi recitatorji, srečujejo se mladi lutkarji, dramske skupine, vsak odred izdaja svoje literarno glasilo. Telesnovzgojna srečanja obsegajo tekmovanja v atletiki, v šahu (6 skupin), v namiznem tenisu, v smučanju, streljanju z zračno puško, med dvema ognjema v

treh skupinah, odbojki in rokometu. Tekmujejo še v reševanju nalog ob poslušanju glasbenih primerov in znanju iz snovi prve pomoči. Srečanja pripravijo po dogovoru s komisijo za telesnovzgojna srečanja in sekcijo za osnovno šolstvo pri TIS posamezne šole, komisija za prometno preventivo pri občinski skupščini, občinski odbor RK, zavod za šolstvo in občinski odbor za Ingoličovo bralno značko.

Šola prejme za udeležbo vsake skupine na občinskem srečanju po 10 točk in za uvrstitev na tekmovanju določeno število točk, glede na način točkovanja uvrstitve za posamezno tekmovalno vrsto. Točke za množičnost prejmejo šole dodatno še za udeležbo na srečanju pevskih zborov in tekmovanju za bralno značko.

Tabela doseženih uspehov v primerjavi z letom 1968/69

Šola	Skupno število točk		Število točk na učenca		Število točk na učitelja	
	1969	1970	1969	1970	1969	1970
1.	786,6	969,5	0,56	72	14,9	18,6
2.	614	646,5	0,75	0,79	16,6	17,9
3.	692	895,5	0,96	1,89	42,6	82,5
4.	650	929	1,10	1,47	24,0	34,4
5.	627,5	757,5	1,43	1,83	33	42,08
6.	551,5	1006,0	2,33	4,33	45,9	111,77
7.	737,5	912,0	3,59	4,20	73,8	91,20
8.	173	320	0,75	1,42	19,2	34,04
9.	496	574	2,75	3,2	49,6	60,42

Pri enakih točkovnih kriterijih in treh odpadlih odnosno še ne izvedenih srečanjih je skupno število točk v primerjavi z letom 1968/69 — leta 1969/70 poraslo za 32 % ali od 5327 na 7010 točk. Šole so dosegle večje število točk zaradi doslednejše in boljše organizacije tekmovanja za bralno značko, razširjene dejavnosti pevskih zborov in izdajanjem pionirskih glasil. Leta 1969 je delovalo na področju občine vsega 9 pevskih zborov s 420 pevci. Leta 1970 se je srečanja mladinskih pevskih zborov udeležilo vseh 9 šol, 11 pionirskih zborov je zapelo še na srečanju pionirskih zborov. Skupno je nastopilo letos preko 20 zborov z 900 pevci ali 20 % vseh učencev. Število prebranih knjig se je povečalo za 100 % in zelo se je izboljšala kvaliteta prireditev ob podelitvi značk. 8 šol je izdalo najmanj dve številki pionirskega glasila in pripravilo starejšim samostojne literarne večere, kjer so zelo učinkovito predstavili lastno ustvarjalnost. Ob ocenjevanju doseženih uspehov je potrebno ugotoviti, da v doseženih uspehih glede množičnosti ni nobene razlike med šolami glede na pogoje dela. Eno ali dvo-izenski pouk, pouk v več zgradbah, šola v mestu, šola na podeželju — vsi enakovredno prihajajo na srečanja in izmenoma zmagujejo. Razlika

nastaja v kvaliteti in to predvsem v tej fazi zaradi kadrovske strukture in ne zaradi sposobnosti učencev. Aktivnost kolektivov kaže primerjalno zadnji dve koloni dovolj očitno in komentar ni potreben. Največjo razliko v aktivnosti učitelja in učenca beleži faktor 6. Kljub temu, da sprejeti način točkovanja še ni absolutno sprejemljiv pokazatelj in ga bo treba izpopolnjevati, dokazuje, da aktivnost učencev in učiteljev na različnih šolah močna niha.

Spremljanje aktivnosti šol na teh področjih zasluži več pozornosti, kot bi lahko površen opazovalec presodil na prvi pogled. V tekočem šolskem letu bodo kolektivni šol in samoupravni organi temeljne izobraževalne skupnosti skupaj pretresli pozitivne in negativne izkušnje. V preteklih letih so se porajale težave zaradi kolektorskih republiških tekmovanj, ki ga ni bilo oziroma ni bil pravočasno objavljen. Letos je ta pomanjkljivost na telesnovzgojnem področju odpravljena, bo pa še vedno v republiškem merilu potreben dogovor med zavodom za šolstvo, republiško zvezo DPM ter drugimi strokovnimi društvi in organizacijami, ki organizirajo druga republiška srečanja, da bi se lahko občinski kolektorski tekmovanj in srečanj dokončno ustalil, da bi priprave lahko potekale bolj si-

Nekaj utrinkov iz uvajanja psihološko svetovalne službe na eksperimentalni šoli v Polju pri Ljubljani

Naj se sliši naslov še tako anahronistično, zato ni nič manj resničen. Saj ni še deset let tega, ko je prenekateri šolski kolektiv na Slovenskem takole kategorično odbijal prizadevanja prvih šolskih psihologov, da bi se funkcijsko vključili v praktično delo na osnovnih šolah.

Iz zakulisja šolskih konferenc so se slišali tudi širši komentarji odklonitev: Učitelji smo sami dovolj psihološko-teoretsko podkovani, da lahko še nadalje rešujemo vse probleme brez pomoči strokovnjaka. Če ga sprejmemo, bo brez potrebe natezal svojo psihologično „strokovnost“ do onemoglosti ter nas leto in dan žrl kot stenica. Razen tega pa: čemu bi si z njim bremenili global osebne dohodke? ...

Rezultat takih in podobnih

drastičnih pretehtavanj na šolah je bil glasen NE. Mladi strokovnjaki so presenečeni in poparjeni strmeli v zaprta vrata pred seboj, vprašujoč se, ali je mogoče, da med naprednimi Slovenci zanje čas še ni dozorel. Le redkokatera šola jim je iz nekakšnega strahu pred očitkom nazadnjaštva dovolila vstop. In prav temu uradnemu strahu bi smeli pripisati boljši del zasluge, da si je psihološka praksa po naših šolah že izkrcila svojo pot, če ne asfaltne, pa vsaj soliden makadam.

Vprašal sem mlado, neutrudno psihologinjo Katarino Grčevno po delovnem počutju prve dni šolskega leta na gigantski šoli (z 10 podružnicami), kjer mora ravnatelj imeti kar dva pomočnika in komplet svetovalni team.

— Utapljam se v delu! Če pa se spomnim prvih dni svojega nelagodnega začetka pred nekaj leti, ko sem z občutkom privezane rute čez oči tipala okrog sebe, kje naj začnem, da bi s svojo „nadležnostjo“ ne pomnoževala pasivnega odpora, ki je visel v zraku še preden sem prišla na šolo, se moram pohvaliti, da sem s pomočjo sedanjega ravnatelja kmalu našla skupni jezik z učitelji, ki so mi postali najboljši sodelavci. Brez njihove izdatne pomoči bi ne bilo odkrivanja problemskega terena in ne izvrševanja mojih specialističnih nalog.

— In kakšne so bile vaše poglavitne naloge v minulem šolskem letu?

— Precej mnogostranske: kategorizacija začetnikov, lestvice socialnega vedenja, lestvice delovnih navad, sociometrični testi, vprašalniki o življenjskih razmerah, poklicno usmerjanje učencev ...

Nekaj posebnega je novovpeljani „Osebn list novince“ po zamisli mentorja eksperimentalnega dela na naši šoli, znanega teoretika dr. Fr. Peddiča. Že v nekaj letih bo verjetno praksa potrdila globinsko in širinsko prožnost tega dokumenta, ki bo nadomestil že večkrat preurejeni, a še zmeraj neustrezajoči Matični list. — Podobna, tudi obetajoča posebnost je „Zbirna popisnica“, opazovalna evidenca učenčevega angažiranja in doseženih uspehov. Ta dokument naj bi postal ob prvem subtilno občutljivi podoba izobraževalnih kvalitet učenčevega duševnega razvoja. Namen obeh je na dla-

ni: istočasno, ko izčrpno razgrinjata učenčev duševni diagram, naj tudi jasneje in zanesljiveje kažejo pot v njegovo življenjsko prihodnost, se pravi v kolikor mogoče pogojeni poklic.

— Res, dela več kot dovolj! hitim s priznavanjem.

— Seveda, poleg teh nalog, med katerimi so nekatere izrazito akcijske narave in si jih delimo, mi preostaja še celotno individualno diagnostično in „terapevtsko“ delo z učenci in njihovimi starši.

— Ta veja delovanja je nemara vaša najbolj poklicna dejavnost?

— Nedvomno. In rada jo imam. To delo človeka požira toliko, kolikor se mu hoče posvečati, kolikor čuti zanj pravi notranji nagib in ljubezen. — Sprva je bilo potrebe po tovrstni pomoči veliko manj, v zadnjem času pa moram staršem za pogovorne sestanke doletati roke, ker se tudi sami oglašajo brez mojega predhodnega vabila. Posebne omenbe je vredno, da se je v tem pogledu bistveno spremenil čut pedagoške odgovornosti na globokem podeželju. Skoraj ganljivo je, kadar me pokliče skoz telefon plašno zadržan glas iz kake podružnične vasi: Rada bi se zaupno pogovorila z vami o svoji hčerki ... Vidite, tega je vsak dan več. Delovni dan je zmeraj prekretek in nešteto krat je treba pozabiti tudi, da je čas iti domov ...

Sredi mladega vrveža v pavzi sem se pridružil dežurni učiteljici.

— Nekaj let že uživate intenzivnejšo pomoč psihološko-svetovalne službe na šoli, s katero tudi sami sodelujete. Kako jo subjektivno doživljate? Pozitivno, indiferentno ali vam ne mara celo nekoliko odveč ... Hvaležen bi vam bil za popolnoma iskren odgovor.

— Ker vprašanje meri na začetni odnos do uvajanja psihološke službe na šolah, mora biti tudi odgovor kompleksnejši. Bodimo pošteni in priznamo, da smo bili spočetka nekoliko ljubosumni na prihod psihologa, ker smo se podzvestno bali za svojo učiteljsko avtonomnost, ki bi se znašla v senci njegove superiornosti. Kaj kmalu pa smo se prepričali, da se nam ni bati nobene psihološkega morije. Danes lahko priznam tudi to, da smo se v svoji šolski samozavesti nekaterih problemov lotevali kar preveč diletantsko, zato nam je psihologa prisotnost zdaj stalna spodbuda k rednemu in poglobljenemu študiju šolske psihologije. Danes se nam zdi psiholog na šoli nepogrešljiv; če bi ga šola imela kakorkoli izgubiti, bi se borili z vsemi močmi, da si ga ohranimo. Drugim, ki še nimajo možnosti rednega sodelovanja s šolskim psihologom, bi rada povedala še to, da smo včasih tudi šolski konservativni, kadar gre za sprejemanje novosti v delovni sistem. Pri nas je led srečno prebit. Nič zato, če je zaradi tega delo obsejnejše, zato pa je tudi uspešnejše!

— Še enkrat ta dan sva se srečala z našo psihologinjo. Prišla mi je pokazat koncepte spredaj opisanih popisnic in pripomnila:

— Ker boste o tem pisali, dajte še to, da doživljamo vse večjo potrebo po nadaljevanju naše svetovalne službe (v kompletnem sestavu) tudi na II. stopnji šolanja. Med mnogimi vzroki iztirjenosti sodobne mladine lahko pokažemo tudi na prekinjeno oziroma nevzpostavljeno psihološko-sociološko službo; ta bi morala nenehoma bedeti nad mladimi ljudmi in jih spremljati na nevarna razpotja življenja, ki jih neusmiljeno požirajo. — Zapišite, da se mudi, hudo mudi ...

JANEZ LAMPIČ

»Osnovna šola na Slovenskem 1869–1969«

Tak je naslov Zbornika, ki izide v spomin stoletnice splošne šolske obveznosti na Slovenskem. Pripravil ga je uredniški odbor, ki ga sestavljajo: dr. Vlado Schmidt, univ. prof. dr. Vasilij Melik in France Ostanek, ravnatelj Slovenskega šolskega muzeja. Založnik zbornika je Slovenski šolski muzej. Obsegal bo okoli 40 pol. formata 14x20,5 cm.

Vsebinska je sledeča: Predgovor, dr. Vasilij Melik: Slovenci in šolska zakonodaja pred sto leti, dr. Vlado Schmidt: Osnovna šola in osnovnošolska zakonodaja pred 100 leti, dr. Janez Sagadin: Kvantitativna analiza razvoja osnovnega šolstva na Slovenskem, Koroškem, Kranjskem, Primorskem in v dravski banovini v razdobju 1871 do 1941, Lojze Ude: Zgodovina slovenskega pouka na koroških osnovnih šolah od 1869 do danes, Drago Pahor: Pregled razvoja osnovnega šolstva na zahodnem robu slovenskega ozemlja, dr. Franc Strmčnik: Razvoj izobraževanja osnovnošolskega učitelstva na Slovenskem v obdobju od leta 1969 do razpada Avstro-Ogrske, Albert Zerjav: Slovensčina kot učni jezik in učni predmet v osnovnih šolah v obdobju 1869 do 1969, Alfonz Kopriiva: Od nazornega nauka

do spoznavanja narave in družbe, Vencoslav Čopič: Pouk matematike in obvezni osnovni šoli, Vencoslav Čopič: Zemljepis v obvezni osnovni šoli, Janez Tomšič: Oris osnovnošolskega prirodoopisnega pouka na Slovenskem, Drago Stepšnik: Ob stoletnici obvezne telesne vzgoje v osnovnih šolah na Slovenskem, Vencoslav Winkler: Osnovno šolstvo med narodnoosvobodilnim bojem, France Ostanek: Manjšinsko šolstvo na slovenskem ozemlju, Marjan Pavčič: Posledno šolstvo na Slovenskem, Anica Dolanc: Varstvo in vzgoja predšolskih otrok.

V zborniku bo prvič kritično obdelano obdobje naše šolske zgodovine od 1869 dalje in prikazan bo družbeni in kulturni pomen osemletne šolske obveznosti, zato bo to tehen priopevek k proučevanju zgodovine šolstva in pedagogike na Slovenskem.

Naklada zbornika je le 1200 izvodov, zato naj si zagotove nakup posamezniki in ustanove ter šole v prednaročilu. Cena v prednaročilu je 70 N-dinarjev. Izšel bo v mesecu novembru in do takrat je treba poslati prednaročilnico s prej navedenim zneskom na žiro račun Slovenskega šolskega muzeja v Ljubljani, Poljanec c. 28, žiro račun 501-3-14. Prodajna cena bo kasneje višja.

DELAVSKA UNIVERZA
BORIS KIDRIČ

Ljubljana, Miklošičeva 26

obvešča,

da je izdala priročnik
OBČANOV
PRAVNI
SVETOVALEC

Rok za prednaročila smo
podaljšali do 30. oktobra.

»ZNANJE JE MOČ«

Prosvetni delavci obalnega območja so letos dne 3. 10. 1970 že drugič praznovali svoj stanovski praznik – dan prosvetnih delavcev. Zjutraj so se ob 9. uri zbrali v dvorani koprškega kina ter zasedli vso 500-sedežno dvorano. Ta še kako prijetna dvorana je bila tega dne slavnostno okrašena. Na ekranu pa je bil napis „Znanje je moč“. Pod tem geslom se je odvijalo vse dogajanje letošnjega praznovanja prosvetnih delavcev obalnega območja.

Prisotne prosvetne delavce in goste je najprej pozdravil prof. Miran Hasl, poslanec kulturno prosvetnega zbora skupščine SRS ter predsednik skupščine Temeljne izobraževalne skupnosti Koper; v italijanskem jeziku pa ravno tako poslanec kulturno prosvetnega zbora SRS prof. Leo Fusilli. Ob pozdravu sta oba poslanca še posebej pozdravila te se zahvalila za dolgoletno delo vsem upokojenim prosvetnim delavcem, ki so bili letos tudi povabljeni na prireditev. Po podatkih je namreč vseh upokojenih prosvetnih delavcev na obalnem območju 56, koliko pa je še priseljenih na obalno območje, ni znano.

Po izvolitvi delovnega predsedstva – predsedoval mu je Darko Opara – so pristoni z enominutnim molkom počastili spomin umrlih prosvetnih delavcev ter književnika in pedagoga Franca Bevka. Nato je prof. Vlado Rotar, predstojnik koprške enote Zavoda za pedagoško službo, dal prve ugotovitve analize o osipu v osnovni šoli, ki jo pripravlja Center za raziskovalno delo pri Delavski univerzi Ivan Regent v Kopru. V svojem poročilu je predvsem opredelil pojem osipa ter nazival vrsto vzrokov, ki vplivajo na večji ali manjši osip v osnovni šoli. Poudaril je, da je vprašanje osipa v osnovni šoli vse skozi pereče ter predstavlja enega pomembnih problemov, s katerimi se bodo v bodoče morale seznaniti in jih proučevati tudi druge institucije (občinske skupščine itd.).

Navedel je, da se v različnih študijah o problematiki osipa omenjajo predvsem naslednji vzroki: pomanjkljiva materialna baza vzgoje in izobraževanja (šolskih in predšolskih ustanov); zahtevni učni načrti in predmeti; izobrazba in usposobljenost učnega osebja; fizične in psihične sposobnosti učencev; socialni izvor učencev, družinsko in širše družbeno okolje. Te vzroke osipa v osnovni šoli je prof. Rotar v svojem podajanju

analiziral ter s tem predstavil to problematiko prosvetnim delavcem. Poudaril pa je, da so to šele prvi začetki analiziranja tega stanja ter da bo Center za raziskovalno delo pri Delavski univerzi nadaljeval s študijo o tem problemu.

Za njim je povzel besedo dr. Franc Pediček, ki je v svojem izjavljanju pod naslovom „Učitelj in čas“ predvsem poudaril, da mora biti učitelj prisoten tako v prostoru kot v času. Opredelil in nakazal je vrsto elementov, ki vplivajo na uspeh učiteljevega dela.

Po predavanju dr. Franca Pedička je predsednik skupščine TIS prof. Miran Hasl razglasil sklep skupščine TIS, s katerim je utemeljil podelitev nagrad najuspešnejšim prosvetnim delavcem za leto 1969. Poudaril je, da so nagrade, ki jih skupščina TIS podeljuje vsako leto, tudi ena izmed oblik priznanja dela prosvetnim delavcem, obenem pa spodbuda ostalim prosvetnim delavcem za še bolj uspešno delo, ki mora izhajati iz potreb izobraževanja ter učencev, ki jim je potrebno dnevno prenašati nova spoznanja. Nagrade je prejelo 8 prosvetnih delavcev, in sicer:

– prvo nagrado v znesku 2.000 din pokojna tov. Narda ZADNEK, predmetna učiteljica z osnovne šole Piran;

– drugi nagradi po 1.500 din sta prejeli tov. Vera VEZOVIK, predmetna učiteljica z osnovne šole Dekani, in tov. Danica JANOWSKY, učiteljica z osnovne šole Vojka Šmuc Izola;

– pet tretjih nagrad po 1.000 din so prejeli: tov. Silva ČERNELČ, učiteljica o. š. Janika Premrla Vojka Koper, tov. Oda ANTONAC, učiteljica o. š. Pinka Tomažiča Koper, tov. Konstanca BEVK, učiteljica osnovne šole Šmarje, tov. Ljudmila BEVK, učiteljica Italijanske o. š. Koper in tov. Marija DEBERNARDI, učiteljica Vzgojno varstvenega zavoda Elvire Vatovec Strunjan.

Po podelitvi nagrad je prisotne prosvetne delavce razveselil Slovenski oktet; dramski igralec Stane Sever pa je iz svojega bogatega dramskega repertoarja recitiral dela, ki so v smiselni zvezi s prosvetnimi delavci. Pristoni so z dolgotrajnim aplavzom nagradili priznane umetnike.

Po končanem programu so si prosvetni delavci ogledali v Galeriji nad Ložo razstavo sodobnih učil, na kateri sodelujejo nekatera podjetja ter Mehano-tehnika Izola; v atriju Študijske knjižnice pa razstavo učbenikov, ki so bila izdana ali pa so se uporabljala na Primorskem.

Ob 13. uri je predsednik Obalnega sveta Koper Miro Kocjan priredil v kristalni dvorani hotela Triglav sprejem za nagrajene in upokojene prosvetne delavce ter goste. Upokojeni prosvetni delavci so bili letos prvič povabljeni na samo prireditev kot tudi na sprejem ter so

bili zaradi tega prijetno presenečeni.

Zvečer pa so se prosvetni delavci zbrali na družabnem večeru v restavraciji Žusterna Koper ter so tako v prijetni družbi in okolju zaključili vsebinsko bogato praznovanje svojega stanovskega dne.

Prireditve je bila zelo dobro organizirana ter zasluži s te strani organizatorji vso pohvalo in zahvalo prosvetnih delavcev obalnega območja.

Pobudo za praznovanje dneva prosvetnih delavcev so v preteklem letu dali sami prosvetni delavci obalnega pasu. Večkrat so namreč izrazili željo, da bi se vsako leto zbrali ter se tedaj tudi pogovorili o težavah pa tudi o uspehih, ki jih dosegajo. Ta želja prosvetnih delavcev je prišla prav posebno do izraza v preteklem letu, ko so prosvetni delavci na občini zborih OSO ugotavljali, da skoraj ni med njimi povezave. Delno pa so to željo utemeljevali s tem, da se vsa vzgojno-izobraževalna dejavnost financira preko enotnega organa, to je Obalne temeljne izobraževalne skupnosti.

Tako sta Temeljna izobraževalna skupnost obalnih občin in Pododbor za prosveto in kulturo obalnega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti letos že drugič priredila dan prosvetnih delavcev obalnega območja.

Po uspešnem letošnjem dnevu prosvetnega delavca bosta oba prireditelja organizirala tudi v prihodnjem letu zborovanje prosvetnih delavcev; gradivo z letošnjega zborovanja pa bo objavljeno v posebni brošuri.

CIRIL KOPRIVC

PROJEKCIJSKI KOMPLETI ZA GRAFOSKOP

Sava film ima na razpolago oz. bo v kratkem izdelal naslednje originalne in zelo kvalitetne projekcijske komplete:

Zgodovina

	dinarjev
Zg/1	Hrvaško-Slovenski kmečki upor 1572/73 55
Zg/2	Geografska odkritja 55
Zg/3	Kolonizalizem pred I. svetovno vojno 69
Zg/4	Križarske vojne 55
Zg/5	Turki v Evropi 55
Zg/6	Leto 1848 – Pomlad evropskih narodov 55
Zg/7	Druga svetovna vojna 55
Zg/8	Svetovna kriza 55

Umetnostna vzgoja

Umet/1	Grški osnovni slogi v arhitekturi	55
--------	-----------------------------------	----

Geografija

Geogr 2-3	Države Afrike	55
Geogr 3-6	Premog v Jugoslaviji	55
Geogr 3-5	Elektroenergija Jugoslavije	55
Geogr 2-1	Podnebje Evrope	65
Geogr 2-2	Gospodarske skupnosti Evrope	55
Geogr 3-1	Prebivalstvo Slovenije I.	70
Geogr 3-2	Prebivalstvo Slovenije II.	70
Geogr 3-3	Podnebje Slovenije	70
Geogr 3-4	Letna množina padavin v Sloveniji	70
Geogr 2-4	Podnebje in raste Afrike	65
Geogr 2-5	Gospodarstvo ZDA	65

Matematika in fizika

Mat/1	Obseg kroga	55
Mat/2	(a+b) ²	55
Mat/3	Piramida	65
Fiz/1	Zbiralna leča	55
Fiz/2	Mikroskop	55

Biologija

Bio/1	Obtočila	65
Bio/2	Srce	65
Bio/3	Dvoživke – organizacijska shema	70

NAROČILA pošiljajte na naslov: SAVA FILM, LJUBLJANA, Grošljeva 4.

Zbirko projekcijskih kompletov bomo sistematično dopolnjevali s številnimi novimi temami.

Predlog za poenotenje izrazov pri šolskih nalogah iz ruskega jezika

Eno osnovnih pravil metodike pouka tujega jezika je, da mora učitelj v stiku z dijaki kar največ uporabljati jezik, katerega se učijo. Pri pravi, pisanje in popravljanje šolskih nalog nudijo za to lepo priložnost. Žal pa so se ravno ob šolskih nalogah pojavile težave. Za enake pojme uporabljajo na mnogih šolah različne izraze. Da bi ugotovili obseg teh razlik, sem ob podpori Zavoda

za šolstvo SR Slovenije razposlal vsem sedemdesetletnim učiteljem, kolikor jih trenutno poučuje ruski jezik na srednjih šolah, poseben vprašalnik. V njem sem jih povprašal po enaindvajsetih pojmihi, ki so vezani za šolske naloge. Odgovorilo jih je trinajst. Njihovi odgovori so mi bili gradivo za naslednja razmišljanja.

Odgovori so pokazali, da so razlike precejšnje in da bo nujno izrazje poenotiti. Razlike so tako subjektivne kot objektivne narave. Prve naj bodo skrb posameznih učiteljev, drugih pa se moramo lotiti s skupnimi močmi.

Objektivnih razlogov za neenotnost pri uporabi izrazov pri pismenih nalogah je več. Ne bom se ustavljal ob različnih šolah, ki jih imajo za seboj posamezni učitelji. Mnogi so namreč študirali ne le v Ljubljani, ampak tudi v Zagrebu, Budimpešti in celo v Sovjetski zvezi. Poukvarjal bi se rad le s tistimi, za katere kaže iskati razloge v samem ruskem jeziku.

Razlog za celo skupino takih razlik je v pomanjkanju odgovarjajočega pojma v rusčini. Primer za to je sama „šolska naloga“. Tega pojma, v pomenu samostojnega pismenega izdelka, ki ga pišejo dijaki v razredu praviloma vsako konferenčno dobo enkrat v posebne zvezke Rusi sploh ne poznajo. Torej je nemogoče najti zanj adekvaten izraz. Treba bo pač najti izraz, ki se bo pojmu najbolj približal. Večina uporablja zanj „klasnaja rabota“ ali „škol'naja rabota“. Ne prvo ne drugo se mi ne zdi posrečeno, ker oba izraza nosita v sebi pomen celotnega dela v razredu ali v šoli. Tudi „škol'noe zadanie“ ne ustreza, ker je nastalo verjetno kot antonim izrazu „domašnee zadanie“. Izraz „pis'mennaja rabota“ pa je presplošno, saj pomeni lahko vse vrste pismenih izdelkov. Našemu pojmu je najbližje izraz „kontrol'naja pis'mennaja rabota“. Ker tudi Rusi v praksi besedo „pis'mennaja“ opuščajo, saj je iz konteksta razvidno, za kaj gre, sem mnenja, da bi za naš pojem sprejeli izraz „kontrol'naja rabota“.

Ker ne poznajo šolskih nalog, nimajo Rusi tudi posebnih šolskih zvezkov pa tudi ne izraza zanj. Treba bo zopet najti primeren izraz. „Klasnaja tetrad“, ki ga uporablja veliko učiteljev, se mi ne zdi najboljše. Tako Rusi navadno imenujejo zvezek, v katerega pišejo dijaki med poukom, za razliko od „domašnaja tetrad“, v katerega pišejo domače naloge. Zato predlagam izraz „škol'naja tetrad“, saj zvezki dejansko ostajajo v šoli.

Podobno pomanjkanje odgovarjajočih izrazov srečamo pri ocenah. Sistem ocenjevanja se v Sovjetski zvezi nekoliko razlikuje od našega. Sicer imajo prav tako kot mi pet ocen, toda „2“ je že negativna. Ocene imajo tudi svoja uradna imena 5 – „otlično“, 4 – „horošo“, 3 – „posredstveno“, 2 – „ploho“, 1 – „očen' ploho“, toda v praksi jih imenujejo le „pjatjorka“, „čtvorka“, „trojka“, „dvojka“ in „ednica“. V pisavi, torej tudi pri ocenjevanju pismenih izdelkov, pa redno pišejo samo številke in ne, kot je to navada pri nas, z besedo in šele nato, v oklepaju s številko. Predlagam, da tudi mi sprejmemo pri ocenjevanju ruskih šolskih nalog tak način ocen, torej samo s številkami. Pri tem bi se vrednost naših ocen ne spremenila in bi bila „dvojka“ pozitivna ocena. S tem bi se izognili težavam, ki izvirajo iz različnih sistemov ocenjevanja.

Obenem menim, da je bolje, če za pojem „ocena“, če mislimo s številko izražen dijakov uspeh, uporabljamo izraz „otmetka“. „Ocenka“, kot ga uporabljajo nekateri, pomeni bolj samo ocenjevanje.

Drugo skupino razlogov za neenotnost v izrazu ob šolskih nalogah je treba iskati v bogati sinonimiki ali pa v stilnih finesah, ki znanemujo posamezne besede.

Razumljivo je, da je spričo omejenega števila besed, ki se jih lahko dijaki naučijo tekom štiriletnega šolanja, nemogoče upoštevati vse sinonime. Treba se je odločiti za tiste, ki so najbolj v rabi.

Tako uporabljajo Rusi kar po tri izraze za „veliko“ in „malo“ črko („bol'saja“, „zaglavnaja“ in „propisnaja“) ter „mala“, „malaja“ in „stročnaja“. Čeravno bi bili obliki „bol'saja“ in „malaja“ bližji slovenskim izrazom in bi se jih dijaki lažje zapomnili, menim, da bi bilo bolje, če bi se odločili za „propisnaja“ in „stročnaja“. Ti dve sta veliko bolj razširjeni, prvi dve pa srečujemo predvsem v učbenikih in pomagalih za osnovne šole.

Med izraze, pri katerih nastane razlika zaradi stilne zaznamovanosti, šteje tudi „diktovka“. Uporabljajo ga v šolskem žargonu. Zato bomo za „narek“ uporabljali le „diktant“. Podobno, kot žargon, je zaznamovan izraz „popravka“. Uporabljajmo le „ispravljenje“. Za drugo obliko pismenih vaj, „obnovo“, je v ruski pedagoški literaturi sprejet izraz „izloženie“. „Pereskaz“, katerega trenutno uporabljajo učitelji, pomeni sicer tudi „obnovo“, toda s poudarkom na govorjeni besedi. Za označevanje datuma imajo Rusi na razpolago več načinov (17. 5.70; 27/V.70; 27-go maja 1970; „17“ maja 1970 goda), toda najbolj razširjena je oblika „27“ maja 1970, torej dan s številko ter kratko za god. s piko. Ker tak način pisanja zahtevajo Rusi tudi v svojih uradnih spisih, ni nobenega zadržka, da ga ne bi sprejeli še mi.

nime. Treba se je odločiti za tiste, ki so najbolj v rabi.

Tako uporabljajo Rusi kar po tri izraze za „veliko“ in „malo“ črko („bol'saja“, „zaglavnaja“ in „propisnaja“) ter „mala“, „malaja“ in „stročnaja“. Čeravno bi bili obliki „bol'saja“ in „malaja“ bližji slovenskim izrazom in bi se jih dijaki lažje zapomnili, menim, da bi bilo bolje, če bi se odločili za „propisnaja“ in „stročnaja“. Ti dve sta veliko bolj razširjeni, prvi dve pa srečujemo predvsem v učbenikih in pomagalih za osnovne šole.

Med izraze, pri katerih nastane razlika zaradi stilne zaznamovanosti, šteje tudi „diktovka“. Uporabljajo ga v šolskem žargonu. Zato bomo za „narek“ uporabljali le „diktant“. Podobno, kot žargon, je zaznamovan izraz „popravka“. Uporabljajmo le „ispravljenje“.

Za drugo obliko pismenih vaj, „obnovo“, je v ruski pedagoški literaturi sprejet izraz „izloženie“. „Pereskaz“, katerega trenutno uporabljajo učitelji, pomeni sicer tudi „obnovo“, toda s poudarkom na govorjeni besedi.

Za označevanje datuma imajo Rusi na razpolago več načinov (17. 5.70; 27/V.70; 27-go maja 1970; „17“ maja 1970 goda), toda najbolj razširjena je oblika „27“ maja 1970, torej dan s številko ter kratko za god. s piko. Ker tak način pisanja zahtevajo Rusi tudi v svojih uradnih spisih, ni nobenega zadržka, da ga ne bi sprejeli še mi.

Za „rob“ v šolskem zvezku, torej prostor za rdečo pokončno črto, uporabljajo Rusi množinsko obliko „polja“, saj je v resnici več manjših polj, ki jih tvorijo vodoravne črte v zvezku.

Da bi odpravili razlike in poenotili izraze pri šolskih nalogah iz ruskega jezika, predlagam, da se zedinimo za naslednje izraze. Naštel jih bom tako, kot so bili v vprašalniku:

1. Šolska naloga – kontrol'naja rabota
2. šolski zvezek – škol'naja tetrad'
3. ovitek – obložka
4. stran – stranica
5. rob – polja
6. datum – data
7. vrstica – stroka
8. mala črka – stročnaja bukva
9. velika črka – propisnaja bukva
10. narek – diktant
11. obnova – izloženie
12. spis – sočinenie
13. napaka – ošibka
14. poprava – ispravljenje
15. ocena – otmetka
16. odlično (5) – „5“ (pjatjorka)
17. prav dobro (4) – „4“ (čtvorka)
18. dobro (3) – „3“ (trojka)
19. zadostno (2) – „2“ (dvojka)
20. nezadostno (1) – „1“ (ednica)

Datum pa bi napisal takole: 17 sentjabrja 1970 g.

MATEJ RODE

Zagorje: za letovanje otrok sklenjena pogodba s štajersko deželno vlado

Sodelovanje med zasavsko občino Zagorje ob Savi in avstrijsko Štajersko je steklo že pred leti na področju glasbene in pevške kulture: največji kulturni ambasador je bil Mladinski pevski zbor „Vesna“ Zagorje, ki je doslej gostoval že v več krajih sosednje Avstrije. Tudi avstrijski mladinski pevski zbor je že gostoval v revirjih. V zadnjem času dobiva to medsebojno sodelovanje še večji razmah tudi na drugih področjih družbenega delovanja, saj o tem pričajo razstave zavasnih slikarjev pri naših sosedih v Fohnsdorfu in Villachu, in prav tako uspešna razstava v tem času – v dnevi od 25. septembra do 10. oktobra v Beljaku.

Tudi sodelovanje na področju letovanja otrok dobiva vse večjo pomembnost, saj pospešuje prijateljsko sodelovanje mladih in naslov narodov Avstrije in Jugoslavije, spoznavanje kulture in jezikov.

Pred dnevi so namreč v Gradcu na sedežu Štajerske deželne vlade predsednik Skupščine občine Zagorje ob Savi BRANE VIPOTNIK in predsednica občinske zveze prijateljev mladine IVICA CENCELJ ter član štajerske deželne vlade dr. JUNGWERTH podpisali pogodbo o sofinanciranju zagorskega počitniškega doma v Vrsarju. Tako bo Deželni mladinski referat štajerske deželne vlade za razširitev tega doma

prispeval 1.050.000 avstrijskih šilingerov, s tem pa bodo hkrati poravnali najemnino za dobo tridesetih let.

V počitniškem domu v Vrsarju bodo v prihodnje letovali poleg zagorskih otrok tudi njihovi vrstniki iz Avstrije v starosti od 6 do 15 let. Industrijsko gradbeno podjetje Beton Zagorje pa je zadolženo, da do prihodnjega poletja dokonča obnovitvena dela, saj je skupna želja po sodobnem domu za rekreacijo in prijetne počitnice mladih. Počitniški dom v Vrsarju pa bo vodil posebni komite, v katerem bodo tako predstavniki zagorske občine in avstrijske Štajerske.

RADOVAN PALČIČ

REVIJA

moj
mali
svet

Pravijo, da ne more biti slab človek tisti, ki ima rad naravo...

Prepričani smo, da ste tudi vi ljubitelj rastlin, živali in narave. Morda imate cvetlični vrt, zelenjadni ali sadni vrt, živali v domu ali zunaj doma, čebele, sobni akvarij, zbirate kaktuse, zdravilna zelišča, gobe, ali pa urejate stanovanje oziroma okoličo doma itd.

Na mnoga vprašanja doslej sploh niste mogli najti odgovorov, ker niste imeli pri roki tovrstne literature, zlasti ne praktičnih nasvetov. Zdaj te vrzeli ni več, ker vas v tem pogledu popolnoma zadovoljji mesečna revija MOJ MALI SVET.

V kratkem obdobju izhajanja je pridobila več deset-č bralcev, in sicer vrtničarjev, rejcev malih živali in ljubiteljev narave sploh. Med njimi so mladi in manj mladi, saj je vsebina revije prilagojena potrebam vseh, ki imajo svoj „mali svet“.

To, kar potrebujete, vam prinaša revija „MOJ MALI SVET“!

Časopisno založniško podjetje

Kmečki glas

Ljubljana, Miklošičeva 4, p. p. 47 I

27. oktobra ob 9.05 I. program
28. oktobra ob 14.05 II. program

SREDNJA STOPNJA:

**PARTIZANSKE
BOLNIŠNICE**

O partizanskih bolnišnicah je že marsika, zapisanega, posebno v živem spominu pa so bolnišnice ostale zdravnikom, ki so med vojno delali v njih in pa ranjencem, ki so se zdravili po teh naših gozdovih. Učenci so si gotovo že ogledali kako je taka bolnišnica izgledala in jim bo oddaja lahko bogato dopolnilo k pouku in k poznavanju naše preteklosti.

V naši oddaji bo govora predvsem o treh največjih bolnišnicah: o bolnišnici Franji, roških bolnišnicah in o bolnišnici Pavli. Čeprav mineva že tretje desetletje po osvoboditvi, žive še mnogi partizanski zdravniki in tako se nam ponuja priložnost, da nam kar sami obudijo spomine na svoje delo. V oddaji smo tako izbrali pričevanje treh znanih partizanskih zdravnikov; spregovorili bodo dr. Franja Bidovec, dr. Rudolf Obračunč in dr. Pavla Lah.

O partizanski bolnišnici Franji je bilo zapisanega že mnogo, danes pa jo tudi mnogi obiskujejo, saj je slikovita pot do nje pravi užitek. Kako pa so nekoč nosili ranjence, kje in kako so bile speljane poti, koliko časa je bolnišnica delovala in kakšna je bila njena obramba, o vsem tem bo pripovedovala dr. Franja Bidovec.

O bolnišnici v Kočevskem rogu pripoveduje njen tedanji načelnik dr. Obračunč. Izmed vseh bolnišnic, kar jih je med vojno delovalo, je bila ta najvarnejša. Imela je namreč veliko možnosti umika in prešetitve, medtem, ko je bila na primer bolnišnica Franja za izhod isto pot kot za dohod. Bolnišnica v Kočevskem Rogu se je prav zaradi te dobre lastnosti lahko tako razširila, da so imeli, tako kot danes po bolnišnicah, ustanovljene posebne oddelke, ki so bili med sabo ločeni tudi dve uri hoda in več. Dr. Obračunč pripoveduje še, kako so ranjence vozili z zaprtimi očmi in kako so jih tudi odpuščali, da niso vedeli, kje so bili, pa še o tem, kako so si organizirali pevski zbor, čevljarstvo, delavnico, pa krojačnico in so izdelovali sami, kar so potrebovali ranjenci v bolnišnici in ob odhodu. Da se bilo ranjencem lepše in da so se bolje počutili, so zasadili tudi cvetje in prinesli mačke in mlado srnico. V času ofenzive pa so morali seveda vse te znake obljudenosti uničiti.

O bolnišnici Pavli pa pripoveduje dr. Pavla Lah. Najdalj se ustavi ob problemu, ki je moril bolnike in vse osebe: to je bila ta grozna konspiracija. Zato tudi pove, kako se ji je ob osvoboditvi odvalil kamen od srca, ko je lahko na vrhu grape zavriskala in je s tem sporočila, da bodo vse ranjence prepeljali v Gorico. Pripoveduje tudi o enem izmed posebnih težkih dogodkov, to je bila evakuacija takojšnja premostitev na drugo, varnejše mesto; ranjencev so imeli veliko, bolniškega oseba pa le malo, z vsem pa je bilo potrebno pohiti.

Pripovedovanje vseh treh zdravnikov je živo in zanimivo in bodo njihovim pripovedim radi prisluhnili tudi učenci. Oddaja je lahko bogato dopolnilo k učnemu programu, saj ima le malo učencev možnost v živem kontaktu poslušati pripovedovanje partizanskih zdravnikov.

NIŽJA STOPNJA:

23. oktobra:
SPREHOD PO GOZDU
30. oktobra:
MEGLA
6. novembra:
BONBONI ZA POGUM
13. novembra:
GLASBENA
20. novembra:
ZEMLJA, NEBO, SONCE
27. novembra:
DEKLICA Z JUNAŠKIM SRCEM

SREDNJA STOPNJA:

20. in 21. oktobra:
KAKO NASTANE GRAMOFONSKA PLOŠČA
27. in 28. oktobra:
PARTIZANSKE BOLNIŠNICE
3. in 4. novembra:
TRI PESMI KAKOR ENA
10. in 11. novembra:
MOSTIŠČARJI
17. in 18. novembra:
SLOVENSKI SKLADATELJI
24. in 25. novembra:
IZBOR PARTIZANSKE LIRIKE

VIŠJA STOPNJA:

20. in 22. oktobra:
ELEMENTI SE PRETVARJAJO
27. in 29. oktobra:
KARL LINNE IN NJEGOVI SISTEM
3. in 5. novembra:
OB PROGRAMU ZDRUŽENE SLOVENIJE – VSESLOVENSKI KNJIŽNI JEZIK
10. in 12. novembra:
UTOPIČNI SOCIALIZEM
17. in 19. novembra:
SMETANA: VLTAVA
24. in 26. novembra:
ZAKON, DRUŽINA IN DRUŽBA

SREDNJA STOPNJA:

KAKO NASTANE GRAMOFONSKA PLOŠČA

Z gramofonskimi ploščami se srečujemo vsak dan. Znamo ravnati z njimi, vemo če so dobre ali slabe, znamo jih položiti na gramofon. O gramofonski plošči pa je zanimivo vedeti še marsikaj, n. pr. kako sploh nastane. To bomo skušali razložiti v radijski šoli. Ob glasbenih primerih bomo zasledovali nastanek gramofonske plošče od prvih tonskih posnetkov v studiu do izdelka, ki ga kupimo v trgovinah. Na primeren in kar se da enostaven način bomo pojasnili zamotane tehnične postopke pri nastajanju plošče in tehnične pojme (stereo, mono tehnika), ki so njihov in naš vsakodnevni spremljevalec.

20. oktobra ob 9.05 I. program
21. oktobra ob 14.05 II. program

23. oktobra ob 9.05 I. program
23. oktobra ob 14.05 II. program

NIŽJA STOPNJA:

SPREHOD PO GOZDU

V jeseni nas zvabijo v gozd lepi dnevi, lepe barve rumenečega listja in šli bomo tudi po kostanj. Nekaj ga bomo nabrali za večerjo, gozdarju Tinetu pa bomo pomagali nabirati še divji kostanj, da ga bo lahko pozimi natresel gozdnim živalim, ko ne bo druge hrane zanje.

Nekatere živali si pripravijo zalogo za zimo same. Veverica si znosi v gnezdo orehov in lešnikov, hrček si nanosi v svojo luknjo pod zemljo kar nekaj kilogramov zrnja, polh si nabere žira, želoda, kostanja in še drugih sadežev.

Pozorno bomo opazovali živali, poleg teh, ki smo jih že našli, še ptice: krivokljuna, žolno, sovo, kosa. Ogledali si bomo listnata in iglasta drevesa (kostanj, bukev, smreko), kako se v pozni jeseni spreminjajo in prihaja čas počitka in kako ostanejo iglasta drevesa zelena vso zimo.

Oddaja je namenjena prvim in drugim razredom osemletke. Tekst zanjo nam je napisala Nada Podlogar.

27. oktobra ob 14.05 II. program
29. oktobra ob 9.05 I. program

VIŠJA STOPNJA:

**KARL LINNE
IN NJEGOVI SISTEM**

Že v antiki so skušali nekateri filozofi urediti tedaj znane rastline in živali v pregleden sistem. Po mračnem srednjem veku, ki ni dal biologiji prav ničesar novega, se v 18. stoletju pojavi delo velikega naravoslovca Karla Linneja – Systema naturae. Linne je že poznal veliko razstinskih in živalskih vrst, menil pa je sprva, da so vse takšne, kot jih je nekoč ustvaril – „stvarnik“. Čeprav mnenja o nastanku vrst ni spreminjal, se je v drugi izdaji sistema izognil trditvi o nespremenljivosti na osnovi novih podatkov je očitno tudi Linne prišel do spoznanja, da se živi svet spreminja. Linneja smatramo tudi za očeta modernega dvoimenskega poimenovanja (ali označevanja) rastlinskih in živalskih vrst.

20. oktobra ob 14.05 II. program
22. oktobra ob 9.05 I. program

ELEMENTI SE PRETVARJAJO

Elementi se pretvarjajo! Ta trditev je bila nezasižana. Elementi niso nespremenljivi; lahko se vežejo drug z drugim v kemijske spojine, toda prav tako lahko jih spet razdružimo in dobimo iste elemente, so pravili. Da pa bi elementi razpadali, se spreminjali eden v drugega – neumnost!

Mladega angleškega fizika Ernesta Rutherforda, ki je trdil, da elementi niso nespremenljivi, so primerjali s kemiki v srednjem veku, ki so hoteli spremeniti svinec v zlato. Ko je na kanadski univerzi Mc Gill, kjer je leta 1898 komaj sedemindvajsetleten nastopil kot profesor in prvič predaval o svojem odkritju, so se

stari učenjaki zgražali. In vendar...

Ernest Rutherford je s svojim mladim sodelavcem Frederickom Soddyjem odkrival skrivnost za skrivnostjo. Leta 1903 je Soddy odšel v London in na njegovo mesto je prišel mladi nemški fizik Otto Hahn, ki je bil čez štirideset let prav tako slaven kot njegov učitelj. Ko je leta 1907 Rutherford odšel iz Kanade, ker je sprejel službo profesorja na univerzi v Manchesteru, je bil že zelo slaven učenjak, čeprav je bil star komaj šestindvajset let.

O tem čudovitem življenju Ernesta Rutherforda in o njegovih odkritjih bo pripovedovala naša oddaja.

30. oktobra ob 9.05 I. program
30. oktobra ob 14.05 II. program

NIŽJA STOPNJA:

MEGLA

Siva megla, umazana megla, rahla megla, meglica, gosta megla, ki izživa nesreče v prometu in prinaša bolezen, jutranje meglice, znanilke lepega vremena – otrok pa vpraša: kaj je megla? Ljubljana je znana po megli. Dneve in dneve ne vidijo Ljubljančani sonca; znan je po megli posebno London.

Kako rosi dež, šolarji dobro vedo. Kapljice vode, ki sestavljajo meglo, pa so toliko manjše, da se le počasi premikajo in padajo tako počasi, da tega niti ne opazimo.

Na travniku, kjer je zrak čist, je

megla svetla, prozorna in tudi prej izgine, izhlapi v soncu. V mestu se vodne kapljice naberejo okoli drobcev umazanije v zraku, zato je tu megla siva, gosta, temna.

Meglo bomo primerjali tudi z deževnimi oblaki.

V naši oddaji se bomo odpeljali z avtomobilom na izlet v megleno jutro in trdno bomo verjeli, da bo kmalu posijalo sonce, a medtem bomo imeli dovolj časa za pogovor o megli, ki nas bo med potjo motila in zanimala.

Tekst za oddajo je napisala Nada Podlogar.

TRI PESMI KAKOR ENA

Za to oddajo smo posegli v zakladnico slovenske ljudske ustvarjalnosti in na nekaj pesmih, ki jih učenci poznajo, skušali povedati, kaj je ljudska pesem, kako je nastajala in kako se je širila in ohranjala do danes. Za to oddajo smo iz bogate Štrekljeve zakladnice ljudskih pesmi izbrali le nekaj šaljivih o Čukovi svadbi in Komar pa z muho pleše z nekaterimi variantami, poleg tega pa skušamo učence opozoriti tudi na otroške pesmice in na razne igrice, ki jih poznajo in se jih igrajo, pa ne vedo, da so to stare ljudske pesmice, ki so se ohranile do danes. V oddaji je najprej razložen pojem umetne in ljudske pesmi, pri ljudski pa smo se omejili le na nekaj pesmi (epskih nismo obravnavali), oddaja pa skuša pojasniti, kako je ljudska pesem nastajala, kako se je prenašala iz kraja v kraj in kdo je te pesmi širil, dokler ni bilo tiskanih knjig, kako so na tak način nastajale inačice ali variante. Nekaj variant, ki se med seboj najbolj razlikujejo, smo vzeli za dve pesmi: in sicer za Čukovo svadbo in Komar pa z muho pleše.

Ker se je ljudska pesem nekoč pela, smo tudi v naši oddaji nekatere enačice pesmi pete, nekatere pa so samo pripovedovane. Inačice pa so vzete iz posameznih slovenskih pokrajin, tako da bodo učenci katero izmed njih znali tudi sami, ali pa se bodo še katere spomnili.

Izmed nagajivk smo izbrali pesem o Micki:

Micka, o Micka,
kaj delaš doma?
Al šivaš, al štrikaš
za svojga moža?
Kdo je tvoj mož?
Petelin kokoš?
Kdo je tvoj oče?
Petelin kokoše.
Kdo je tvoj brat?
Petelin kosmat.
Kdo je tvoj stric?
Petelin z gorice.

Ob pešmicah, ki jih bodo slišali v oddaji, se bodo tudi sami še spomnili marsikatero in bodo, navsezadnje, kadar se bodo lovili ali skrivali, vedeli, da so se tako štel kot se zdaj oni, že naši očete in babice. Tu mislim na primer: En kovač konja kuje ... in podobno.

Dogajanje oddaje je postavljeno v pionirski tabor ob morju, kjer tabo-rijo iz različnih krajev Slovenije in se njihova „Čukova družina“ pripravljajo za nastop pred domačini in tujimi turisti. Prav zaradi enostavnega obravnavanja snovi, ki jo oddaja prinaša, je primerna tudi za četrte razrede, kjer se podrobnosti o ljudski pesmi še ne učijo, za pete razrede pa je lahko bogato dopolnilo k pouku, saj prinaša izbor narodnih pesmi, ki jih ni v šolskem berilu, so jim pa zaradi snovi zelo blizu.

3. novembra ob 14.05 II. program
5. novembra ob 9.05 I. program

VIŠJA STOPNJA:

OB PROGRAMU ZDRUŽENE SLOVENIJE —
VSESLOVENSKI KNJIŽNI JEZIK

Prešeren in Vraz sta se nepomirjena razšla, kar se je zdelo Prešernu samo ob sebi umevno, da bo tudi za slovensko knjižno normo odločilna kakor pri drugih narodnih tista slovenska dežela, ki je v zgodovini pokazala največjo duhovno ustvarjalnost in je pri tem dosegla najvišjo raven: do tedaj nedvomno Kranjska. Vraz je bil Štajerc — intimno je ločil med slovenskim (je štajerskim), kakor beremo v pismu Muršcu, in kranjskim — in je šel v Zagreb. To poenostavljeno epizodo smo omenili z enim samim namenom: da bi pokazali, da sprejeti knjižni jezik ni bilo tako preprosto, zlasti brez enotnega šolstva in tesnejše skupne povezave. Regionalni razločki v pisanem jeziku so delili zlasti sever in severovzhod (Koroško in Štajersko) od središča in jugozahoda (Kranjske s Primorsko).

Oblikovanje ideje o združenji Sloveniji je moralo zaradi te jezikovne razbitosti zajeti tudi zahtevo po takšni knjižni normi, ki bo sprejemljiva za vse Slovence. Pobuda je prišla z obrobja, od Matije Majarja. Utemeljeval jo je — ne nazadnje tudi

z zahtevo, da se mora slovenski jezik približevati drugim Slovanom, da ga bodo razumeli — Luka Svetec, nazadnje jo je sprejel Bleiweis. Čeravno je šlo sprva le za nekaj oblik, so te nove oblike vendarle začetek današnje podobe knjižne besede.

Nova podoba knjižnega jezika se je najprej uveljavila v publicistiki, od tam je postala splošna navada. A kljub spremembam in kljub umetni normi in pri vsem spoštovanju vsega tistega, kar je skupno ali vsem Slovincem ali vsaj večjemu delu, je treba vendarle poudariti, da je temelj knjižne slovenščine ostal jezik središča, v bistvu tako, kakor si je to zamišljal Prešeren. Ne le izročilo protestantov, ves nepretregani razvoj, predvsem pa število in ustvarjalna moč piscev iz središča so stori- tisto, česar se je branila zavest slovenskih izobražencev ob polovici stoletja. Z neznatnimi zunanji spremembami, ki so pripomogle sprejeti v prvi vrsti spoznanje o potrebi enotne knjižne besede.

Ravno tako kot prva, bo tudi ta oddaja sklenjena z razglabljanjem o slogovnem vprašanju.

6. novembra ob 9.05 I. program
6. novembra ob 14.05 II. program

NIZJA STOPNJA:

BONBONI ZA POGUM

V prvem razredu osemletke se nabere večših kar precej težav, tako za šolarje kot za učitelje. Otroci so prišli iz različnega okolja, eni sproščeni, drugi še zaprti vase in plašni; eni z večjim, drugi z manjšim besednim zakladom itd.

V razredu, ki ga bomo v tej od-

daji opisali, so med drugim šolarji — prvčki tudi Boštjan, Martina in Igor. Boštjan je prišel z babico s podeželja v mesto in govori še pretežno v primorskem, kraškem narečju. Njegovi starši so na delu v Nemčiji, tako sta z babico sama in govorica dela obema težave. Babica Boštjanu

ne more pomagati, sošolci pa se mu smeji- vsakokrat, ko je v šoli vprašan.

Martina je nežna, plaha deklica. Doma je sproščena in se z mamo lepo in rada pogovarja, tudi nauči se dovolj hitro. V šoli ne bi imela nobenih težav, če ji ne bi od strahu beseda zamrla. Vsaka učiteljica glasnejša beseda ali karanje, jo spravi v jok. Sošolci ji pravijo: cmera, in to jo še bolj zbega, da obsedi včasih kar osamljena v kakšnem kotu.

Igor ima manjšo govorno napako. Jeclja. Kakor govori, seveda tudi piše (štara mama je sla v mešto). Ko bere na glas, se mu smeji. Težave so vsak dan večje.

SREDNJA STOPNJA:

MOSTIŠČARJI

Učencem je navadno ta del zgodovine zelo zanimiv, saj se poslušajo kot lepa pravljica. Tudi v naši radijski šoli smo skušali kar na najbolj zanimiv način kaj več povedati o mostiščarjih z Ljubljanskega barja.

Tu naj vam pa za orientacijo pri šolski uri navedemo odlomek iz Zgodovine slovenskega naroda:

Na Ljubljanskem barju, kjer je bilo v teh časih še jezero, segajoče od Ljubljane do Iga in Vrhnike, so nastale ob koncu neolita mostiščarske naselbine ali stavbe na kolih. Namesto, da bi gradili svoje koče na suhem oziroma na trdnih tleh, so tedanj prebivalci zabili v jezersko dno kole (in to precej na gosto) in na njih zgradili leseno ploščad. Koče so postavili šele na tej ploščadi. Dolgo so ugibali o vzrokih takšne naselitve. Včasih je prevladovala domneva, da so delali tako zaradi večje varnosti ali zato, ker so bili ribiči. Kakor drugod pa se je tudi pri Ljubljanskem barju pokazalo ob podrobnih preiskavi razvoja mostišč in obsega tukajšnjega jezera v mostiščarski dobi, da so bila vsa mostišča (skupina pri Igu, pri Notranjih goricah, Blatni Brezovici in drugod) neposredno ob jezerskem bregu ali pa celo še na zamočvirjenih tleh. Ob zadnjih raziskavah (Blatna Brezovica, Resnikov kanal pri Igu) je bilo mogoče tudi neposredno ugotoviti med koli sledove večkratnih poplav, kar je povsem v nasprotju s položajem nad jezersko gladino. Zgraditev mostišča ob jezerskem bregu pa seveda ni mogla kdo ve kako po-

Učiteljica se je pogovorila z Boštjanovo babico, z Martinino mamo in z Igorjevimi starši. Skupno so potem pomagali otrokom prebrati te prve težave, Igorja pa so peljali še k logopedu: kamor hodi zdaj na govorne vaje. Učiteljica je mislila tudi na vzdušje v razredu. Povedala je otrokom pravljico, pravljico s prese- nečenjem. Presenečenje so bili bonboni za pogum. Razdelila jim je bonbone, bili so podobni bonbonom visoki C, a pomagali bodo. Malo danes, malo jutri in „nič več ne boste jecljali, ko vas bom vprašala“, jim je rekla učiteljica.

Oddajo je napisala Evelina Kajzer.

6. novembra ob 9.05 I. program
11. novembra ob 14.05 II. program

večati varnosti proti napadom z brega. Zato je nastalo tudi mnenje — glede mostišč nasloplih in tudi glede mostišč na Barju — da so nastala najbrže v zvezi s potmi, ki so vodila do jezera in nato preko njega. Vsaj del mostišč v resnici ustrela po svoji razvrstitvi potema od Iga oziroma od Vrhnike do Ljubljane in dalje po Ljubljanci in Savi proti vzhodu. Spričo tedanjega lažjega potovanja po vodi v primerjavi z onim po suhem in tudi spričo večje varnosti takšne poti se zdi vsaj za del mostišč ta domneva še vedno verjetna. S tem bi bilo v skladu tudi dejstvo, da spada največji razvoj mostišč na Ljubljanskem barju šele v obdobju enolita in delno brona, ko se je trgovina zaradi močnejše delitve dela med različnimi plemeni močnejše razvila. Res pa ni mogoče povezovati s tem vseh najdišč, kajti nekatera stoji tudi vstran od navedenih vodnih potov; pri takšnih bo gotovo potrebno upoštevati med vzroki nenavadne naselitve ribolov in bližino lovišč ali pašnikov na bližnjem kopnem. S kulturo mostiščarskih naselbin je bila povezana tudi postaja Vinomer pri Metliki, kjer srečujemo še četrti način človekovega prebivališča: na ravnem zemljišču so postavljali poljamsko prebivališče tako, da so postavili kolibo nad plitvo izkopano jamo.

O tem in še marsičem bo na zanimiv način pripovedovala naša oddaja in bo učence gotovo pritegnila k poslušanju.

10. novembra ob 14.05 II. program
12. novembra ob 9.05 I. program

VIŠJA STOPNJA:

UTOPIČNI SOCIALIZEM

V prvi oddaji letošnjega ciklusa „Delo in zgodovina“, smo govorili o nastanku delavskega razreda v času tako imenovane prve industrijske revolucije in o položaju delavstva v začetnem obdobju kapitalizma. Oddaja o utopičnem socializmu, oziroma natančneje o avtorjih socialnih utopij in njihovih delih je tesno povezana z nastankom delavskega razreda in z njegovim takratnim položajem.

Ze sam izraz „utopija“ kaže na to zvezo, saj je bil prvotno le naslov znamenitega dela angleškega humanista, politika in filozofa Thomasa Mora (1478-1535). „Utopija“ (kraj ki ga ni) je v prvem delu pronicava in ostra kritika takratne angleške družbe, v drugem delu pa natančen opis otoka Utopije kot idealno urejene družbe — tako glede politične ureditve kot organizacije dela, delitve dobrin, vzgojnega sistema itn.

Razumljivo je, da je idealna družba, kakršno si je lahko zamislil Thomas More, samo miselno zanimanje in „odpravljanje“ slabosti tiste družbe, ki jo je v prvem delu Utopije tako ostro kritiziral. To je bila sicer Anglija pred t. im. industrijsko revolucijo in pred nastankom modernega proletariata, vendar so bili družbeni procesi, ki jih je More kritiziral, neposredna priprava na industrijsko revolucijo. Zaradi donosnosti reje ovac in pridelovanja volne so namreč plemiči, duhovščina in vsi, ki jim je bilo to mogoče, razlašali kmete, si prillašali srenjske pašnike, ograjevali svoja posestva in jih prepuščali v pašo velikanskim čredam ovac. Pri tem je seveda nastala armada brezposelnih kmetov brez lastnine, ki je kot mora tlačila deželo. Izredno ostre in surove kazni za potepuštvu in drobne kraje seveda niso mogle ničesar spremeniti. Morova

velika zasluga je v tem, da je kot pripadnik aristokracije – bil je član parlamenta in lord-kancelar – videl zvezo med revščino in bogastvom, namreč to, da je revščina večine nujen pogoj za bogastvo manjšine. V odpravi privatne lastnine je videl edino sredstvo za pravično enakomerno porazdelitev dobrin.

Podobnost med položajem množice razlaščenih kmetov in položajem proletariata v času prve industrijske revolucije je več kot očitna, zato je tudi razumljivo, da so si poznejši pisci socialnih utopij zgledovali

po delu Thomasa Mora. Vsa njihova dela so tako ali drugače kritika socialnih razmer in poskus miselne razrešitve družbenih nasprotij. V tej svoji kritični naravnosti in miselni angažiranosti pri razreševanju družbenih nasprotij so – ne glede na iluzije, ki so jih utopisti gojili – predhodniki utemeljiteljev znanstvenega socializma.

Oddaja ima namen posredovati poslušalcem poglavitne ideje utopistov v tesni zvezi z zgodovinskim ozadjem teh idej, torej predvsem v zvezi z njihovo družbeno kritiko.

NIŽJA STOPNJA:

13. novembra ob 9.05 I. program
13. novembra ob 14.05 II. program

JAZ SEM MALA MIŠKA

Oddaja je namenjena predvsem prvim in drugim razredom osemletke. Vezana je na tedensko učno-vzgojno enoto: jesen.

Oddajo pričenjamo torej z razgovorom o jeseni. Zanima nas mala poljska miš, njeno bivališče in deževni dnevi. Kam se lahko zateče miška pred dežjem? Nato predstavimo pesem, ki jo bomo pozneje vsi zapeli.

Pesem predstavimo po kiticah:

Jaz sem mala miška,
saj me vsak pozna,
moja stara hiška,
luknji dve ima.
Škrab, škrab,
grem z dežja pod kap.

Učili se bomo po frazah, v obliki odmeva (solo in zbor). Otroci ob radijskih sprejemnikih naj sodelujejo na ta način, da bodo peli po odmoru. Ob besedah škrab, škrab, škrab bomo vadili oblikovni vokal „a“ (sprostitev brade, vrat mehak).

Druga kitica:

SREDNJA STOPNJA:

17. novembra ob 9.05 I. program
18. novembra ob 14.05 II. program

SLOVENSKI SKLADATELJI

Glasba za otroke je tista najobčutljivejša izpoved, ki zahteva posebno pozornost. Prodreti v otrokov svet, ga občutiti in živeti z njim je izjemna sposobnost odraslega človeka. Kakšen naj bo odnos skladatelja do te glasbe? Glasbeni pedagog in skladatelj rešujejo to vprašanje z različnih vidikov, povsod pa pridejo do enakega zaključka: skladatelj naj ostane zvest svojim kompozicijskim načelom tudi v glasbi za otroke, kajti zatreti svoj glasbeni na-

zor pomeni zanikati samega sebe. Razumljivo pa je, da odpadejo vse vrste eksperimentiranja.

V današnji radijski šoli bomo spregovorili o enem izmed slovenskih skladateljev, ki je del svojega ustvarjalnega opusa namenil mladini – Marijanu Lipovšku. V ta namen smo posegli po njegovi klavirski zbirki dvajsetih skladb. Pravzaprav – spregovorila bo njegova glasba in z njo avtor sam, ki bo omenjene kompozicije izvajal.

NIŽJA STOPNJA:

27. novembra ob 9.05 I. program
27. novembra ob 14.05 II. program

DEKLICA Z JUNAŠKIM SRCEM

Za dni pred praznikom, 29. novembrom, so vsi razredni kolektivi sredi priprav na praznovanje in učne enote so ubrane na zgodovinsko tematiko, na pogovore o osvobodilnem boju, v katerem se je rodila naša republika. V to učno enoto se vključuje tudi radijska šola z oddajo „Deklica z junaškim srcem“. Oddaja je ohranila naslov znane Seliškarjeve povesti, vendar je v priredbi (oskrbel jo je Miroslav Košuta) zajel le del (zgodbe o mali, junaški Katki, ker bi priredba celotne povesti zahtevala daljšo oddajo).

Vsebinska oddaja. Prirejevalec je povezal v celoto nekaj dogodkov iz povesti, v kateri se izkaže deklina kot prava, neustrašna partizanka.

Spoznamo jo pozimi, visoko v hribih, kamor je prilezla – drobna, kakršna je bila – po debelem snegu. To pot je opravila namesto očeta, terenca Marka, da obvesti četo, ki nosi ranjence, da je pot v dolino prosta, ker so se Nemci umaknili proti Kočevju.

Drugič srečamo Katko znova kot kurirko. Spet se prebije skozi sneg in sicer nese sporočilo, kam je treba spraviti ranjenca, ki ga trenutno skriva dedek v svoji oglarski koči. Toda dedkovo kočjo najde požgano, ranjenca pa odkrije v skalnati špilji. Da bi mu pomagala, ga spravi na veliko vejo in ga na njej vleče proti dobrošno uro oddaljeni Lipetovi bajti. Deklica omaga, a vztraja vse

dokler obeh ne prestraši tuljenje lačnega volka. Zvečer se na srečo ujame v past in prav ta hip pride še Katkin oče na pomoč in tako se vendarle zaenkrat vse srečno konča. Ranjenčevo skrivališče je bilo izdano, vsa znamenja kažejo, da so izdajalci Hardinovi iz vasi.

Katka plete s prijateljicami nogavice za partizane. Tudi Hardinova Meta prihaja. Zdaj Katka ve, da hodi volhjat. Tudi tokrat Meta tipa in ve celo povedati, da so Cankarjevci odšli na Hrvaško in da so tudi kurirji zapustili staro postojanko. Tudi Katka ve za vse to, a se pred Meto pretvarja. Vsa zaskrbljena se posve-

tuje z očetom. On se odpravi v štab brigade, ona v hrib h kurirjem, da jih opozori na nevarnost. Spotoma zasledi Hardinove tri in to srečanje potrdi njen sum. Po očetovem nalogu odpelje kurirje v Jelenovo šumo in ko se ob umiku z vrha drugega hriba ozrejo po svoji dotedanji postojanki, že zagledajo Nemce, ki jo obkoljujejo.

Toliko dogajanja je zajetega v naši priredbi Seliškarjeve povesti. S tem, dovolj zaključenim odlonkom želimo spodbuditi poslušalce, da bodo raje segali po knjigi, razen tega pa se bomo z oddajo vključili v razpoložne predprazničnih dni.

17. novembra ob 14.05 II. program
19. novembra ob 9.05 I. program

VIŠJA STOPNJA:

VLTAVA

Bedrichu Smetani (1824-1884) pripada izjemno mesto v zgodovini češke glasbe. Pianistično kariero je kmalu opustil in se posvetil komponiranju simfonične, operne, komorne in solistične glasbe. Ciklus Moja domovina, je nastal v poznejših letih skladateljevega življenja in s Prodano nevesto spada med njegove najboljše opuse. Skladateljeva želja je bila, kot je sam rekel, „ustvarjati glasbo ljudske značaja“. To dokazuje Moja domovina, ciklus šestih simfoničnih pesmi, iz katerega smo

za radijsko šolsko uro izbrali VLTA-VO, V skladbi spremljamo reko ter se na njeni poti srečujemo s češkim človekom, z njegovo sedanjostjo in preteklostjo, resničnostjo in domišljijo, s češkimi plesi, pisano narodno nošo in pesmijo. Vse vesele in žalostne trenutke je skladatelj zajel v simfoničnem pesem in jih popisal s kontrastnimi motivi in temami. Ob njih se bomo zadržali v oddaji o Vltavi ter spoznali skladatelja in češko folkloro.

20. novembra ob 9.05 I. program
20. novembra ob 14.05 II. program

NIŽJA STOPNJA:

ZEMLJA, NEBO, SONCE

V tej oddaji se bomo s šolarji pogovorili o najosnovnejših pogojih življenja na Zemlji, o Zemlji, Soncu, Luni. Predvsem nas bo zanimala sončna svetloba in toplota, oddaljenost Sonca od Zemlje, oddaljenost Lune in seveda tudi potovanje na Luno.

Oddaja je primerna tudi za nižje razrede (za 2. razred), čeprav je v njej precej podatkov o gibanju Sonca in planetov. Vse je povedano zelo preprosto in jasno.

Sonce samo bo spregovorilo in se

pogovarjalo z otroci Zemlje, spregovorile bodo tudi zvezde in radovedni otroci jih bodo poslušali. Če bodo zvezde preveč zgovorne in bodo hotele povedati preveč, bodo otroci seveda zaspali (šolarji v razredu ne, pač pa tisti v naši oddaji).

Končno se bomo vendarle o vsem pogovorili in si bomo jasnejše predstavljali, kako je naša Zemlja okrogla in kako majhna je v primeri s Soncem, kako blizu je Luna in kako oddaljeno je Sonce, kako oddaljene so druge zvezde.

Oddajo je napisal Jurij Holy.

24. novembra ob 9.05 I. program
25. novembra ob 14.05 II. program

SREDNJA STOPNJA:

IZBOR PARTIZANSKE LIRIKE

Ta oddaja v okviru radijske šole za srednjo stopnjo bo imela poseben namen: po svoji zamisli bo to proslava dneva republike, 29. novembra in bo torej nekakšno dopolnilo k internim šolskim proslavam ob pomembnem zgodovinskem dogodku. Seveda se tudi v tem primeru ne bo dalo izogniti nekaterim utrjenim prijemom. Dokumentarno gradivo in literatura, predvsem poezija, pa tudi glasbena spremljava bodo predstavile čas in ozračje nastanka nove

države, ki se je izvila iz bojev in žrtv jugoslovanskih narodov. Na ta čas, se pravi na obdobje bojev za svobodo in samostojnost, se vežejo še pristno doživljenjski primeri domovinske lirike v spodbudnem in optimističnem smislu in to bo oddaja skušala smiselno upoštevati in poudariti.

Hkrati bo ta oddaja del radijskega prispevka k praznovanju Dneva republike, rojstnega dne nove Jugoslavije.

VIŠJA STOPNJA:

24. novembra ob 14.05 II. program
26. novembra ob 9.05 I. program

ZAKON, DRUŽINA IN DRUŽBA

Druga oddaja ciklusa spolne vzgoje je posvečena družbenim ustanovam, ki v človeški družbi – oziroma družbah – od nekdaj regulirajo zadovoljevanje človekovih gonskih potreb, torej tudi spolnosti.

Poglavitna misel oddaje je, da ob prikazu vrste institucij poslušalcem posreduje zgodovinsko in geografsko relativnost teh institucij pri tem

pa nenehno opozarja na racionalno jedro prepovedi in omejitev, na „racionalno represijo“, potrebno, da neka družba ohrani svojo integralnost. Namen je torej dvojen: na eni strani opozoriti na družbeno nujnost reguliranja medčloveških odnosov tudi na tem področju, na drugi strani pa pokazati, kako tudi institucije zakona in družine vsebujejo temeljna prislavlja „svoje“ družbe.

NE SPLAČA SE BITI DOBER

Dobrota in poštenost sta moralni vrednoti ozir. ideala, ki sodita med temeljne postavke etičnega kodeksa naše kulture. Zato ni čudno, da se navadno šteje tudi med najpomembnejše smotre slehernega vzgojnega procesa. Vzgojitelji – bodisi domači ali poklicni – pričakujejo in zahtevajo od otroka, da svoje lastno doživljanje in ravnanje oblikuje v skladu s tema idealoma in otroka kaznujejo za odmikanje od njiju.

Ne glede na eminentno mesto, ki ga omenjena ideala zavzemata v splošnem etičnem kodeksu naše kulture ali tudi v seznamu osnovnih vzgojnih smotrov, pa v vsakdanjem družbenem življenju ne uživata posebne veljave. Videti je, da različni hedonistični in egoistični (npr. ekonomski, politični, prestižni idr.) ideali ozir. cilji mnogo bolj privlačijo ljudi kot pa visoki etični in drugi ideali (med njimi tudi poštenost in dobrota).

Se več. Nedvomno je zvestoba visokim etičnim idealom, tako tudi prizadevanje, biti dober in pošten, pogosto, če ne praviloma celo v direktno napoto dosegi različnih drugih ciljev ozir. vrednot, npr. hedonističnih in egoističnih ciljev (težnji, pridobiti si čim večje materialno premoženje, čim večje število ugodij, čim večji socialni vpliv in oblast ipd.). Videti je, da je človekovo teženje k etičnim vrednotam vsaj v poprečju mnogo šibkeje razvito kot pa težnje k različnim hedonističnim in egoističnim vrednotam, pa ga tudi v vsakdanji življajski praksi pogosto malone ni opaziti, ne glede na pogostost, s katero te ideale oznanjamo z usti.

V tem pogledu se življenje v našem času in naši družbi – ne glede na njene deklaracije ozir. propore in izveske – prav nič ne razlikuje od življenja v drugih časih in družbah, ki jih opisuje zgodovina. Najbrž bi bilo mogoče najti celo marsikatero družbo, v kateri so etični ideali imeli večjo ceno in večji vpliv v vsakdanjem družbenem življenju kot ga imajo pri nas.

Jasno je, da mnogi otroci in mladostniki kmalu odkrijejo opisano neskladnost med deklariranim etičnim kodeksom in praktičnim vsakdanjim ravnanjem svoje okolice. Kmalu odkrijejo tudi to, da bi jih zvestoba najvišjim etičnim idealom ovirala v realizaciji številnih drugih hedonističnih in egoističnih teženj (npr. želje po čim večjem zaslužku, po čim večjem vplivu in oblasti nad

ljudmi idr.). Vidijo, da svoje hedonistične in egoistične težnje praviloma mnogo bolje lahko zadovoljujejo ljudje, ki niso preveč tankovestni, ki se torej ne ozirajo dosti na različne etične ideale in norme.

Ta spoznanja mnogi mladi ljudje osvojijo kot svoje prepričanje, z besedami pa ga pogosto izrazijo z izjavo, da se ne splača biti dober in pošten!

Pri tem pa ti mladi ljudje ne poznajo neke druge možnosti človeškega izkustva: radosti, ki jo človeku prinaša vstop v svet visokih, hedonizem in egoizem presegajočih idealov in ravnanje v skladu z njimi. Ne poznajo izkustva, da ravnanje v skladu z različnimi visokimi (etičnimi idr.) ideali prinaša človeku toliko notranje radosti, spokojnosti, občutja lastne vrednosti in dostojanstva ter občutja življenjske smiselnosti, da to daleč lahko odtehta vsa ugodja, ki jih človeku prinaša neovirano zadovoljevanje hedonističnih in egoističnih teženj.

Ne poznajo izkustva harmonije s svetom, ki ga človeku prinaša zvestoba visokim etičnim in drugim idealom. Zelo lepo je to izkustvo opisal Platon v Sokratovem zagovoru pred atenskimi sodniki ali pa mnogo kasneje nadarjena in tenkočutna židovska deklica Ana Frank z besedami: „Vest mirna – moč nezizmerna! Kdor tega ne ve, naj poskusi in se prepriča.“

Ne vedo, da bi njihovo geslo: „Ne izplača se biti dober in pošten“ pametnejši ljudje dopolnili takole:

„Najbrž se to res ne IZPLAČA, kljub temu pa je VREDNO BITI DOBER IN POŠTEN!“

Mladim bomo z oddajo skušali prikazati smisel tega, da je človek dober in pošten. Spoznajo naj misel, da vrednosti zvestobe visokim etičnim idealom ni mogoče ustrezno meriti ali ugotavljati s finančno-ekonomskimi ali socialno-prestižnimi merili, zakaj sicer se res lahko pride do prepričanja, da se ne „ne izplača biti dober in pošten“. Spoznajo naj se z mislijo, da je vredno biti zvest visokim etičnim idealom ne zavoljo morebitnih materialnih ali socialnih koristi (te bi tu pogosto res zaman pričakovali), pač pa zavoljo občutja lastne vrednosti, dostojanstva, življenjske smiselnosti in harmonije, torej neke globlje življenjske radosti in sprjaznenosti z življenjem, ki jo lahko prinaša zvestoba takšnim visokim idealom.

2. novembra ob 14.05 II. program
4. novembra ob 9.05 I. program

NENAVADNI POGOVORI:

DRUŽINSKI POGLAVAR

Proglášena enakopravnost moža in žene je še vedno redkokje tudi dejansko uveljavljena. Patriarhalna pozicija očeta je v naših družinah še vedno močna in ne dovoljuje, da bi se tudi v tej skupnosti razvil bolj demokratiški odnos. Patriarhalna dediščina se najbolj kaže v:

– nepravilni delitvi dela (gospodinjstvo in vzgoja sta še vedno prepuščena ženam),

– nepravilni delitvi avtoritete (glavna avtoriteta v družini pripada očetu, ne glede na to, ali si jo dejansko ustvari ali ne),

– neenakomerni in enostranski delitvi odgovornosti (možu največkrat pripada odgovornost za uveljavitev in zaščito družine navzven, ženi pa pripada odgovornost za do-

gajanje znotraj hiše, slednjega je znatno več),

– neenakomerni delitvi razvedrila in zabave (moškemu mora biti zagotovljen počitek in ustrezna zabava, medtem ko imajo žene veliko manj priložnosti za to.)

Očetje se, po vzorcu svojih patriarhalnih prednikov vse prevečkrat obnašajo kot gospodarji nad podložniki. Kot moški (privilegirani spol) mislijo:

– da morajo oni o vsem odločati in pogosto tudi sami odločiti,

– da morajo vedno nepopustljivo vztrajati pri svojih trditvah, češ da bo s popuščanjem omajana njihova avtoriteta,

– da jih morajo vsi drugi družinski člani častiti in spoštovati, ker

jim kot očetom pripada (ne glede na dejanske zasluge),

– da morajo vedno nastopati kot vrhovni sodniki,

– itd.

Taki očetje zelo težko preidejo iz take avtorske pozicije v enakopravnejši odnos z otroki, ko odrastejo. V takih družinah se pojavijo največji problemi, ko se začno otroci osamosvajati in bodisi prebijajo bariero strahu in se upro absolutističnemu očetu, bodisi ostanejo plašni in nemočni v odnosu do avtoritet tudi še potem, ko se že osamosvojijo.

Čeprav otroci kritizirajo oblastno držo in pozicijo očeta, se često sami ne morejo izogniti temu, da ne bi tudi ohranili nekaj očetovih avtoritarnih potez (npr. zelo pogosta izjava sinov, da ne bodo opravljali ženskega dela); otroci kljub odporu do očeta nehoti tudi sami posnemajo vzorec očetovega vedenja.

NENAVADNI POGOVORI:

VSE IMAŠ, KAR POTREBUJEŠ

Težnja po tem, da bi čimveč posedovali, je posebno izražena v našem času, ko so mnoge materialne dobrine in materialni statusni znaki, dosegljive poprečnemu človeku, če se zanje dovolj potrudijo, to se pravi, če je pripravljen vložiti v pridobivanje teh dobrin zadostno količino dela. Praktično, v naših okoliščinah, to pomeni, da morajo ljudje za realizacijo svojih materialnih želja, opravljati poleg rednega dela še dodatno nadurno delo. Ob preveliki preobremenjenosti z delom jim preostaja premalo časa, energije in pripravljenosti za neposredne in tople stike s svojimi bližnjimi. Predvsem so prizadeti s tako emocionalno sušo v družini otroci, ker so posebej občutljivi in ker potrebujejo večje mero čustvene angažiranosti kot odrasli člani družine. Ekonomski standard družine se viša, čustveno vzdušje v družini pa postaja vedno bolj prazno, hladno, napeto zaradi razdražljivosti ali nevroze preobremenjenih in v pridobivanje materialnih dobrin preveč zagnanih staršev. Neugodna emocionalna konstelacija se običajno najprej odraža na otrocih, ki prično kazati znamenja reaktivne čustvene motenosti. Vedenjske motnje, ki izvirajo iz čustvene motenosti, so prvi signal staršem, da je v družinskem vzdušju nekaj narobe. Prva reakcija staršev je praviloma ta, da prično razmišljati kaj je narobe z otrokom ter pripisujejo

Potrebno bi bilo mladim že zgodaj razviti predstavo o pozitivnejšem demokratsko naravnemu očetu, ki je sposoben tudi dejansko realizirati načelo o enakopravnosti spolov. Tak oče razvija enakopravno sodelovanje in sožitje na vseh področjih družinskega življenja.

Ob tem pa ne smemo pozabiti, da enakopravnost in enakost ne pomenita istega; kljub doseženi enakopravnosti moški in ženska nista enaka, temveč različna in se v svoji različnosti dopolnjujeta. Ženski ne pristojajo isto kot moškemu in obratno. Razlike se kažejo na različnih področjih: v sposobnosti (kvalitativno), nagnjenjih, nadarjenostih, zanimanjih, čustvovanju in drugih psihičnih funkcijah in so osnovane na različni telesni zgradbi in konstituciji.

Naša oddaja bo skušala v tem smislu razviti razgovor z mladimi poslušalci. Osnovo za oddajo je pripravil prof. Zoran Jelenc.

16. novembra ob 14.05 II. program
18. novembra ob 9.05 I. program

Otroci, ki rastejo v vzdušju vzajemnosti ter v pogojih, ki dajejo oporo, spoštovanje individualnosti in priložnosti za vodenje samega sebe, se razvijejo v osebnosti s smislom za družbeno odgovornost.

MARIE HUGHES

Učiteljica, ki uči prvošolčke pisati in brati, mora vedeti, da obstajajo med solarji številne razlike glede sposobnosti kontroliranja malih mišic. Znati mora poenostaviti proces oblikovanja posameznih črk, da bi otroci lahko dosegli uspehe pri prvih poskusih pisanja. Znanje mora biti različne sposobnosti učencev za dajanje pomena hieroglifom, čemur pravijo od-

rasli pisanje. Živo mora začutiti razmerje črk do besed ter besed do idej in se zavedati vloge, ki jo ima pisanje pri posredovanju idej.

EVELYN WENZEL

Zanimati se za otroke je v začetku prav tako enostavno, kot simpatizirati z njimi in uživati ob njih. Kasneje se učimo začeti se zanimati zanje na drugačne načine – z upoštevanjem in spoštovanjem otrok ter reagiranjem nanje. Kot učitelji vse bolj in bolj dosegamo kontrolo nad našimi sredstvi in postajamo toliko opremljeni, da lahko povečujemo ustvarjalnost našega pouka.

EVELYN WENZEL

Lojze Kovačič: Otrok in lutka

Referat na X. festivalu djeteta v Šibeniku na temo »Otroška ustvarjalnost«

Lutke, najsi so služile ljudem kot verski simbol, dekorativne plastike ali zgolj kot predmeti za zabavo, so tako stare, da do današnjega dne ni bilo mogoče odkriti ne njihovega nastanka ne njihovega porekla. Prav ta neugotovljivost in zamegljenost glede dobe in kraja njihovega izvora podaljšuje lutki njen skorajda mitološki čar tudi v današnji čas. Z reminiscencami na lastno otroštvo pa lahko z gotovostjo odkrijemo pobudo za nastanek lutke v otroški duševnosti, v otrokovem hotenju, da bi njegove domišljiske podobe postale vidne, postale znamenja, formula; vsak otrok si je namreč kdaj zaželel, da bi imel majhnega živega človečka, ki bi z njim prebival, kakor v neki povesti Astrid Lindgrenove, v svojem majhnem stanovanju pod loputo pod otrokovo posteljo, palčka, ki bi bil z njim v vseh realnih in avanturističnih okoliščinah življenja in ki naj bi bil predvsem in zmerom mojster dvojnih situacij; t. j. po eni strani naj bi veljal za njegovega enakopravnega prijatelja, po drugi strani za zvestega, poslušnega, podrejenega služabnika, vseskozi pa za preganjalca prstnih, normalnih strahov otroka in uresničevalca njegovih najbolj irealnih želja. Otrok išče takega čudežnega človečka vsepovsod v resničnosti, v nekoli-ko nenavadni obliki prizidka kake stare hiše, v stolpu, za lino ali vratci neke lese, v omari doma, sčasoma si ustvari njegovo nevidno podobo, mu da ime, se pogovarja z njim, mu jutraj odpira vrata, da gre z njim na sprehod. Kmalu dodeli otrok to vlogo svojim igračam, pa najsi imajo obliko medvedkov, vojakov, punčk ali nenavnega kosa lesa, ki je zdaj ladja, zdaj puška, zdaj zajec — kar samo zrcali otrokovo psiho oz. njegovo skromno zalogo osebnih izkušenj, iz katere dodaja enemu predmetu več pomenov in en pomen različnim predmetom, tako da je za otroka svet neka-ko enovrsten, a prehod od izmišljenega k stvarnemu in narobe nadvse rahel in lahko mogoč. Tako je lutka, ki postane znamenje, formula, pisava za njegove želje in njegovo domišljijo, otroku živo in resnično bitje. Pravi rojstni kraj lutk je zatoorej najbrž otroška soba.

Zato lahko razumemo desetletnega dečka, ki je na zelo slikovit način izrazil svoje zadoščenje, ko je izdelal svojo prvo lutkovno glavo: „Tu je! Napravil sem človeka! Kakor Bog!“

Dejstvo, da lutke niso ljudje, vpliva na otroke tudi takrat, kadar z njimi igrajo, prav zaradi tega namreč laže vdahnejo svoja čustva in svoja hotenja. Lutke so same po sebi popolnoma neovirane stvari, dovoljeno jim je početi vse, kar bi sicer otroci radi počeli v resničnem življenju. Celovito lutka more in tudi sme biti razposajena. Prekršitev pravil določene vrste vzbudi otroku težnjo po re-sisiji, vendar se otroci-gledalci po drugi strani čutijo prevarane, kadar zapazijo mejo lutkine razposajenosti. Tu se nam samo od sebe vriva vprašanje o vplivu žanra na strukturo dramskih del za najmanjše gledališče na svetu — za lutkovno gledališče. Primerjamo lahko Lessingove postulate o veseligrski sodobno lutkarsko prakso. Po Lessingu sta smisel in poslanstvo veseligrske v smehu nad človeškimi slabostmi. V delih, v katerih je smeh glavni junak, ni nujno, da bi se konfliktni junak spreobrnil iz negativne v pozitivno osebo, ker s tem ne bi bil oslavljen samo konflikt, marveč tudi učinek veseligrske. Preobrazba opozicijskega partnerja v lutkovni komediji pa se zaradi navzočnosti otroške publike odvija po moralnih aspektih; gre pa za to, če pri tem moralnega aspekta ne precenjujemo (in hkrati s tem oslabimo intenziteto lutkovne igre), skratka, če ne podlegamo zmoti, ki jo je ovrgel že sam Lessing, da lahko kogarkoli spreobračamo s pomočjo gledališča. V žarišču teh vprašanj — izločitev ali povrnitev radikalnega humora, ki ga ima otrok v dramatičnih situacijah prav tako rad kakor strah — se dandanes bjejo različna gledišča pedagogov in lutkarjev-umetnikov. Seveda pa je pomembno vprašanje vprašanje prave mere. Zato je tako za umetnika kot za vzgojitelja poznavanje pedopsihologije nepogrešljivo.

Vsekakor je učinkovita pre-pričljivost lutkovnega gledališča za otroško publiko danes postala opazna že vsakemu laiku, zato je treba s to stvarjo ravnati nadvse oprezno in rahločutno. Tu bi navedel samo primer imaginacije, to je, v kolikšni meri je lutkovno gledališče gledališče pomenov, kako je njegova igra duhovna. Kako lahko uspe lutkam predstavljati bajna bitja, na primer podzemeljske duhove, škrate, pošasti pa vile, zmaje, prikazni neba in vse, kar go-spoduje otroškemu srcu. Tudi na velikem odru se primeri, da

morajo nastopati take podobe, morska kača ali Ariel; a tam vseskozi preži nevarnost, da postane mučno in v najboljših primerih uspe igralcem samo to, da se ne osmešijo; ampak pričakovani učinek, poslednjo grozo ali nezemsko radost, ki naj bi izžarevala ta nadčloveška bitja, pa bo gledališče komaj kdaj doseglo, vse dokler bodo ta bitja na odru predstavljali resnični ljudje. A lutka to zna. Precej tega leži že v okoliščini, da sta obe lutki, tista, ki predstavlja človeka in druga, ki predstavlja duha, iz iste snovi. To pomeni, da je lutka, ki ponazarja duha, prav toliko verjetna ali neverjetna kakor druga, ki predstavlja človeka. V živem gledališču pa se isti prizor odigrava na dveh različnih ravneh, ki nista verjetni na isti način. V lutkovnem gledališču pa sta. Tudi pri antičnih igrah je bilo tako: če Atena in Odisej nosita enaki maski, če ostaneta na isti način neresnična in simbolična, potem lahko verjamemo tudi v boginjo. Primerjava z antičnim gledališčem, ki je prav tako imelo svoje toge maske, se v marsikaterem pogledu vsiljuje kar sama od sebe. Obe gledališči, največje in najmanjše, učinkujeta s sredstvi svojih spremenjenih mer. Tam je maska, s katero igralčevo konturo povečamo, tu, v lutkovnem gledališču pa jo naredimo manjšo. In učinek je v bistvu isti: ne

moremo se več postaviti ramo ob ramo z delujočo figuro na odru in tega tudi ne smemo hoteti, nasprotno, spremenjeno merilo nam prepoveduje vsakršno primerjanje: mi smo tu in oni so tam in kar se na prizorišču dogaja, vidimo iz nepremostljive razdalje, in pri tem je vseeno, ali smo to dosegli s povečanjem ali pomanjšanjem. S strmenjem potem doživljamo, kako postajajo lutke, kolikor delj jim uspe igrati, nujno zmeraj bolj žive; čez čas pozabimo, da so manjše kakor mi, da so pravzaprav palčki in to celo palčki iz lesa, blaga, umetne snovi, ki jih lahko zaobsežemo s svojo roko in vržemo iz igre; odkrivamo, spoznavamo sorazmernost vseh zunanjih velikosti, vstevši tudi svojo lastno, in dokler igrajo, nam umetni palčki do neke mere prevzamejo življenje. Postajajo resničnejši kakor mi in tako pride do trenutka prave magije: dobesedno vsi smo iz sebe.

Drugo, kar nas pri lutki navdušuje in kar ima velik vpliv na otroke, je njen odnos do besede. Hočeš nočeš, beseda v lutkovnem gledališču je zmeraj povzdignjena, nekako posvetno liturgična, tako da je ni moč zamenjati z našo vsakdanjo govorico. Beseda je že zato nadnaravna, ker je ločena od lutke, tako rekoč obstaja in plava nad njo: pri tem je tako predimenzionirana, da je nemogoče, da

Otroci pri spontanem igranju z lutko v Pionirskem domu

bi lahko kdajkoli vsaj malo ustrezala drobni lutkini osebi. Več je kakor sleherni šum, ki nam vsakodnevno prihaja iz ust. Je beseda, ki je bila na začetku, na prvi dan naše zavesti, samolastna, vseustvarjajoča beseda, je govor. Vitalni pomen tega dejstva za otroke je neprecenljiv.

Po tem rahlem odmiku od začetne teme lahko torej nadalje ugotovimo, da je najodločnejši razloček med lutkovnim in „živim“ gledališčem v žarišču, na katerega lutke navezujejo pozornost tako otrok-igralcev kot otrok-gledalcev. Pozornost je namreč osredotočena na značaj lutke, na vlogo, in ne na igralca, ki lutko animira. Ker je otroku očitno, da je lutka, s katero ravna, drugačna od njega samega, se lahko prepusti čustvom s popolno svobodo, istočasno pa se z lutko najintimneje poveže in nadzira njeno obnašanje. Vrednost te sproščenosti, hkrati pa discipline, je očitna tako za otroka samega kakor za različne namene (ustvarjalne, učno-vzgojne, klinične itd.) in sicer kot realizacija umetniških inspiracij ali izhod zatajevanih čustev in kot obetajoče gradivo za vodje ustvarjalnih skupin, za pedagoga, analitika, da ga izrabi oziroma razloži.

Mnogo današnjih otrok preživlja predšolsko in šolsko dobo v jasilih, vrtcih, v vzgojnih ali učnih ustanovah. Takšne učne in vzgojne osnove nove šole je pripravila doba. To pa ni ostalo brez vpliva na otrokovo mentaliteto. Spreminjajo se njihovi pojmi in predstave. Vendar ostaja še vedno otrok na različnih razvojnih stopnjah. Omejen stik z družinskim okoljem in vzgoja v otroškem kolektivu do neke mere nivelizira iskanje osnovnih spoznanj in razgrajuje individualizacijo. Po drugi strani pa ne dosega želenih uspehov v čustveni vzgoji kakor jih sicer v družinskem okolju in se zdi, kot da bi hiteli, da bi se otrok kar najhitreje znebil svojega otroštva kot nekakšne bolezni. To pomanjkljivost naj zato pomagamo ozdraviti umetniško-vzgojna sredstva, med katera sodijo tudi tečaji in ustvarjalne skupine v centrih za estetsko vzgojo mladine, lutkovna gledališča ter mladinska in otroška gledališča.

Po pretresu vseh teh okoliščin lahko preidemo k vprašanju regulacije in sistematizacije otroške ustvarjalnosti z lutkami. Pri tem bom uporabil izkušnje, ki sem jih pridobil kot vodja lutkovnih skupin in tečajev v ljubljanskem Pionirskem domu. Omejil se bom predvsem na ilustracijo metod dela v

ustvarjalnih skupinah otrok z ozirom na starostne dobe.

LUTKOVNA DRAMATURGIJA

I. od 3. do 6. leta

Otroci v teh letih so predvsem usmerjeni v igranje. V predhodni dobi se je otrok igral sam s svojimi igračami. Pri tem je bil samotar, spremljal jo je z lastnimi monologi. Sedaj pa je uvrščen v kolektiv (krožek, tečaj, otroški vrtec), v katerem se tudi igra. Kaže zanimanje za realistične pravljice iz življenja otrok in živali. To pa je vse sovisno s poglabljanjem okolja. Za njegov jezik je tipičen radovedni: zakaj?

Vsi predšolski otroci prinesejo s seboj v tečaj nagnjenje do posnemanja in ljubezen do lutk. V začetku tečaja se vodja zato ni odločil, da bi izdelali lutke za določeno igro, marveč se je odločil za neke vrste spontano lutkovno dramaturgijo za otroke-tečajnike, t. j. sestavili naj bi igro z lutkami, ki so jih otroci že prej nekoč doma ali v vrtcu sami in povsem brezobvezno izgotovili, oz. naj bi jih docela prosto izdelali zdaj. Ta namera je vzbudila med otroki veliko napetost, ker so imele njihove lutke nadvse fantastične in dvoumne oblike ter zažbrsane oziroma nedoločene karakterje. Kako smo sestavili lutkovno igro s takimi lutkami in kako smo igrali z njimi?

Vodja je najprej zložil vse lutke, ki so jih naredili tečajniki, v škatlo in sedel z otroki k pomenku. Nato je začel jemati lutko za lutko iz škatle. „Kaj predstavlja tale?“ je povprašal. Iz različnih odgovorov je kmalu izvedel za ime lutke, kakšen poklic opravlja, kakšne lastnosti in značaj ima. Lutki so otroci pripisali različne lastnosti – da je strahopetna, pogumna, slaba, zvita, poštena, resna, vesela, dobrodušna, trdosrčna, neumna, pretepaška, močna, šibka itd. „In kaj zna?“ je bilo naslednje vprašanje. Otroci so začeli razmišljati in rekli, da zna ta lutka čarati ali da tega sploh ne zna, da rada krade in ropa, da hitro ali počasi hodi itd. Na ta način smo torej določili ime, poklic, značaj in lastnosti vseh lutk in tudi to, kaj katera „zna“.

Zdaj je postavil vodja dve lutki drugo proti drugi in vprašal otroke: „Če bi se ta dva srečala, kateri izmed njiju bi bil močnejši?“ Po lastnosti obeh lutk in na osnovi tega, kaj katera „zna“, so otroci pokazali „zmagovalca“. Tako so otroci določili od lutke do lutke različne vloge, ki jih bodo imele te v zapletih prihodnje igre.

Nekateri otroci so predlagali: „In če bo čarovnik srečal

malega možiclja, mora biti ta prestrašen in ga mora čarovnik začarati. Potem pa mora priti veseljak. Ta se ne boji in mora čarovnika ujeti z zvijačo...“ Tako so otroci spontano določili snov – igra naj bi bila torej pravljica. Zapornica domišljije se je otrokom v trenutku odprla: dajali so predloge za izpopolnitev, obogatitev te snovi, za pisanost in napetost pravljice-nega dogajanja.

Zdaj so si otroci z vodjo morali izmisliti še zgodbo. Postavil je vprašanje: „Če bi te lutke živele in doživele vse, o čemer smo se pogovarjali, katera izmed njih naj bi prva začela igro?“ Otroci jo bodo kmalu izbrali. „In kaj naj bi povedala?“ Otroci so lutki namenili nakakšen pregovor, uvod oziroma vlogo v prologu. „In katera lutka bo nastopila druga?“ je vprašal vodja. Otroci so med lutkami prav tako našli tisto, ki bo napetost nadaljnega dogajanja stopnjevala in tako določili zaporednost nastopov oseb. Nekateri so si izmislili celo nekaj dialogov iz bodočega besedila igre kot: „In potem mora čarovnik reči možiclju: Ti, mali, zdajle te bom začaral! In ta se mora tresti od strahu in kričati: Na pomoč! Na pomoč! in Prosim, prosim ne me začarati!“ Ta otrok je dejal to, oni drugo in igrice se je tako kar sama od sebe sestavila.

Zdaj so bili otroci že tako daleč pripravljeni, da so z veseljem in navdušenjem sprejeli predlog, da bi igro tudi zaigrali. Vodja je iz izkušenj vedel, da ni priporočljivo spraševati otroke, kdo bo igral čarovnika ali možiclja, temveč kdo bo čarovnik, kdo bo možicelj, kdo veseljak itd. Tako postavljeno vprašanje otrokom veliko pomaga, vsak se bo z lutko na roki počutil, kot da je v resnici čarovnik, možicelj, veseljak, in odigral bo svojo vlogo doživeto in prizadevno. Ker so bili otroci še začetniki in nekateri med njimi še nevajeni novega okolja, da bi zaigrali na vrat na nos, a načelo je bilo, naj pri igri sodelujejo vsi, je bilo potrebno vsakogar vključiti v igro. Tako je eden takih otrok znal dobro žvižgati. Vodja ga je vključil v igro in prav njegovo žvižganje je bilo najbolj blesteč del predstave. Ali: nekdo je znal imenitno risati – zato je bil izbran, da bo delal kulise. Drugi je imel nadvse rad tehniko, mehanizme, sestavljene igre: prevzel je dviganje in spuščanje zaves, razporeditev rekvizitov, zvoncev, ki je naznanil začetek predstave, prižiganje luči, vođenje vlaka, avtomobila itd. Skratka, potrebno je bilo paziti na to, da nihče ni ostal izločen, da so pri igri sodelovali

vsii, vsak po svoji sposobnosti in po svojem zanimanju.

Pri nadaljnjem delu pa smo morali razdeliti otroke v dve starostni skupini (od 3. do 4. leta in od 5. do 6. leta) in to predvsem zaradi zmogljivosti otrok ter načela, da mora imeti vsak jasen pregled nad dogajanjem v izbrani igri. Ta v začetku ni smela trajati več kot 2 do 3 lutke, ki so morale biti standardni tipi (dedek in babica, deček in deklica, medvedek, zajec, pes). Otroci najmlajše skupine so igrali kratkeodeno do dveminutne anekdotične scene s povsem preprostim in najnujnejšim besedilom, do igrice, ki so trajale 15 minut. Ti komadi seveda niso bili drugega kakor žive slikanice iz aktualnega življenja otrok ali iz pravljice sveta, brez dramatičnega dejanja in zapleta, pri katerih se je otrok počutil nadvse prijetno, kajti to je bil njegov svet. Otrokom starejše skupine pa smo namenili igrice od 25 do 30 minut. Za poglobitev osnovnega zapleta je bilo dovolj, da smo v prejšnje igre vključili vrsto predmetov (npr. steklenico, klobuk, dežnik), ki jih lutke srečujejo na svoji poti.

Na začetku smo uvažali tudi samostojno, solo igranje otroka na improvizirano temo pred njegovimi sovrstniki in vodjo kot občinstvom. Včasih je vodja skupaj z otroki igral improvizacijo, ali pa jim je igral sam, posebno kadar je z določenim prizorom hotel pokazati nov gib ali novo držo lutke. Samostojno vodenje lutke je otroku posredovalo spretnost in samodisciplino, medtem ko je pri govorjenju poskušal svoje zamisli oblikovati v jasnih stavkih. Cilj je bil: utrjevati njegov spomin, razvijati ustvarjalne sposobnosti, dvigniti njegovo samozaupanje. Zanimivo je, da so otroci ob igranju doželi štiri bistvene lastnosti lutkovne igre: prvič komičnost lutke, drugič da se lutka zmerom postavlja v vlogo nekega tipičnega predstavnika, ki se sme in more jasno izražati in zavzema prenekaterikrat ostra, brezkompromisna stališča do osebnih in kolektivnih napak, tretjič tempo, v katerem se lutkovna igra odvija, t. j. da se problem, ki ga igrice obravnava, ne odvija s filmsko naglico, marveč se večkrat pojasnjuje, osvetljuje in ponavlja, da postane splošno razumljiv in dostopen (to pa ustreza tudi otrokovi želji po ponavljanju – zmeraj ista pravljica ali ista pesmica zvečer pred spanjem – ter njegovemu nagonu po posnemanju), četrtič pa, kako imajo učinkoviti vzgledi na igralni polici tudi učinkovite posledice v vsakdanjem življenju.

Kako so otroci, ki niso znali brati in jim zato ne moremo dati teksta, naštudirali igro? Tekst je vodja najprej povedal in prebral. Po branju so otroci ponavljali vsebino zgodbe. Pri tem so si najbolj zapomnili zaplet, dialog, čarobne izreke, pregovore iz zgodbe, ponavljajoče se verze, vzklike itd. Verzi so bili otroku opora, suvereno in samoumevno jih je vnašal v igro. Po predstavi smo uprizoritev ovrednotili. Skupaj z otroki smo razmislili, kako bi jo napravili še boljše, kaj smo se naučili iz nje in katere igre bi lahko še igrali iz našega programa. Ta pa je obsegal za to obdobje 3 poglobitvene vrste lutkovnih iger: 1. aktualne iz otrokovega vsakdanjega sveta, pravično in realistično uprizorjene (8. marec, Novo leto, rojstni dnevi otrok, tovarštvo, odnos do staršev, narave, do živali), 2. pravične igre, ki jih otroci dobro poznajo (Rdeča kapica, Pepelka); te uprizorimo z omejenim številom lutk in v nasprotju z aktualnimi igrami v zaprti formi uprizorjanja, brez prispevkov iz občinstva, ter 3. igre o živalih (Zajček in jež, Volk in 7 kozličkov). Na koncu šolskega leta oziroma tečaja smo improvizacije kakor tudi najbolj uspešno igro uprizorili za starše, brate in sestre ter prijatelje naših otrok. To je prisotne, posebno starše, poučilo o delu v naši ustvarjalni skupini ter jim dalo pobudo za podobno dejavnost v domačem krogu.

II. od 6. do 8. leta

Otrok obiskuje v tem času prva dva razreda osemletke. Posebno velik skok v duševnem razvoju pomeni prvi razred. Otroci se nauči brati in pisati, dobiva številčne predstave. V delovnem programu se neprestano seznanja z okoljem. Zato je njegova interesna sfera še vedno pravljica, ki pojmovno črpa iz njegovega okolja. Ustvarjalne skupine otrok imajo zato lahko enak izbor nastopov oziroma iger za višje starostne skupine v otroških vrtcih in za prva dva razreda osemletke. Tu bi navedel igre, ki so jih otroci sami sestavili, improvizacije, tekst Maxa Jacoba, Josefa Račka in stare lutkovne igre.

V tej dobi se otroci seznanijo s prototipi lutk (negativnimi, pozitivnimi, nevtralnimi), z njihovo fiziognomiko oz. bistvenimi karakternimi potezami na obrazu lutke (oblika glav, izrazi za plemenita in neplemenita čustva). Za metodično obdelavo služi velika gibljiva obrazna maska iz papirja (premakljiva usta, obrvi) in osem praznih mask, na katere otroci

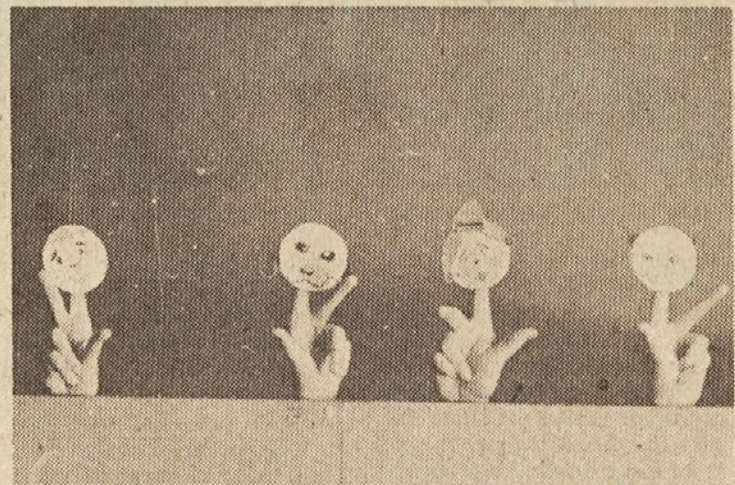
po lastni dojemljivosti in lastnih predstavah prenašajo ekstremne izraze z gibljive maske ter izdelajo vse vmesne faze. Po tej predlogi napravijo iz papirnatega kroga v premeru 9 cm obraze lutk z izrazi veselja, žalosti, jeze, ironije itd. ter jih poslikajo z ustrežno barvo. Pri tem je treba seveda paziti, da ne prenašajo iz realne stvarnosti na lutko nič odvečnega, ampak samo bistveno. Krog ima na hrbtne strani trak, v katerega vtaknejo kazalec. Tako vadijo naprej z golo roko, da si izvežbajo prste, oziroma da obvadajo tehniko animacije, abecedo gibanja. Od abecede gibanja preidemo k igri lutke z rekviziti: kako se lutka žoga, kako piše in lista po knjigi, pometi sobo, koplje na vrtu, grabi listje, kako se joka, žalosti, zaspi. Dejstvo, da imajo na roki pristne karakterje, jih tako prevzame, da otroci sami pripravljajo improvizacije, v katerih načenjajo celo vrsto problemov, nastalih bodisi iz neugodnih razmer doma ali v šoli, iz nesrečnih doživetij ali pa iz neuravnovešenega čustvenega razvoja. Najbolj so hrepeneli po priložnostih, da bi svoje zaplete izživel do kraja, da bi prišli do dna svojim težavam in težnjam. Vsako lutko — pa naj je bila živalski junak kot krokodil, domišljjski kot čarovnica, realistični kot miličnik ali učitelj — so identificirali s samim seboj, s svojimi starši, z brati ali sestrami, ali vsaj s kakšno njihovo potezo.

Odtod seveda ni bilo težko preiti na karakterizacijo, na to, da smo skrbno premislili, kaj je tipično za posamezno osebo in kako bomo to prenesli na lutko. Primer: kako hodi deček, kako pa dedek, kako nosi breme močan in kako ga nosi šibak človek. Kako se premikajo posamezne živali, ki so jih otroci opazovali doma ali v živalskem vrtu: zajec, srna, mačka, medved itd. K tipičnemu načinu hoje in drže smo pridejali tipičen način izražanja. Z vaj smo šli na etude (artistične, klovn-ske točke), opremljene z glasbo z gramofonskih plošč ali z ustrezno programsko muziko. Zaradi izrednega nagona po posnemanju so nekateri otroci dali lutki oziroma svoji roki prav živo karakterno plastiko.

Kot je razvidno, prehajamo brez ostrih prehodov iz improviziranih, igralnih oblik na aktivno, sistematično ustvarjalno delo, podprto z metodnimi pripomočki; otrok v tej starosti terja namreč oboje v enaki meri. Hoče, da je za neko stvar z dolžen, neki nalogi (posebno s strani svoje skupnosti) zanesljivo zavezan.

VZGOJA GOVORA

Kakor pri igranju z lutko je treba hkrati neopazno voditi otrokove impulze tudi pri vzgoji govora. Pozornost smo osredotočili na to, da so otroci brali in govorili pravilno v izreki in akcentu. S primeri smo jih začeli navajati, da ima vsak stavek tudi svojo psihološko melodiko. Tako so preobsežno snov, s katere dramatisacijo bi dobili predolgo igro, otroci brali ali pripovedovali pred odrom sami ali z lutko na roki, nato so stopili za igralno polico in ne da bi poudarili prehod, nadaljevali

Abeceda gibanja z golo roko: na kazalcu imajo otroci poslikane glave, izrezane iz lepenke, ki predstavljajo konfliktne situacije

zgodbo kot igro. Po nekaj letih smo si izdelali za ta tečaj shemo, nekak vrstni red stopnjevanja dela:

- Otrok govori sam
- Lutka govori — otrok je skrit
- Lutka govori — otrok je vidan
- Otrok govori z lutko
- Dva otroka govorita med seboj
- Dve lutki govorita med seboj — otroka sta skrita
- Dve lutki govorita med seboj — otroka sta vidna
- Dva otroka govorita s partnerjevo lutko
- Mnogo otrok govori med seboj — z ali brez lutke
- Skupinska diskusija — Prosti razgovor

POSTAVITEV PREDSTAVE

Pomembno je, da imajo otroci vseskozi cilj pred seboj, ta pa je: uprizoritev igre na koncu šolskega leta. Ker lutkovna umetnost večinoma le adaptira dela drugih umetniških disciplin, ker je sekundarna umetnost, je lutkovno gledališče prav zaradi tega nedeljiva celota dramaturškega, izvajalskega, likovnega in tehničnega dela. Vse delovne faze pri postavitvi lutkovne igre so zatorej za otroke zanimive, v njih se lahko razvijajo naravno in neprisiljeno.

Oblika takega dela, ki ga bomo opisali tu, velja tudi za kasnejše letnike, seveda s to razliko, da se obseg dela v ustvarjalnih skupinah iz leta v leto stopnjuje.

Vodja da otrokom v branje vrsto odbranih, za njihovo starost primernih besedil. To se zgodi ponavadi v tretjem mesecu šolskega leta. Po skupnem prebiranju otroci izberejo tisto igro, ki jo resnično želijo igrati. Pri izboru botrujejo različne zamejitve, ki so jih otroci spoznali pri predhodnem delu: v kolikšni meri je izbrano delo ustrezno — v tehničnem, likov-

nem, igralnem smislu — in ali ga bodo zmogli ali ne. Vodja jih mora dodobra seznaniti z izbranim tekstom in to s preprosto analizo, pri kateri upošteva predvsem štiri osnovne stvari:

- idejo, ki jo igra izpoveduje
- kakšen odnos imajo do te ideje osebe v dogajanju (v tem je tudi že zajeta karakterizacija)
- katera mesta so najbolj učinkovita in
- kje je zaplet oziroma vrh igre.

Otroci narišejo osnutke za lutke in odrsko prizorišče v barvah; marsikaj je uporabno v celoti ali samo delno, marsikaj je treba tudi zavreči. Od razčlenbene vaje, v kateri so v glavnem zajete že vse pozicije pri animaciji, preide vodja na bralne vaje; izbrano bralno vajo posnamemo na trak, da kasneje skupno kontroliramo napake v govoru, izreki, stabilizaciji, pripravljenosti posameznikovih recitacij. Pri likovni in tehnični izdelavi lutke (zanje uporabimo penasto gumo) ter scene sodelujejo otroci po svojih sposobnostih: pri pripravljanju in mešanju barv, izbiri blaga za kostume, šivanju oblek, striženju oblik, lepljenju in rezanju. Prednosti takega dela so velike: otroci — dečki in deklice — se seznanijo z vrsto materialov, z njihovimi lastnostmi, z osnov-

Eden izmed krožkov, katerega vodi Pionirski dom zunaj zavoda, na terenu (Krajevna skupnost Vič)

nim orodjem in različnimi pripomočki, uri se jim ročna spretnost, razvije se jim razumevanje za tehnično in telesno delo, približuje jim ga, namesto da bi jim ga odtuževalo. To je pomemben delež pri kompleksni vzgoji otroka v mestu. Važno je tudi, da delovne faze menjamo med seboj, t. j. brž ko ena doseže kulminacijsko točko v otrokovi zmogljivosti in dojetanju, jo zamenjamo z drugo; npr. po utrudljivih bralnih vajah preidemo na tehnično delo, po animacijskih vajah na likovno in obratno.

Taka metoda postavljanja predstave nam od vsega začetka narekuje načelo, da ne igramo kritikom in strokovnjakom, marveč pravim naslovnikom – otrokom, torej da pride do osebnega stika med izvajalci in gledalci, ki jih gostimo v svoji dvoranci. Nagrada za trud tečajnikov je več javnih nastopov pred njihovimi vrstniki.

III. od 8. do 12. leta

V šolskem delu se otrok seznanja s povestmi in si pridobi osnovna spoznanja iz zgodovine in naravoslovja. Zanimajo ga izmišljene, eksotične in pustolovske pripovedi ter pripovedi s področja iznajdb in tehnike. Privlačijo ga tudi zgodovinske povesti.

Otroci v ustvarjalnih skupinah pa se lotevajo težjih lutkovnih iger, tudi normalno dolgih (trideset ur). Od ročnih lutk preidemo na večje lutke, ki so posebna kombinacija sistema ročnih lutk in lutk javajk: odrska odprtina pa se poveča na 2 m. Vzrok temu so na eni strani sodobni teksti, ki zahtevajo večje plastike in večje prizorišče (npr. igra A. Genetove in T. Gurevičeve Račka) zaradi

kombiniranega nastopa živih oseb in lutk, na drugi strani pa vrsta javnih uprizoritev v dvorinah oziroma v telovadnicah šol in ustanov, kjer gostujejo na koncu šolskega leta in med novoletnimi prazniki. Lutke-javajke imajo še to prednost, da so raznovrstne in bogatejšje v izrazih: v vseh legah so enako epične kot ročne lutke in poetične kakor marionete, poleg tega pa učinkujejo še groteskno.

Céprav je pretežni del šolskega leta v tečajih posvečen realizaciji otroške predstave kot letne produkcije, je važno, da si otroci v tem letniku ogledajo vse televizijske lutkovne oddaje in najboljše predstave lutkovnih gledališč, da se pogovarjajo s profesionalnimi lutkarji, ki tudi hodijo na premiere naših predstav. Nadalje je pomembno, da imajo v tečaju vrsto izbranih knjig, priročnikov in revij o lutkovni umetnosti.

Vaje v skupini temeljijo tako na dialogičnih igrarh oz. odlomkih iz večjih iger, kakor na akcijah, skoraj že pantomimah. V prostih razgovorih se otroci lotevajo teme „Kako razvijamo lutkovno igro“. Iz realne situacije, ki je nastala v določeni skupini (pri enem izmed njih doma, v razredu, v domači ulici), izdelajo najkrajšo formo – glavno idejo, situacijo nato razvijejo v kratko zgodbo, to zgodbo razširijo in porazdelijo v prizore (začetek igre, preprost zaplet, zaostren zaplet, vrh in razplet) ter vnesejo v posamezne pasaje še direktni govor. Pri bralnih animacijskih vajah, na aranžirkah, otroci aktivno kontrolirajo drug drugega pred odrom. V nekaterih primerih iniciativa počasi prehaja iz rok vodje v roke tečajnikov. Otroci sodelujejo pri izdelavi lutk od

osnutkov do končnega izdelka. Želja po tem, da bi z lutko kot s stvaritvijo simbolizirali duhovno, je očitna posebno pri otrocih iz najstarejše starostne skupine.

IV. od 12. do 15. leta

Doba pubertete se precej razlikuje od drugih starostnih obdobj. Otroci se trudijo, da bi bili enaki odraslim. Trgajo se družinskemu okolju, združujejo se v skupine sovrstnikov. Čustveno so labilni. Njihovo vedenje je razumljivo pogosto v nasprotju s stvarnostjo. Prezirajo mlajše. Za lutkovno gledališče praviloma nimajo zanimanja, céprav so seveda tudi številne izjeme. Za sodelovanje te starostne dobe se morajo tako lutkovna kot tudi otroška in mladinska gledališča prav bojevati. Gotovo bi se splačalo napraviti eksperiment s sodelovanjem živih igralcev v satiričnih menjavah pesmi in prizorov iz interesne sfere teh otrok. V tečajih oziroma ustvarjalnih skupinah, kjer postajajo otroci te starosti še bolj aktivni, ubiramo zato eksperimentalno pot pri lutkovni uprizoritvi z vrsto opisanih osvežitve. Pri seznanjanju z vrsto tekstov presojamo različne plati naših zmogljivosti: umetniške pa tudi finančne. V tej dobi se začenja že povsem enakopravno sodelovanje med vodjo tečaja in tečajniki. Formirajo se že kot ansambel, ki daje letno dve predstavi: priložnostno za novoletno praznovanje in svojo običajno letno produkcijo kot redno abonmajske predstavo za šole in otroške ustanove. Otroci sodelujejo pri izdelavi celotne opreme predstave: pri tehnični opremini se seznanijo z razširjeno serijo orodja: z obliči in vsemi

vrstami žag za les in železo, vrtnim in brusilnim strojem, z vrtnim postopkom, s stružnico, z novimi materiali, s katerimi delamo lutke – varilne žice, železo, pločevina itd. Tisti, ki obiskujejo glasbene šole ali znajo kak instrument, sodelujejo pri izvedbi programske glasbe. Najboljši lahko v odsotnosti pedagoga vodijo celo vaje ali celo kot režiserji pripravljajo predstave pri mlajših. Tu bi hoteli takoj pripomniti, da v svojih tečajih ne „proizvajamo“ bodočih profesionalnih lutkarjev-umetnikov. Bolj kot to pripravljamo bodoče ustvarjalno in kulturno občinstvo, čeprav bodo mnogi med temi otroki gotovo tudi ljubiteljsko igrali v lutkovnih gledališčih, vodili krožke na svojem delovnem mestu, sodelovali pri naših tečajih kot občasni pedagogi, ali pa vsaj igrali z lutkami v svojem domačem krogu. Pomembno je dejstvo, da ustvarjamo s tečaji bodoče potencialno zaledje lutkovnih in dramskih gledališč – publiko, in to odraslo, ki bo znala pravilno presojati in ocenjevati.

Če bi hoteli naštetii koristi, ki so si jih otroci pridobili z ustvarjalnim delom, bi ugotovili, da so te prišle do paralelnega izraza prav na nam najbližjem področju – v šoli. Tako so otroci dosegli neposredno govorno izobrazbo, bogatejši način izražanja, jasno, logično mišljenje, pravilno in hitro razumevanje, znali so razčlenjevati prebrani tekst (poezijo, prozo, dramatiko), začeli so razumevati, da ima vsako napisano besedilo dvoje značilnosti: fasado (dogajanje) in idejo, ki je skrita za njo. To jim je pomagalo pri pouku materinskega jezika. Izbor in presoja lutk po likovni plati, odrska ureditev, scene in igralne potrebščine, šolanje okusa, odklanjanje kiča so podobni metodičnim sredstvom in vzgojnim ciljem likovnega pouka na šoli. Tudi tehnično in ročno delo, točnost, natančnost, red pri izdelavi so jim bila pomagala pri šolskem delu. V tem smislu smo v našem centru izdelali shemo za praktično uporabo tistega, kar so si otroci pridobili v skupini, od aktivnega, ekonomskega do socialnega dela. Lutke so koristile s svojo obliko vizualne pomoči in s svojo igralno „terapijo“ tudi mnogim agresivnim, čustveno zavrtim ali plašnim otrokom, težko vzgojljivim, zapoznelim in telesno oviranim. Važnejše od vsega tega pa so bile za otroke, kot pač za vsako človeško individualiteto, nevidne pridobitve, ki so jih dosegli z ustvarjalnim delom: kulturo, fantazijo in čustveno sprostitve.

Mariborski geografi v Novari

Konec septembra je skupina 38 geografov z mariborskega področja pod vodstvom mgr. Mavricija Zgonika odšla na tridnevno poučno potovanje v Severno Italijo z glavnim namenom obiskati svetovno znani Geografski institut „DE AGOSTINI“ v Novari. Tam smo bili navdušeno dobro sprejeti in po uvodni razlagi predstojnika instituta smo si v dveh skupinah ogledali prostore, kjer izdelujejo predloge za tisk najrazličnejših kart in zemljevidov. Udeleženci smo bili presenečeni nad tehnično dovršenostjo, preciznostjo in naporu risarjev, ki v veliki svetli dvorani ročno ustvarjajo vse potrebno, kar gre potem v velike in moderne stroje za tisk. Poleg izdelave zemljevidov in zlasti svetovno znanih atlantov se bavi institut tudi s tiskanjem večbarvnih revij in zlasti raznih znanstvenih publikacij ne samo za potrebe Italije, ampak tudi za številne druge države. Tovrstni stroji za hiter in večbarven tisk so res giganti, saj zmorejo tudi do 30.000 izvodov na uro. Ko smo hodili mimo njih, so ravno bruhali iz sebe izvide neke enciklo-

pedije za Francijo in Nemčijo. Povedali so nam, da izdelava kart ni donosna in zato si ravnajo z dohodki tiskarne ustvarjajo denar za znanstveno in kartografsko delo. Institut je namreč privatna ustanova v obliki delniške družbe, ki jo vodita dva brata in ne dobiva nobene družbene dotacije. Zaposluje pa kar 1500 ljudi.

Na povratku smo si še ogledali letoviško okolico Gardskega jezera in uživali čudovito mikroklimo njenega nadse millega podnebja. Naslednji večer in noč smo preživeli v nadse privlačni Veroni, ki je vse prevzela s svojimi antičnimi, srednjeveškimi in drugimi lepotami.

Pred vstopom v domovino smo se še ustavili pri izviri reke Timav in v Štivanu spoznali našo najzahodnejšo etnično mejo in naselitev. Kar prijetno smo bili presenečeni nad lepim slovenskim petjem otrok v tamkajšnji cerkvi in nad domačini, ki so nam pripovedovali o življenju pod Italijo. Potovanje smo zaključili v Repentaboru nad Trstom z željo, da bi bilo še več podobnih poučnih potovanj.

-0-

Subvencija republiške skupnosti otroškega varstva pri šolski prehrani

Izvršni odbor Republiške skupnosti otroškega varstva je na 19. seji dne 15. 10. 1970 ob tednu otroka, v okviru programa dela za leto 1970 sklenil, da bo Republiška skupnost otroškega varstva subvencionirala izboljšavo šolskih malic. Odločitev temelji na ugotovitvah analize šolske prehrane v osnovnih šolah da malice, ki jih dobiva dnevno že okrog 80 % učencev osnovnih šol, ne ustrezajo po kvaliteti, da je v njih neznamenit delež mleka in mlečnih proizvodov, ki so nenadomestljiva sestavina prehrane doraščajočih otrok.

Pri priporočilu Republiške komisije za šolsko prehrano iz leta 1963, sestavljenem s sodelovanjem zdravstvenih in prehranskih strokovnjakov, bi morala vsebovati dnevno malico 2 dl mleka in 8 dkg kruha. Čeprav je danes okrog 85 % vseh osnovnih šol, ki dajejo otrokom malico, je malo šol, ki bi upoštevale ta priporočila. Nekaj zadnjih statističnih podatkov, ki pa ne zajemajo vseh šol, kaže, da je stanje v tem pogledu zares nevzdržno:

MLEČNO MALICO IMA

enkrat na teden	178 šol
dvakrat na teden	259 šol
trikrat na teden	122 šol
štirikrat na teden	36 šol
petkrat na teden	9 šol
šestkrat na teden	2 šol

Zraven tega, da prehranska vrednost malic ne ustreza, o čemer nam priča tudi podatek, da so stroški za živila pri malicah v povprečju 4,5 x nižji, kakor stroški za šolska kosila (normalno bi bili samo 2,2 x nižji!), ugotavljamo tudi, da je delež otrok, ki sprejemajo malice v nerazvitih območjih Slovenije, še vedno sorazmerno majhen.

Po statističnih podatkih za šolsko leto 1969/70 znaša delež osnovnošolskih otrok, ki sprejemajo malico v Sloveniji 79,6 % (okroglo 80 %), v 12 nerazvitih občinah znaša 75,9 % vseh učencev, v 33 občinah, ki dobivajo dotacijo od Republiške izobraževalne skupnosti, pa 76,0 % vseh otrok.

Sredstva, ki jih dajejo izobraževalne skupnosti za šolske malice so sicer znatna, pičila pa so

sredstva občinskih skupščin, namenjena za subvencioniranje malic. Struktura dohodkov za šolske malice je bila v šolskem letu 1968/69 naslednja:

Prispevki staršev	68,1 %
Temeljne izobr. skupnosti	28,2 %
Družbenopolitične skupnosti	0,9 %
Delovne in druge organizac.	0,2 %
Lastni dohodki šol. kuhinj	2,6 %

Glavni delež nosijo starši, kar je sicer nujno, vendar povzroča, da je predvsem v nerazvitih območjih še vedno veliko število otrok, ki ne morejo jemati v šoli malic, ker kljub prizadevanju ne uspe učiteljem, da bi zbrali zadosti sredstev in zajeli vse potrebne otroke v preskrbo. Teh pojavov statistika še ne registrira, raziskave v nekaterih območjih pa opozarjajo na problem, ki ga lahko na širši solidarnosti bazi kmalu rešimo.

Republiška izobraževalna skupnost dotira 33 občin. 93 % teh sredstev gre v letu 1970 za A program, 7 % pa za B program. Ta sredstva se uporabljajo v glavnem za vzgojno delo v dnevnem varstvu predšolskih in šolskoobveznih otrok. Dotirane občine ne zmorejo, da bi izdatneje podprle šolsko prehrano.

Naloga se nakazuje v dveh smereh: prizadevati si moramo za večjo porabo mleka v šolskih malicah in za preskrbo vseh otrok, tako v razvitih, še bolj pa v nerazvitih območjih z malicami.

Osnutek predloga je naslednji:

Republiška skupnost otroškega varstva, ki je doslej financirala analize šolske prehrane ter instruktazo osebja, ki pripravljajo malice in kosila v šolah, naj bi z razpoložljivimi sredstvi vzpodbudila akcijo v nakazanih smereh s tem, da bi dala del sredstev že v tekočem letu za izboljšanje malic in za preskrbo tistih otrok, ki malic ne morejo plačevati in jih zato ne sprejemajo.

Vse šole, ki bodo dobile ta sredstva, bi bile obvezane, da dajejo še enkrat tedensko več

otrokom mleka za malico. Možno je tudi, da porabijo 2 dl mleka za napitek ali mlečno jed. V občinah, ki dobivajo dotacijo od Republiške izobraževalne skupnosti, naj bi se znesek podvojil. V primerih, da so v šoli učenci, katerim iz lokalnih virov še niso mogli zagotoviti plačila malice, bi morali porabiti sredstva predvsem za vključitev teh otrok v preskrbo z malicami. Na šolah, kjer so že uspeli v celoti preskrbeti socialno ogrožene otroke, pa bi morali porabiti podporo Republiške skupnosti otroškega varstva samo za nakup mleka, torej za izboljšanje malic. Drugih življenjskih s tem sredstvi ne bi kupovali.

Sredstva naj bi nakazala Republiška skupnost otroškega varstva temeljnimi skupnostim otroškega varstva, oz. svetom in komisijam za otroško varstvo pri temeljnih izobraževalnih skupnostih. Temeljne skupnosti bi morale v povezavi s šolskimi vodstvi zagotoviti obrazloženo namensko porabo.

Okvirna vsota sredstev za pomoč šolski prehrani je izračunana na ocenjenem številu šolskoobveznih otrok, ki prejemajo malico v šolskem letu 1970/71 in ki znaša v nedotiranih občinah okoli 77.000 din, v dotiranih občinah pa okrog 95.000 din. Cena za 2 dl mleka je približno 0,40 din, tako za sveže kot za mleko v prahu, ki bo prišlo v poštev v predelih, kjer mleka ni moč kupiti. Predlog se nanaša na zadnjih 12 tednov v letu 1970, ko bi hkrati preizkusili predlagani sistem financiranja tudi za naslednja leta.

Če bi vsa ta sredstva porabili samo za vključitev otrok, ki so sedaj bili brez malic, bi lahko do konca koledarskega leta preskrbeli z njimi še približno 29.300 otrok; od tega v nedotiranih občinah 8.440, v dotiranih občinah pa 20.860. Pričakovati pa moramo, da bo število manjše, ker bodo v nekaterih občinah porabili sredstva predvsem za izboljšanje malic, za mleko, ker so že doslej preskrbovali skoraj vse ali celo vse socialno ogrožene otroke z malicami.

OBISK PRI UČITELJU JANKU BELCU V LJUTOMERU

»Ni važno, da kdo stroko visoko zgoraj seje, na tla pa ne pade nič uporabnega«

Nič ni lepšega kot pomurska jesen. Natrpana z motivi, po kakršnih segajo slikarji, z zelenim valovjem goric, zastraženim z vztrajno raglajočimi klopotci in obrobjenim z gozdovi, ki so jih oplazili odtenki zlatorumene in rjavorode barve. To je veliki, razsežni svet Pomurja, ki ga para svinčenosiva asfaltna avtomobilska cesta.

In ko prideš v Ljutomer, ti za-jezi pot Lendavska cesta. Prav tu pa si je izoblikoval svoj „malisvet“ Janko Belc. Sem se je vračal s svojih svetovalskih poti po okoliških šolah, s pošlanskimi glasovanjem v prosvetno-kulturnem zboru republiške skupščine, s številnih sestankov in kongresov sindikata. V okolje svojega doma je s filigransko natančnostjo prestavil del pomurske pokrajine: to je vinograd, sadovnjak in cvetličnjak hkrati, z velikim čebelnjakom, ki je v resnici srce tega malega sveta. Rekviziti torej, brez katerih si nekdaj, ko učitelj še niso pošiljali stanovat v bloke in stolpnice, sploh nisi mogel zamisliti slovenskega šolnika.

Učitelj Janko Belc je na daljših počitnicah ali uradno – upokojen. Toda kljub temu je njegove vsakdan prav tako natrpan kot naši učni načrti. Zato tudi pripoveduje premišljeno in ekonomično. Na hitro, kot bi jih pobiral iz zemljevida, narekuje imena svojih življenjskih in službenih postajališč: Noršinci pri Ljutomeru (rojen 1906), Maribor (učiteljske), Videm ob Ščavnici (prvo službeno mesto), Križevci pri Ljutomeru (upravitelj osnovne šole), Šafarsko (premostitev, za katero so poskrbeli klerikalci), Dapci pri Bje-loraru (premostitev zaradi režima JRZ). Okupacija je preživel v ujetništvu in na prisilnem delu v Avstriji, kjer je sodeloval z NOB. Po osvoboditvi se je zopet lotil prosvetnega dela, več let je bil pedagoški svetovalec na ZPPS Murska Sobota.

Janko Belc ne mara sentimentalnega brskanja po arhivu spominov, bolj ga zanimajo problemi današnjosti. Pa vendarle ne more mimo prvih povojnih let dejavnosti ljutomerske sindikalne organizacije prosvetnih delavcev, ki je tedaj veljala za eno najaktivnejših:

– Začeli smo z velikim zamahom. To je bilo težko, toda pestro delo. Učitelji so bili brez

hrane in stanovanj, zato je bila prva naloga sindikalne organizacije, da jim je priskrbelo zadovoljive življenjske pogoje: poskrbeli smo za prehrano, ljutomerski učitelji smo imeli celo svojo trgovino s tekstilnim blagom in posebej določen nakupovalni dan v mesnici. Tedaj so prišli v Ljutomer nakupovati učitelji iz vseh okoliških šol. To pa seveda ni bila edina skrb naše organizacije. V sindikatu smo imeli tudi sektor za strokovno in politično izpopolnjevanje članstva, organizirali pa smo tudi ekskurzije, obiske gledališč in raznih kulturnih prireditev. Takoj za Mariborčani smo uvedli dneve prosvetnih delavcev, kamor smo vabili priznane umetnike in zbere ter tako poskrbeli za kakovosten kulturni program. Ob koncu je bil seveda obvezni družabni del, vedno pa smo nagradili tudi zaslužne prosvetne delavce.

Omenili sta nagajevanje, podelitev priznanj. Pravijo, da je izbor najboljših najtežavnejša naloga; mnogi očita „selektorjem“, da izbirajo za nagajevanje le „vidne“ prosvetne delavce. Kdo naj bi izbral, da bi bilo za vse prav?

– Mislim, da to odiranje res ni tako težavno. Takole bi napravil: prepuštil bi vsakemu kolektivu, naj izbere svojega nagajevca – kandidata. Naprej naj bi odbral nek forum, v katerem bi bili člani družbenopolitičnih organizacij in prosvetno-pedagoške službe. Prizadevam prosvetnim delavcem bi vsakokrat morali dati več družbenega priznanja; kot pa so ga deležni sedaj. Vidite, tega danes manjka. Povem vam lahko konkreten primer: ravnatelj ljutomerske gimnazije je bil 13 let v Ljutomeru, funkcionar, član občinske skupščine, član ZK, član republiške konference SZDL, predsednik Svobode itn., pa se niso ljudje toliko znašli, da bi mu priredili odhodnico. Za to so vsakokrat odgovorne družbenopolitične organizacije oziroma občinska skupščina. Da bi mu vsaj neko rekel „hvala“. Tako je pri nas: ko te rabijo, si dober, ko odideš, se nihče več ne zmeni zate. Ljudem pa je vendarle treba dati priznanje...

Kako bi pojasnili pogost očitek mladim učiteljem, da so preganili iz svojega poklica idealizem?

– Naj začnem s starejšo generacijo: v preteklosti je bil učitelj garač – idealist, toda delali smo radi, z zadovoljstvom, saj smo vedeli, da ustvarjamo nekaj novega. Radi smo šli službovat na oddaljene šole, samo da smo dobili službo. Nekdaj so si prosvetni delavci utirali pot in ustvarjali ugled z javnim delom v družini, organizacijah. Radi smo sodelovali, čeprav za to ni bilo plačila.

Danes so mladi premalo angžirani v družbenem življenju. Ne vem, ali jih ne znajo pritegniti ali pa je ta nezainteresiranost osta-

nek dobe, ko je bil učitelj še zelo slabo plačan in ni bilo volje za delo. Takrat sem bil v inšpektorski službi, pa jim nisem mogel reči „delajte več“, ker bi me zlahka zavrnil. Rekel pa sem jim: „Učitelji smo tudi družbenopolitični delavci, naš poklic je povezan z velikim idealizmom, ki ni pravzaprav nikdar plačan. To je izredna ljubezen do vzgoje in do nekoga, ki ga želiš pripraviti za življenje.“ Tako sem jim povedal, drugače nisem mogel, ker vem, da bi jih bolelo. Sedaj se je materialni položaj učiteljev precej izboljšal, ostali pa so sledovi preteklosti. Res je, da bi se moral prosvetni delavec zavedati, da je tudi družbeni delavec, toda to bi morali spoznati tudi drugi in ga za to delo primerno nagraditi.

Kaj menite o izobrazbi današnjih učiteljev? V skupščini ste glasovali proti tistemu določilu zakona o osnovni šoli, ki zahteva, da si morajo pridobiti učitelji do leta 1972 ustrezno izobrazbo.

– Zahteva, naj uči na višji stopnji tisti, ki ima primerno izobrazbo, je vsekakor pravilna, čeprav ne morem zanikati, da je dosegal tudi starejši kader z nekdajšnjimi učiteljskimi, ki so dajala odlično pedagoško-metodično izobrazbo – ob večletni praksi zadovoljive uspehe. Res pa je, da jim je ob novih zahtevah manjkalo strokovne usposobljenosti. V skupščini sem glasoval proti temu določilu, zato ker je teh učiteljev toliko, da mi že takrat ni bilo jasno, kakšne bo mogoče izpolniti to zahtevo do leta 1972.

Kako je, če si poslanec prosvetno-kulturnega zbora?

– Lahko odgovorim samo za tisto obdobje, ko sem bil sam poslanec. Naš zbor je bil zelo v redu; tam smo dosti povedali. Razprave so bile dobre, glasovali smo samostojno in govorili tako, kot smo mislili.

Od leta 1964 ste bili pedagoški svetovalec. Če primerjate organizacijo prosvetno-pedagoške službe pred sprejetjem novega zakona in sedaj?

– Za svetovalce so bili prej precej slabši časi: svetovalci na našem območju smo imeli najslabšo plačo, vsak je delal po svoje in iskal svoj koncept dela. Tako nisi vedel, ali zasleduje kdo metodologijo učiteljevega dela ali učne uspehe. Sami smo priznavali, da je treba najti enoten koncept dela, zato smo pozdravili reorganizacijo PPS. Sedaj je ta služba veliko bolj urejena in bolj enotno usmerjena.

Kaj vas skrbi, čeprav ste upokojeni?

– Izobrazba kmečke mladine. O tem sem govoril že v skupščini in predlagal, naj bi uvedli na kmetijskih območjih kmetijsko-nadaljevalne šole. Tudi starši našega območja so zahtevali uvedbo kmetijstva v šole. Otroci mora vsakokrat dobiti nekaj osnov, praktično naj spozna

način obdelovanja polj z modernimi stroji. Sem pa proti temu, da bi postal ta pouk neko teoretiziranje. Problem bo seveda, kako pridobiti učitelje, ki bi imeli ustrezno izobrazbo za poučevanje kmetijstva. Ni namreč dovolj, da so strokovnjaki, potrebni je, da se seznanijo tudi z načinom podajanja, da znajo najti stik z učenci, skratka, da dobe neko pedagoško „polituro“. Ni važno, da nekdo stroko visoko zgoraj seje, na tla pa ne pade nič uporabnega.

Kot sindikalni funkcionar ste se udeležili vseh pomembnejših kongresov sindikata. Kako ocenjujete, danes po tolikih letih, njihov pomen?

– Kongresi so bili utrjevanje oblik dotedanjega dela, neke smernice za aktivizacijo članstva, za njegovo idejnopolično vzgojo.

V zadnjih letih so spremljale delo sindikata ostre kritike, hkrati pa tudi občiti, da se učitelji premalo zanimajo za to organizacijo. Na kakšen način bi morali pridobiti ljudi za sindikalno delo?

– Najti je treba take oblike dela, ki ljudi zanimajo.

Katere?

– Morda bi začeli najprej z organizacijo ekskurzij, izletov, družabnim življenjem, nato pa postopoma tudi z različnimi oblikami strokovnega izpopolnjevanja, ki bi imele bolj posvetovalni in ne strogo študijski značaj. Sindikat ne bi smel biti samo politična šola, ampak bi moral – posebno na terenu bolj skrbeti za človeka, za njegove materialne in kulturne potrebe. Zaščita članstva je še vedno prva naloga, pomembna in težavna, hkrati pa je tudi nagajevanje za kakovostno delo. Toda videti je, da tu ne gre z rokavicami.

Iz časov, ko so učitelji še cenili pismena priznanja, ima Janko Belc šop pohval, od tistih, ki odkrivajo vestno izpeljano učiteljsko pot, do onih, ki potrjujejo uspešnost njegovega dela zunaj učiteljskega poklica. V zajetno knjigo bi jih lahko spel in če bi beseda postala denar, bi bil Janko Belc prav gotovo eden najbogatejših v Pomurju. Toda ne utegne jih prebirati, nima časa za ogledovanje odlikovanj (za zelo humano, politično delo in delo na kulturno-prosvetnem področju je prejel odlikovanje Red dela III. stopnje, za delo v čebelarstvu pa najvišje slovensko odlikovanje Red Antona Janše). Tudi njegove „daljše počitnice“ niso oaza miru. Nenehno razmišlja, kaj bi bilo mogoče še storiti za vsake otroke, za to, da bodo tudi otroci na podeželju imeli v šolah dovolj prostora, da ne bodo samevali po dvoriščih, namesto da bi se igrali v vrtcih, da ne bodo delali na poljih, namesto da bi pisali domačo nalogo. In končno zato, da ne bo ostalo rodovitno Pomurje nekoč brez mladih, izobraženih gospodarjev.

MARJANA KUNEJ

INSTRUMENTI

„ZRAK“
ŠOLSKIM
KABINETOM

LABORATORIJSKI MONOKULARNI
MIKROSKOP ML — 1

LABORATORIJSKI BINOKULARNI MIKROSKOP
Z NARAVNO IN UMETNO OSVETLITVIJO
ML — 5 in MB — 30

STEREOSKOPSKI MIKROSKOP MST — 127

MIKROPROJEKTOR MIPRO

RAZNE VRSTE MIKROSKOPSKIH DODATKOV

UNIVERZALNA LUPA Z OSVETLITVIJO LO — 2

SARAJEVO

TEL: 48-366

Programiranje aktivnosti mladine v prostem času

Prosti čas mladih je področje, kamor se vedno bolj ozirajo pedagogi, psihologi in sociologi; postaja namreč zmeraj pomembnejši dejavnik vzgojnega učinkovanja. Dejavnosti v prostem času izvirajo iz pobud mladih, uveljavljajo njihove želje in interese, kolikor pač dopuščajo dane okoliščine. Vplivi teh dejavnosti na osebnostni razvoj so lahko zelo močni, torej ni vseeno, kakšne so te vsebine. Pri nas je prav to področje še malo raziskano. Velike družbene spremembe, socialne preobrazbe in premiki dajejo prostemu času mladih tudi vedno nove vsebine, oblike in možnosti.

Pred letom dni je bil I. mednarodni kolokvij v Jugoslaviji o vprašanih pedagogike prostega časa v Baškem polju pri Makarski. Letos je v zadnjih septembrskih dneh center za izvenšolsko vzgojo pri zvezi društev „Naša djeca“ v Zagrebu organiziral II. kolokvij o prostem času mladih. Pod skupnim naslovom „Napredovanje organizacije in programiranje aktivnosti otrok in mladine v prostem času“ se odvija posvetovanje strokovnjakov, hkrati pa so prvič organizirali tudi poletno šolo, v kateri bodo pomagali pri smotrnem razvijanju prostega časa mladih.

Temeljne vsebine posvetovanja so letos posvečene delu mladinskih organizacij in vzgojnosti. Tako izmenjujejo mnenja o družbenem položaju in vlogi mladinskih organizacij v samoupravni družbi, o strukturi in vlogi organiziranja mladih, o oblikah takega organiziranja, o možnosti načrtnega usmerjanja dejavnosti v prostem času itd.

Za boljšo spolno vzgojo

V skladu z načeli socialistične pedagogike spolna vzgoja ni in ne more biti samostojna vzgojna kategorija, marveč se vključuje v celotno vzgojno področje, katerega smotrno dopolnjuje. Da pa je spolna vzgoja potrebna, ni že dolgo časa nobenega dvoma. Njena naloga je pravilno usmerjati seksualni razvoj mladine tako v fizičnem, moralnem in estetskem pogledu ter jo vzgajati za pravilno spolno in zakonsko življenje.

Dasi živimo v dobi, ko izhaja prava poplava knjig za tako imenovano „seksualno prosvetljenje“, najširših ljudskih množic, pa more učitelj iz vsega tega za izvajanje spolnega pouka v šoli uporabiti bore malo. Zategadelj tem bolj pozdravljamo Gesto Republiškega odbora Rdečega križa Slovenije, ki je založil posebno gradivo, katerega je izdala Mednarodna zveza za načrtovanje očetovstva in materinstva. To gradivo naj bi v šolah uporabljali kot vizualen pripomoček za splošno spolno vzgojo.

Gradivo zajema flanelograf (barvne modele) ter ustrezno besedilo. S

Na matični šoli, ki ima kopico podružničnih šol, delo ni lahko

Osnovna šola v Železnikih stoji na mali vzpetini nasproti obrata Iskre. Staro zgradbo so po vojni obnovili, ker pa prostori niso zadostovali, so pred leti tik ob njej naredili še en večji trakt. V obeh imajo letos 21 oddelkov in to po tri paralele v prvem, drugem, šestem in sedmem razredu, po dve pa v tretjem, četrtem in v osmem. Na matični šoli je 592 učencev in 26 učnih moči. Poleg tega pa so podružnične šole še v Dražgošah, Martin Vrhu, Podlomu, Davči, Zabrdi pod Ratitovcem in Sorci. Te obiskuje 201 učenec uči pa jih 12 učiteljev. Zaradi velike oddaljenosti raztresenosti in slabih poti ni moč imeti tod vse učence na eni šoli in se morajo učitelji zelo prizadevati, da tudi otroke po teh oddaljenih vaseh nauče vsi snov. V zadnjih treh imenovanih krajih je namreč vseh osem razredov, medtem ko na ostalih podružnicah uče otroke do 4.

Nedvomno se zdaj odpira aktualno področje pedagoškega proučevanja in razmišljanja, zanimivo za vsakega pedagoškega delavca in starše, zlasti pereče za naglo razvijajočo se družbo s skokovito povečanimi mestnimi in industrijskimi naselji.

Tudi Zveza prijateljev mladine Slovenije se aktivno vključuje v posvetovanje in namerava spomladi organizirati posebne seminarje za tiste, ki bodo pomagali mladini organizirati vredne in zanimive vsebine prostega časa.

Ir

Sodoben pouk terja — poleg sodobnih tehničnih pripomočkov — tudi učitelja, ki je dober strokovnjak, psiholog in morda še kaj ...

pomočjo tega gradiva naj bi — upoštevajoč biopsihično stopnjo otrok v razredu — učitelji le-tim na strokovno in pedagoško utemeljen način pojasnili vlogo plodil in njihove funkcije, oploditev, porod in vprašanje določitve spola ter jih uvajali v osnove spolne higijene (v zvezi z okužbami) in načrtovanje družine.

Flanelograf s priročnikom stane 50 N din. Kdor ga želi kupiti, naj se obrne na naslov: Republiški odbor Rdečega križa Slovenije, Ljubljana, Mirje 19.

VIATOR

V prostorih Moderne galerije v Ljubljani smo v dneh od 23. do 26. septembra gledali razstavo, kakršnih nismo vajeni: Državna založba Slovenije je razstavila vsa učila, ki so šolam na voljo v njenem posebnem oddelku. Razstava je vzbudila med učitelji veliko pozornost: prišli so si jo ogledat tudi iz oddaljenih krajev naše republike (nekateri šole so dale svojim prosvetnim delavcem prost dan prav s tem namenom), Zavod za šolstvo pa je organiziral kolektivno ogled razstave za ravnatelje osnovnih šol.

vrst učil več, da je torej pri nakupu možna izbira.

Razveseljuje dejstvo, da imajo šole danes že toliko denarja, da si lahko ne le nabavijo sodobna učila, marveč da lahko tudi izbirajo med njimi: želijo si predvsem kvalitetnih učil, takih, ki bodo najbolj v pomoč učitelju pri delu z mladino. Zlasti naše strokovne šole so pripravljene plačati tudi znatno višjo ceno, samo da pridejo do res dobrih učil. „Le pogledajte naš tehnični pouk“, je dejal tov. Golob in misli pri tem na tehnični pouk v splošnoizobra-

Iz drugih republik so sodelovali na razstavi: Učila Zagreb — naš največji proizvajalec učil, zagrebški Zavod za šolsko opremo ter podjetje Mulaža tudi iz Zagreba.

Uvoženih učil smo videli veliko — tako iz vzhodne kot zahodne Evrope. Pozornost so zbudile Hagemannove slike za botaniko in zoologijo, pa tudi drugo slikovno gradivo, ki ga v naših šolah močno primanjkuje.

Pomanjkljivost razstave je bila nemara le v tem, da nismo videli dovolj učil za najnižje razrede osnovne šole, toda teh se — po mnenju tov. Goloba — na jugoslovanskem trgu dobi zelo malo.

„Z razstavo smo skušali zbrati tudi čimveč mnenj in predlogov obiskovalcev — pedagoških delavcev, kajti trgovina zelo pogreša tega in se dostikrat lovi pri uvozu ker nima dovolj strokovne pomoči“, je dejal vodja oddelka za učila DZS tov. Golob. „Predvsem pogrešamo tega pri učilih za srednje šole. Mnenja, ki smo jih dobili z lepo obiskane razstave, bodo naši trgovini zelo koristila. Potrebno pa bi bilo čimprej uresničiti zamisel o stalni razstavi učil, tako, da bi imel naš učitelj vedno neke možnost videti izbrana učila, ki so trenutno v rabi v šolah po svetu in doma, se o njih z nekom posvetovati in jih neposredno tudi naročiti.“

Res je zamisel o stalni razstavi učil na Slovenskem že nekaj časa živa med nami. Zavod za šolstvo SRS — tisti, ki bi edini moral bdeti nad tako razstavo s svojim strokovnim kadrom — si prizadeva zbrati domače proizvajalce in uvoznike učil na enotni — strokovni — osnovi, da bi se izognili tako izdelovanju slabih, kakor tudi

uvozu neustreznih učil. Hkrati naj bi strokovna služba, ki delovala ob stalni razstavi, pomagala tudi domačim izdelovalcem učil ter jih koristno usmerjala. Znano je, da so nekateri naša podjetja že doslej izdelovala dokaj kvalitetna učila, ker so se s svojo prodajo omajala le na majhen slovenski trg, so nujno morala propasti. Potrebna bi bila povezava z evropskim združenjem proizvajalcev učil „Eurodidac“ in izvoz v tujino.

V pogovoru s tov. Golobom je nanesla beseda še na nekateri druga vprašanja okrog naših učil. Tako smo se morali zdelati niti z njim v mnenju, naj bi uvoz učil oproščen carine: namreč tudi šola sama (ki je tem primeru oproščena carine) naroči učila, nima deviz in mora obrniti na trgovsko organizacijo; le-ta pa ni oproščena ...

Posebne pozornosti je vredno vprašanje opremljanja učil z dodatnimi, ustreznimi navodili in napisi: slovenjenje le-teh je tako zahtevna stvar, da brez strokovne pomoči ne bi smelo iti poleg tega pa tudi draga stvar, tako da se je same trgovske organizacije ne morejo lotiti.

Ob takih razstavi učil z našo šolo se sama po sebi odpirajo vprašanja v zvezi z njihovim izdelovanjem ali uvažanjem stvar, ki vsekakor zasluži podrobnejšo obravnavo.

Vsekakor nas veseli, da DZS lahko pohvali s tolikšno obiskom razstave — z zanimanjem, ki so ga za nova učila pokazali prosvetni delavci. (Tudi ne drži povsem trditve, da so naši učitelji tako strašno strokopitni in da se ne zanimajo za nove načine poučevanja, kolikor dostikrat slišimo.)

D. HAM

»Pedagoška rešitev?«

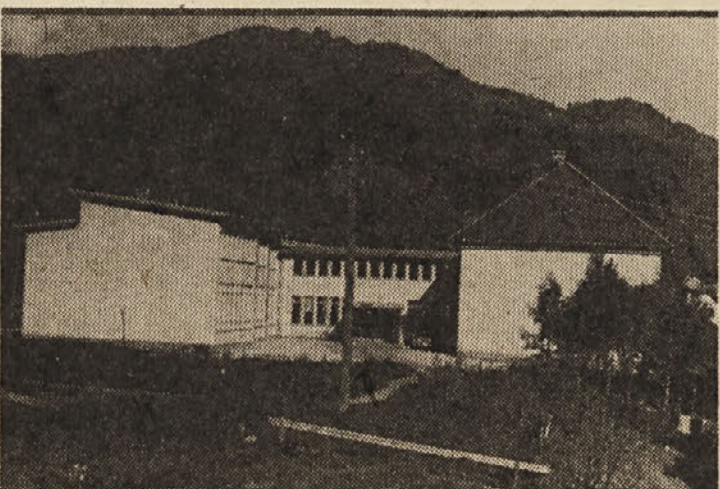
Pri psihološkem pregledu šolskih novincev v Belih vodah nad Šoštanjem je bilo ugotovljeno, da od vpisanih sedmih šolskih novincev le dva dosegata ustrezno šolsko zrelost, enega bo potrebno vključiti v posebno osnovno šolo, štirim šolskim novincem pa bi bilo nujno potrebno odložiti šolanje za eno leto. Za te štiri otroke je bilo ugotovljeno, da pri njih ne gre za inteligenčni primanjkljaj. Njihova šolska nezrelost je pogojena predvsem z neugodnim okoljem, kjer ne dobivajo dovolj in ustreznih spodbud za svoj razvoj. Poleg tega so še nekoliko mlajši, saj so vsi štiri rojeni novembra ali decembra 1963. leta.

Jasno je bilo, da ne bi bila ustrezna rešitev, če bi te otroke za eno leto pustili doma, ker bi v svojem družinskem okolju zelo verjetno malo ali nič napredovali. Z vodstvom centralne in podružnične šole smo se dogovorili, da bi za te otroke organizirali pripravljalni oddelk oz. celoletno malo šolo, vanjo pa bi pritegnili še otroke, ki bodo kandidati za 1. razred prihodnje šolske leto. S tem bi na najustreznejši način kompenzirali razvojni zaostanek iz predšolskega obdobja, ki ga kaže večina otrok iz ekonomske in kulturno slabo razvitih področij. S to rešitvijo je soglašala tudi Temeljna izobraževalna skupnost Velenje, ki naj

bi ta oddelk priznala in ga financirala. Ker ni bilo ovir, je 1. septembra delo steklo.

Taka rešitev pa je naletela na odkrit odpor pri Zavodu za šolstvo SRS — org. enota Celje — češ da za to ni nobene zakonite podlage in da Bele vode ne morejo biti nekaj posebnega v slovenskem šolskem sistemu. Na njihovo pobudo je prišlo celotno razgovora z vodstvom centralne in podružnične šole, psihologom, ki je pregledal otroke, starši obravnavanih otrok in seveda Zavodom za šolstvo SRS — org. enota Celje. Zavod za šolstvo sta zastopala: dr. pedagogike tov. Širec in pedagoški svetovalec tov. Kobolt. Vztrajala sta pri stališču, da je potrebno poiskati pedagoško rešitev. „Pedagoška rešitev“ pa je, tem, da te otroke redno vpisujemo v 1. razred, razredna učiteljica pa naj bi delala po posebnem programu (?), otrokom nudila čimveč individualne pomoči in skušala „rešiti“, kar se rešiti da. Tudi materam, ki so na ta svetovalec „pojasnil“, da je prišlo do spremembe in sicer, da bodo njihovi otroci šli v redno šolo. To je „utemeljilo“ tako, da bilo za otroke „škoda“ leta, se eno leto male šole ne bi in kjer priznalo in bi bilo tako leto „izgubljeno“.

PROF. MILKA JEROME
PSIHOLOG

Osemletka v Železnikih (foto Blenkuš)

Svet VVZ »Ciciban« Ljubljana, Šarhova 29

razpisuje

prosto delovno mesto za nedoločen čas

POMOČNIKA RAVNATELJA

Pogoji:

srednja vzgojiteljska šola z diplomo in strokovnim izpitom ter 10 let prakse v vzgojno varstvenih zavodih za predšolske otroke.

Prošnjo z življenjepisom in opisom dosedanje zaposlitve ter dokazili o strokovnosti naj pošljejo zainteresirane Svetu zavoda do 30. 10. 1970.

VODSTVA ŠOL, KNJIŽNIC, PROSVETNI DELAVCI! ALI ŽE IMATE KNJIGO FRANCE AVČINA, ČLOVEK PROTI NARAVI?

... Homo contra Naturam trka tudi na našo vest, če se res smemo še imenovati vzgojitelje. Naj ne bi bilo prosvetnega delavca, ki ne bi prebral omenjene knjige in ki mladega rodu ne bi vzgajal po njenih načelih!

Berta Golob, Prosvetni delavec 4. 3. 70

... sestavek Vlada Vodopivca „Naj res pride za nami vesoljni potop?“ vreden pozornosti in bi se zlasti pristojni morali ob njen dodobra pomuditi. Seveda pa bi tudi omenjeno knjigo Franceta Avčina „Človek proti Naravi“ kazalo prebrati. Na političnem mednarodnem polju smo zasejali že marsikatero misel v prid človeštva, čemu ne bi opozorili, čeprav smo majhna dežela, tudi na grozljive perspektive vsega človeštva. Tako pa, kot ves svet, tišimo glave v pesek, ne da bi hoteli smelo pogledati v ne tako oddaljeno prihodnost. Saj res, komu bo še mar naša likvidnost, samoupravljanje, boj za prostor na mednarodnem trgu, če nas bodo okrožale zastupljene vode, morje in zrak?

D. B., „Nedeljski dnevnik“ 1. 3. 70

... Številni podatki, ki so nedvomno sad dolgoletnega skrbnega in sistematičnega zbiranja iz domačega in tujega tiska, ne nazadnje pa tudi avtorjeva zavidanja vredna razgledanost po humorističnih in tehničnih strokah. To in pa velika mera pisateljske vohemence ter jezikovna in stilna izbrusnost, daje knjigi še posebno vrednost, nekatera poglavja, npr. poglavje „Človek se pojavi na Zemlji“, pa so vredna najboljših šolskih priročnikov. Tako bi bila knjiga tudi v šolah pri pouku narave nadvse koristen pripomoček.

Tomo Korošec, Ribič št. 7-8/70

Izid knjige Franceta Avčina Človek proti Naravi je dogodek. Vsi, ki se berejo in še razmišljajo na Slovenskem, morajo biti hvaležni avtorju te knjige. To je delo, ki bi moralo najti pot v sleherni slovensko hišo, v vsak urad in v vsako delavnico.

Bojan Štih, Naši razgledi, 22. 5. 70

... Ta edinstvena naša knjiga bi zaradi svoje aktualnosti in poučnosti morala priti — ustrezno prirojena — v naše šole vseh stopenj. Pri vsej svoji strokovnosti jo pa odlikuje preprost, jasen in klen slog, prava domača slovenska beseda. Lovci smo avtorju kot uglednemu lovcu za to delo še posebej hvaležni in mu iskreno čestitamo.

M. Š. Revija „Lovec“, april 1970

... Na tiho je prišla na naš knjižni trg nova knjiga Franceta Avčina „Človek proti Naravi“. Morda je založnica (Tehniška založba Slovenije) računala za avtorjevo popularnostjo ali pa za ustrezno okoliščino, da je knjiga izšla v ugodnem času (začetek „Evropskega leta varstva narave 1970“, 50-letnica organiziranih predavanj za ohranitev narave na Slovenskem, sprejetje prvega slovenskega zakona o varstvu narave). Kakorkoli že — v nekaj dneh po izidu je delo „Človek proti Naravi“ postalo najbolj kupovana in brana knjiga pri nas.

Stane Peterlin, Delo 28. 3. 1970

... Predstavljam si tehnokrata, birokrata, vderbokrata, ki bo prelistal Avčino knjigo in se zgrozil: Intelektualna ekshibicija, kaj ve ta človek o nelikvidnosti, o samoupravljanju, o borbi za plama na mednarodnem tržišču, o plačilnih bilancah, itd. Tembolj se bo zgrozil, ker Avčini res ne prizanaša: njegov jezik je jasen in razumljiv tudi najbolj preprostem bralcu, obenem pa strupen in uničujoč. Toda to je prizadevnost človeka, ki vidi razsežnosti problema in ki ni pripravljen priznati razumnosti ravnjanju, katero sprejema z mirno vestjo milijardne hipoteke za bodočnost zaradi nekaj današnjih deset tisoč dinarjev.

Vlado Vodopivec, Nedeljski dnevnik 22. 2. 1970

Navajamo le nekaj odlomkov iz ocen in sestavkov, ki so bili objavljeni ob izidu knjige v vseh slovenskih časnikih in revijah nem tisku.

Naročite knjige neposredno pri Tehniški založbi Slovenije, Ljubljana, Lepi pot 6, lahko pa jih kupite tudi v vseh knjigarlah. Cena 40,00 din, strani 196, vezana v platno s ščitnim ovitkom.

Ob reviji »Modra lasta«

Pri zagrebški založbi „Školska knjiga“ že šestnajst let izhaja „Modra lasta“ („Modra lastovka“), revija za pouk, zabavo in samostojno ustvarjalno delo učencev osnovnih šol. Med šolskim letom izide dvajset števk revije: vsakega prvega in petnajstega v mesecu, za januar in junij pa je številka dvojna. Redno izhaja na 34 straneh (ozirno na 54 straneh), cena pa je 1 dinar.

Ko danes spremljamo delo revije, ugotovljamo, da je namenjena predvsem otrokom med približno devetimi in šestnajstim letom starosti, čeprav tudi starejšim bralcem ponuja zelo koristno, zabavno in poučno čtivo. V vsakem primeru revija s kvaliteto tiskanih prispevkov zadovoljuje tudi najbolj kritične okuse in na tem temelji dejstvo, da so se ocenjevalci v javnosti o reviji izrazili z zelo pohvalnimi ocenami. Če se sprašamo zakaj, se odgovor predvsem nanaša na osebe, ki revijo usmerjajo in urejajo, kakor tudi na dejstvo, da so v uredniškem svetu znani pedagogi iz SRH, ki s svojimi sugestijami prispevajo h kvaliteti revije in tudi prispevajo k usmerjanju uredniškega koncepta.

Ko spremljamo revijo iz številke v številko, lahko ugotovimo osnovni dve nalogi, na katerih sloni koncept urejanja. Jasno je predvsem, da si uredništvo prizadeva informirati učence o dogodkih v sodobnem svetu, kakor tudi o stvareh sveta, ki učenca obdaja. S tem v zvezi so vse-

bine obdelane tako, da bi neposredno vplivale na oblikovanje otroškega značaja in otroku odpirale interese za moralne vrednote. Druga naloga je spodbujati čim bolj samostojno ustvarjalno delo učencev. V ta namen uredništvo organizira nagradne natečaje za risbe in literarne sestavke, bodisi pesmi, povesti ali članke, in s tem omogoča afirmacijo svoje vzgojne dejavnosti v širšem obsegu.

Dokaj učinkovito izdelani ovitki imajo v spodnjem delu večbarvno ilustracijo, bodisi da je ta delo kakega naivnega slikarja (npr. iz tim. Hlebinske šole) ali pa uspešno delo kakšnega učenca, barvna fotografija v zvezi s pedagoško dejavnostjo ipd. Toda, ko posamezno številko revije odpremo, se prijetni občutek estetskega doživljanja, ki smo ga imeli pri srečanju z ovitkom, nekoliko spremeni. Revija, je namreč, razen platnic, tiskana na papirju slabše kvalitete.

MATURANTKE

Maturantke srednje vzgojiteljske šole v Ljubljani, šolsko leto 1954/55, sporočite svoje naslove in predloge, kdaj in kje bi proslavile 15 letnico mature, na naslov Vevar Mirjana, skupščina občine Ravne na Koroškem.

Vzgoja in izobraževanje otrok naših delavcev zaposlenih na tujem

Veliki premiki delovne sile pod vplivom zakonitosti dela, njegove organizacije in strukture, so pri sedanjih stopnji razvoja proizvodnih sil ter odnosov v družbi ena izmed značilnosti razvoja sodobnega sveta.

Razumljivo je, da se naša država, ki sodi med najbolj odprte, temu pojavu ni mogla izogniti. Jugoslovanski delavci se v velikem številu zaposlujejo na tujem. Mnogi odhajajo na delo v tuje države tudi s svojimi družinami. Znano je, da obstajajo v nekaterih evropskih državah večje koncentracije naših delavcev. Tam je tudi največ naših šoloobveznih otrok. Po nepo-

polnih podatkih živi v Franciji 10.000 jugoslovanskih otrok. Približno enako število naših otrok je tudi v Zvezni republiki Nemčiji. V Belgiji je teh otrok nekaj nad 800; za Švico in Švedsko ni nobenih oprijemljivih podatkov.

Naša država je vložila doslej velike napore pri sklepanju in noveliranju mednarodnih konvencij za varstvo pravic in zaščito interesov jugoslovanskih delavcev. Doslej sklenjeni sporazumi in pogodbe o zaposlovanju naših delavcev v tujini pa niso zajemale pogojev ter možnosti za šolanje njihovih otrok. Zato bomo morali v te dogovore v

okviru sporazumov o pravicah in zaščiti jugoslovanskih delavcev, začasnih zaposlenih v tujini, vključiti tudi klavzulo o šolanju otrok.

Z namenom, da bi proučila, kako je te probleme uredila sosedna država Italija, ki je po številu migracije delovne sile med prvimi na svetu, se je od 9. do 16. decembra lani mudila v Italiji posebna jugoslovanska študijska skupina. Iz njenih poročil je razvidno, da je začela Italija te probleme urejati že pred tridesetimi leti. Za šolanje svojih otrok na tujem porablja vsako leto milijardna finančna sredstva.

Na podlagi dosedanjih izkušenj nekaterih drugih držav s številno migracijo delovne sile ter izhajajoč iz naših potreb so se glede organiziranja učno-vzgojnega dela za otroke naših delavcev, začasnih zaposlenih v tujini, že izoblikovala določena konkretna stališča. Sprejet je bil tudi predlog, da se zaradi nadaljnjega dela na tem področju pri ustreznem zveznem sekretariatu formira posebna delovna skupina.

Problem primerne vzgojne in izobraževanja pa ni prisoten samo pri otrocih, ki so s svojimi starši že na tujem, marveč tudi pri otrocih, ki so po odhodu očeta ali matere (včasih pa tudi kar obeh!) deležni nezadostnega vzgojnega obravnavanja. Pri določenem številu teh otrok se že kažejo negativne

posledice razbite družine. Živeči v okrnjeni ali celo na naglico premeščeni v nadomestno družino, prikrajšani za aktivno blizino obeh staršev ter manj prizadevno vodeni in nadzorovani, nazadujejo v šoli, pojavljajo pa se tudi primeri prestopništva, kar je žalosten odsev notranje stiske zaradi ekonomske migracije prizadetih otrok.

VIATOR

Delovna skupnost

OSNOVNE ŠOLE »FRANCE PREŠEREN« CRENSOVCI

razpisuje
prosto delovno mesto

— UČITELJICE

ZA 1. RAZRED

za določen čas (od 15.

10. 1970 do 30. 6. 1971.)

Razpis velja do zasedbe

delovnega mesta.

Razpisna komisija

OSNOVNE ŠOLE

»NEZNANIH TALCEV« DRAVOGRAD

razpisuje
prosto delovno mesto

— UČITELJA

varstvenega oddelka
za določen čas.

Pogoji: dokončana srednja šola pedagoške smeri.

Obe strani pubertete

V okvir silnega poleta, ki je zajel naše narode po zmagoviti narodnoosvobodilni vojni in ljudski revoluciji, sodi tudi izredno bogata založniška dejavnost zlasti na področju vzgojskega. Število knjig, katerih namen je učinkovito pomagati staršem pri vzgajanju njihovega podmladka, nenehno narašča. Splošnim delom, ki obravnava razvoj in pedagoško vodenje otroka od rojstva do zrelosti, se v zadnjem času pridružujejo dela, ki obravnava le posamezne vzgojne probleme bodisi v mejah klasične, bodisi specialne pedagogike in s pomočjo obrobnih ved zlasti še iz psihologije in medicine.

Med temi deli je še posebno precej takšnih, ki se lotevajo razčlenjevanja najbolj občutljivega razdobja v razvoju doraščajočega mladega človeka — pubertete z vsemi njenimi biopsihosocialnimi manifestacijami in posebnostmi.

V to kategorijo del sodi tudi knjižica „Obe strani pubertete“ (v originalu: „Ličje i naličje pubertete“) izpod peresa treh

hrvaških avtorjev (dr. Novak-Reiss, dr. Košček, Cotić). V knjižni zbirki Biblioteka „Svijet mladih“ jo je kot prvo izdala založba „Znanje“ v Zagrebu.

Knjižica ima štiri poglavja: temeljne značilnosti pubertete, odnosi spolov v družini, značilnosti prebujene spolnosti ter akcije, konflikti in reakcije pubescentov. Namenjena je dozorjavajoči mladini ter njenim naravnim in poklicnim vzgojiteljem. Lahko se je poslužimo kot prikladnega priročnika pri izvajanju smotne in moderne spolne vzgoje. Cena knjižice je 8 N-din.

VIATOR

Praznik slovenske mladinske knjige

Odslej: 17. september — rojstni in smrti dan Franceta Bevka — praznik slovenske knjige za otroke in mladino

Namerilo se je tako, da je Mladinska knjiga pripravljala jubilejno publikacijo „Bevkova knjiga“ za avtorjevo 80-letnico, da bi se na ta način pridružila slavnostim ob avtorjevi visoki življenjski obletnici — pa je to postala posmrtna publikacija, ker je veliki prijatelj otrok in šolske mladine umrl prav na svoj 80. rojstni dan. Kljub temu pa Bevkova knjiga, ki jo je založba posvetila „pisatelju in svojemu zvestemu sodelavcu“, vsekakor ne bo izgubila na svoji vrednosti: taka kot je, bo predvsem opozorilo (kot beremo v opombah urednika Bogomila Gerlanca) na Bevkove povesti, romane, spomine in ne na zadnjem mestu na njegove mladinske spise, da bi še bolj segali po njegovi knjigi, zaživel ob njej tako, kakor je ob njih pisanju živel pisatelj sam, kakor so zaživel ob njej njegovi bralci v letih upora in pričakovanj in kakor bomo ob tej besedi živeli mi sedaj in še v prihodnji čas.

Izbir odlomkov iz Bevkovih del je tak, da skuša zajeti vsa najvažnejša področja njegovega razvijane literature ustvarjanja: od pesmi in mladinskih spisov, do „povesti iz domačjskih korenin“, zgodovinskih romanov in drugih tekstov, ki so nastali v ozki povezanosti z bojem slovenskega ljudstva za osvoboditev in boljši socialni red. Zanimivost knjige so odlomki, ki pričajo o tem, kaj je pisatelj napisal o sebi in svojemu delu, kako je začel pisati in kako je sam gledal na svoje literarno ustvarjanje. Bevkova knjiga bo zlasti za mladino dragocen kazipot, ki ji bo še bolj približal tega našega že zdaj najpriljubljenejšega ljudskega pisatelja — v najboljšem pomenu besede. Ali kakor je napisal v uvodni besedi Ivan Potrč: „Iz leta v leto je pisal za otroke in za šolarje, da bi pokazal v teh knjigah na svojo čudovito domovino in da bi upodobil v njih resnično podobo našega otroka, bodisi pastirja ali šolarja in upornika, njegov smeh in njegovo solzo, njegovo duševno krizo in etično vrednoto...“

Neposredno ob izidu Bevkove knjige je sklicala založba Mladinska knjiga tiskovno konferenco, na kateri so predstavnike slovenske javnosti (tiska in TV) seznanili s predlogom pisateljev Ivana Potrča, Leopolda Suhodolčana ter Ivana Bizjaka, o tem, naj bi Zveza prijateljev mladine Slovenije proglasila 17. september za „dan zlatih knjig“ v spomin na pokojnega F. Bevka. Predsedstvo ZPM je o predlogu že razpravljalo in sprejelo sklep o imenovanju 17. septembra kot „dan zlatih knjig“.

Ta dan naj bi bil odslej vsako leto praznik slovenske knjige za otroke in mladino, tistih knjig, ki jih vsako leto nagrajujejo tekmovalci za bralne značke iz vse Slovenije s priznanjem največje priljubljenosti. France Bevk ni namreč največji slovenski mladinski pisatelj le po sodbi literarnih zgodovinarjev, ampak tudi po sodbi mladih bralcev, ki vsako leto imenujejo med najbolj priljubljenimi knjigami kar enainvajset Bevkovih del. „Če poskusimo izmeriti lepoto in

vrednost literarnega dela za otroke in mladino tudi s priljubljenostjo med mladimi ljudmi, kakor to dela Klub bralnih značk z vsakoletnim izboranjem Zlate knjige, lahko zapišemo, da je v srcih naših mladih bralcev prostora samo za devet tako velikih pisateljev, kakršni je France Bevk. Zato naj imajo mladi bralci svoj delovni kulturni praznik — dan zlatih knjig — prav na obletnico rojstnega in zadnjega dne življenja njihovega največjega pisatelja.“ (Tako bomo v omenjenem sklepu.)

Naši mladi bralci se bodo tako lahko oddolžili za vso ljubezen, ki jo izpoveduje sleherni njegovo njim namenjeno delo, za ljubezen, ki jo je pisatelj izkazoval tudi, ko jih je večkrat kot katerikoli drug pisatelj osebno obiskoval, jim bral in se z njimi pogovarjal skoraj na vseh slovenskih šolah. Mladinska knjiga — založba, pri kateri je v 25 letih njenega delovanja izšlo nič manj kot 88 Bevkovih del, pa se je na ta način dostojno oddolžila spominu svojega velikega sodelavca. dh

Kinematografi prikazujejo

VEKOSLAVA KERMEL

Obletnici dveh
zaslužnih šolnikov

Ludovik in Anica Černejeva

ONKRAJ je najnovejši film Jožeta Galeta, ki se je to pot hotel preizkusiti v novem žanru – psihološki drami. Vendar ni uspel. Slabost je že v Bořevem scenariju. Konflikt generacij je sila poenostavljen. To pa naredi film tematsko nezanimiv. Niso ga mogli rešiti niti režija niti kamera (ki je bila v rokah enega najboljših jugoslovanskih snemalcev Aleksandra Petkovića) niti igra igralcev. (MB)

KRVAVA BAJKA Torija Jankovića je ponoven preizkus ekranizacije kragujevske tragedije. Pretresljiva tema, dobre likovne rešitve in igra otrok, ki nastopajo v glavnih vlogah, ter njih usode so dobra osnova za soliden film. To tudi je. V Karlovih Varyh je prejel nagrado za najboljši film festivala, v Puli pa nagrado Kekec. (MB)

PLES VAMPIRJEV je Roman Polanski posnel še pred Rosemaryjinim otrokom in po filmu Slepica (Cul de sac). Če pri obeh omenjenih filmih na osnovi podteksta asociacije kar mrgolijo, je Ples vampirjev predvsem film atmosfere. Igra, dekor in režija so se podredili atmosferi starih pripovedi, ki so znane vzbujati grozljiv strah. Polanski je to dopolnil s svojevrsnim humorjem in ustvaril film, ki se ga prijetno gleda dve uri. Vendar ga premladalec ne priporočamo. (MB)

UMRE NAJ KOT PES je novejši film Claude Chabrola. Kriminalka, katere napetost je ustvarjena predvsem s posebnostmi njegovega stila, je ena boljših v tem žanru. Ideja o zadovoljenju pravice izven zakona in o pravici maščevanja pa odpira mnoge probleme, ki so lahko predmet šolske obravnave. (MB)

ODPADNIKOVA LJUBIMKA je film režiserja Carla Lizzania. Klasični način filmskega obdelovanja zgodbe, ki se s predpostavljanimi dogodilnostmi ne more približati nivoju odločitve, ki bi pokazala karoli, kar nas bi z zanimanjem zaposlilo. (n. d.)

Francoški film VELIKA LJUBEZEN režiserja Pierra Etaixa je poizkus komičnega načina prikazovanja dogodka. Zanima nas, kako se kaže nek dogodek. Ta kako pa se nam v tem filmu kaže na način situacijske komike, ki pa nas s ponavljanim dogodkom samo utrjuje. (n. d.)

Švedski režiser Arne Mattsson nam s filmom BAMSE kaže miselno dogodljivost, ki enako zaposluje človeka kot realni dogodek, ki presega povprečnost ljubezenskega trikotnika. Seveda pa ne moremo reči, da je ta selektivna relacija tako jasna kot pri filmu Lepotica dneva, ko ta relacija popolnoma izravna razlike realnega in miselnega dogodka. Dogodljivost se kaže kot miselno in fizično trpljenje, ki je enako trpeče. (n. d.)

ZIVETI PONOČI je film francoskega režiserja Marcela Camusa. V filmu se kaže prostor življenja ponoči oziroma možnost vključevanja mladega človeka v ta prostor. To vključevanje je tendenciozno in zato ne more pripeljati do kaj drugega, kar kaže nasprotna tendenciozna trditev, ki pravi, da so možnosti mladega človeka velike. Ker nas kakršnakoli tendenciozna trditev ne zanima in nam ne menja percepcije, je film nezanimiv. (n. d.)

OSNOVNA ŠOLA
VITOMARCI

razpisuje
prosto delovno mesto
— **UČITELJA, U**
za razredni pouk za
nedoločen čas.
Na voljo je samska so-
bica v bloku.

Film LJUDJE IZ LAS VEGASA režiserja Antonia Issassia kaže spektakularen rop grupe gangsterjev iz Las Vegasa. Filmski material insistira na prikazovanju velemednega prometa iz najrazličnejših zornih kotov, ki zaposli kamero in montažo, da se dinamično menjata. To audiovizualizacija prostora še poveča prikaz prostora preko različnih komunikacijskih sredstev, ki jih gleda kamera. Toda ta zanimiv prikaz mestnega ambianta ne more dvigniti to serijo informacij realnega dogajanja do kaj več kot trenutne zaposlitve gledalca. Čeprav sodi ta film med najbolj komercialne filme v zahodni Evropi, ne bo nobene škode, če si ga ne ogleamo. (n. d.)

LISICE so letošnji pulski prvona-grajenec. Debut režiserja Krste Papica pri celovečernem filmu je pokazal, da je to avtor, ki ve, kaj hoče, in je svojo zamisel znal tudi disciplinirano izpeljati. Dogajanje je postavil v čas Informbiroja, ki je že sam po sebi bil dramatičen; avtorju je omogočil, da je ustvaril zanimiv film. Primeren je za gledalce od 14. leta dalje (mb)

DR. ŽIVAGO je film izredno spretnega režiserja Davida Leana. Z ekipo popularnih igralcev je ustvaril film, ki ga ljudje dokaj radi gledajo. Izneveril pa se je romanu Borisa Pasternaka in oktobrski revoluciji. Ostala je le melodrama z vsemi elementi komercialnega filma, kar film tudi v resnici je. (mb)

POPOLNI ZAKON je ponovno film, namenjen spolni vzgoji. Zgrajen je na nekaterih poantah Van de Veldove knjige. Nastal je iz komercialne potrebe in zaradi tega gledalec dobi občutek zlaganosti tistega, kar nam slika kaže. Vendar film ne more škoditi. Za učence osnovne šole ni primeren. (mb)

OTROŠKI VRTEC
IDRIJA

razpisuje
prosto delovno mesto
VZGOJITELJICE
VZG.

Rok za prijavo je takoj
po objavi razpisa.

Osnovna šola
Gornji Logatec

razpisuje
prosto delovno mesto
za nedoločen čas
UČITELJA
za razredni pouk
na podružnični šoli
Medvedje brdo

Pogoj: učitelj z višjo ali
srednjo izobrazbo.
Nastop službe takoj ali
po dogovoru. Na voljo je
družinsko stanovanje.

PROSVETNI DELAVEC

List izdaja republiški odbor
Sindikata delavcev družbenih
dejavnosti SRS — Izdaja štiri-
najstredne med šolskim le-
tom — Ureja uredniški od-
bor, odgovorni urednik Dra-
go Ham — Naslov uredništva:
Ljubljana, Poljanska 6-I, tele-
fon 315-585 — Naslov upra-
ve: Ljubljana, Nazorjeva 1,
telefon 22-284 — Poštni pre-
dal: 355-VII — Letna naroč-
nina: 12 din za posameznike,
za šole in druge ustanove 30
din — Št. tek. računa:
501-8-26/1 — Tiska CZP
Ljudska pravica

14. septembra 1970 je umrla v Mariboru ena najbolj idealnih učiteljic mariborske občine Vekoslava Kermelova. Službovala je na najtežjih službenih mestih, kot so Florjan pri Rogški Slatini, Pesnica, Ledina na Pohorju, kjer je bila več kot 20 let upraviteljica, in na Teznu. Kljub temu da je bila že upokojena, se je zaradi ljubezni do otrok odzvala prošnjam šolske oblasti in odšla poučevati na Remšnik na Kozjaku. Tu jo je mladina takoj vzljubila, saj je bila izvrstna učiteljica, ki je na svojih službenih mestih žela nenehne pohvale in priznanja. Vzljubili so jo tudi kot vselega človeka, saj je bila učiteljica Kermelova skromna, za druge pa vedno odprtih rok in polna tankočutnosti. Nadarjena pevka in glasbenica je s svojo veselo naravo in citrami tudi v težkih okoliščinah

znala pričarati svojemu kolektivu dobro voljo in optimizem. Mladim in svojim tovarišem na šolah je bila prijetna in vedno razumevala družabnica. Kakor učiteljica v Finžgarjevem romanu Sama je bila vsem vse, zato ni bila — čeprav samska — nikdar osamljena.

Vekoslava Kermelova je bila rojena 17. novembra 1905 na Dunaju v zavedni slovenski železničarski družini. Po letu 1918 se je z družino preselila v domovino. V Mariboru je obiskovala najprej trgovsko srednjo šolo, nato pa učiteljsko, saj je imela izredno veselje do pedagoškega poklica. Svoje delo je opravljala vestno, nadvse marljivo, požrtvovalno in z veliko ljubeznijo skoraj do konca življenja. Na zadnji poti jo je spremljala velika množica njenih učencev, poklicnih tovarišev in tovarišic, zastopniki Zavoda za šolstvo, starši njenih šolarjev, prijatelji in znanci. V slovo so ji zapeli hoški otroci.

B. P.

OPRAVIČILO

Današnja, 16. številka Prosvetnega delavca prihaja — kot so naši naročniki sami opazili — z zamudo. Razen tega ima drugačno obliko. Vse naše tiskarne prehajajo počasi na novo tiskarsko tehniko „offset tisk“, kot pravijo temu; pravijo tudi, da bo to boljše, sodobnejša oblika tiskanja. Seveda bo tudi dražja. No, posledica tega je zamuda današnje številke lista, za kar prosimo naše naročnike, da nam oprostijo.

Osnovna šola Janka Premr-
la-Vojka v Kopru razpisuje
prosto delovno mesto

UČITELJA
ZA TEHNIČNI POUK

Pogoj: visoka, višja izobraz-
ba ali absolvent.

Garsonjera zagotovljena. OD
od 1.250 do 1.906 dinarjev.

Visoki jubilej
pedagoga Frana Finka

31. julija 1970 je praznoval slovenski pedagoški pisec Fran Fink, ki živi sicer v Zagrebu (Selska 173), svojo petinosemdesletnico. Ker je častni član mariborskega pedagoškega društva, mu je društvo čestitalo ob jubileju v imenu slovenskih prosvetnih delavcev.

Fran Fink spada med prve najprizadavnejše sestavljalce učnih in metodičnih knjig v prvih štirih desetletjih našega stoletja ter med stalne dolgoletne sodelavce Popotnika, Sodobne pedagogike, Učiteljskega tovariša, Slovenske šolske matice, Pedagoških letopisov in zbornikov, Zbornika pedagoških član-
kov, Zbornika pedagoških član-
kov za strokovne šole, revij za
nekdanjo meščansko šolo idr.
Vse njegove razprave, članki in
učne knjige so nastali na teme-
lju njegove dolgoletne prakse,
saj je služboval kot učitelj, pro-
fesor, šolski nadzornik in ravnatelj 55 let, od l. 1904 do 1960.

Kot sin obrtnika v Celju, kjer se je rodil, se je posebno posvetil vprašanju poklicnih šol. Izvrstno je poznal italijansko in nemško književnost, zato je tudi prevajal iz tega leposlovja. Napisal je nekaj originalnih igrice, črtice in povesti. Svoje neraznato življenje je spremenil v študij, v težaško delo ob pisalni mizi in pisalnem stroju. Njegove knjige niso debele, so pa napisane jasno, nazorno in življenjsko. Vedel je namreč, da imajo učenci že tako dovodljive snovi in predmetov, da so preobremenjeni — zato se je v svojih delih izogibal vsakega balasta.

Sam je bil vedno stvarjen, objektiv-
n, nikoli zagnana.

Na videz je bil hladen in pre-
udaren — toda, kdor ga je pobil-
že poznal, je vedel, da je to člo-
vek z ostro izoblikovanim estetskim
čutom, zvesto predan svo-
jemu poklicu in družini.

Svojo široko izobrazbo je
prejel na mariborskem učiteljs-
šču in na dunajski univerzi, kjer
je študiral pedagogiko. Dopol-
njeval jo je z nenehnim študi-
jem sodobne strokovne in lepo-
slovne književnosti in do zad-
njega spremljal vse, kar je bilo v
zvezi z vsestranskim napredkom
našega šolstva. Pri svojem delu
je bil izredno discipliniran, de-
lovno disciplino pa je zahteval
tudi od svojih učencev; zato je
dosegel v učnih urah tudi zavid-
ljive uspehe. Za svoje delo je
prejel mnogo pohval, priznanj
in odlikovanj, imenovali pa so
ga tudi za pedagoškega svet-
nika.

Ob njegovem jubileju mu želi
tudi glasilo prosvetnih delavcev
mnogo zdravih in zadovoljnih
let!

TEHNIŠKA SREDNJA ŠOLA TRBOVLJE
v Trbovljah

razpisuje
prosta delovna mesta za nedoločen čas:

— UČITELJA PRAKTIČNEGA POUKA
ELEKTRO STROKE, šibki tok

Pogoj za sprejem je VK delavec in končana teh-
niška srednja šola;

— VODJE ŠOLSKE DELAVNICE

Pogoj za sprejem je VK delavec in višja izobrazba
strojne stroke.

Osební dohodek po pravilniku o delitvi osebnega do-
hodka.

Rok prijave je 15 dni po objavi razpisa.

Komisija za volitve in imenovanja

SKUPŠČINE OBČINE LENDAVA

razpisuje prosto delovno mesto

RAVNATELJA
OSNOVNE ŠOLE GENTEROVCI

Kandidat mora poleg splošnih pogojev izpolnjevati še
naslednje:

- da ima visoko, višjo ali srednjo šolsko izobrazbo,
- da ima vsaj 5 let vzgojno-izobraževalne prakse,
- da obvlada oba učna jezika — slovenski in ma-
džarski.

Kandidati naj pošljejo pismene ponudbe s kratkim živ-
ljenjepisom in dokazili o izpolnjevanju pogojev, kolko-
vano s 1,00 din, komisiji za razpis prostega delovnega
mesta.

Razpis velja 15 dni od dneva objave.

Komisija za volitve in imenovanja

uspešno pa so uporabljali tudi
njegovo Računico, ki jo je pre-
delal Lavtar s sodelovanjem Fr.
Finka.

Otroci so radi prebirali v
Zvončku Černejeve pesmi, pove-
sti in črtice, učiteljstvo pa je ob
Černejevih kritikah mladinskih
leposlovnih zbirk izostrovalih svoj
estetski in psihološki čut. Pri učni
praksi so učiteljem zelo pomagali
Černejevi članki v Popotniku in
Učiteljskem tovarišu — o navajanju
mladine k branju, o metodiki stvar-
nega in spisnega pouka, o psihologiji
otroka ipd. ter njegove učne slike v
Nazoru na nauku SSM (1907), ki jih je
pripravil s sodelovanjem Anto-
nije Štupceve in Učne slike k
ljudskošolskim berilom.

Ludovik Černeje je predaval na
okrajnih učiteljskih konferencah
o pouku v naravi, o šolskih prire-
ditvah in o ponazorilih pri
pouku, saj je sam med prvimi
 uvedel skioptikon s karbidno
lučjo pri stvarnem pouku, zgo-
dovini, zemljepisu in naravo-
slovju, organiziral šolo na pro-
stem in mladinske igre.

Ludovik Černeje se je šolal na
nižji gimnaziji in na učiteljski v
Mariboru, služboval v Limbušu,

Makolah, Čadramu, Grižah (1905
let) in na vladnici državne
moškega učiteljskega v Mariboru,
kjer ga je zelo cenil ravnatelj H.
Schreiner in ga pridobil za delo
pri SSM.

Nazadnje je služboval v Celju
kot šolski nadzornik. Ker je zelo
podpiral mlade napredne učitelje
(Apiha, Hudalesa, Spinklerja in
druge), si je nakopal sovražnost
pri reaktivnih in reakcionarnih
movcih; sicer pa je bil L. Černeje
pravi svetovalec in zaščitnik pro-
svetnih delavcev svojega okraja,
zaradi česar so ga vsi cenili.

Kot človek, učitelj, društvenec
in družbeni delavec, vedno vedno
in poln pedagoškega optimizma
je s svojim obširnimi znanstvenimi
taktičnim nastopom — kot iz-
vrsten metodik in pedagog — do-
segal pri mladini in odraslih iz-
redne uspehe in priljubljenost.
V njegovi hiši so se zbirali pro-
klicni tovariši, delovna inteli-
gencia in preprosti ljudje. Umrl
leta 1936 v Makolah. Njegovo
vedno okrašen grob dokazuje
veliko spoštovanje in pietetno
prebivalstvo in tamkajšnje učiteljs-
tvo do tega zaslužnega pro-
svetno-kulturnega delavca.

Tik pred II. svetovno vojno so
nameravali odkriti Ludovika
Černejeu spominsko ploščo na
njegovi rojstni hiši „pri Habeto-
vih“. Dolžnost današnje genera-
cije prosvetnih delavcev bi bila
da uresniči to zamisel vsaj za
100-letnico njegovega rojstva.

Anica Černejeva, mladinska
pesnica in profesorica na ljub-
ljanskem učiteljskem, je bila zelo
priljubljena med svojimi učenci
kateri in učenci ter pri poklicnih
tovariših, skratka pri vseh, ki jo
poznali in občutili toplino njene
pedagoške osebnosti. Med otroci
pacijo je bila najprej zaprta v Ra-
vensbruecku, 3. maja pa je umrla
— po velikem trpljenju v taboriš-
ču Neubrandenburg, kjer so jo
tudi upeli.

Rojena je bila 3. aprila let
1900 v Čadramu. Po maturi na
učiteljski je službovala v Grižah
in v Celju, nato pa odšla študirat
na VPS v Zagreb. Njeno nasledn-
je službeno mesto je bilo na
dekliški meščanski šoli v Mar-
iboru, zatem pa je nadaljevala študi-
j stopnjo na zagrebški VPS. Posve-
čala se je predvsem študiju eks-
perimentalne psihologije pri
dr. Ramiru Bujasu, po odlični
opravi diplomi pa je službovala
najprej na meščanski šoli
Ljubljana-Moste, nato pa na učiteljski
— vse do italijanske za-
sedbe.

S svojim razumevanjem in to-
plino je osvojila mladino in jo
navduševala za poklic ljudskega
vzgojitelja in učitelja. Zlahka je
z vsem pedagoškim žarom se
vživljala v svet mladih. Še pe-
bej v svet otrok. To dokazujejo
vse njene pesmi, ki jih je objav-
ljala v Zvončku. Našem rodu
Slovenski krajini, Koledarju
Kraljeviča Marka in drugemu
Leta 1930 je izdala samostojno
zbirko pesmi Metuljčki, let
1933 slikanice Za vesele in
lostne čase pri Mladinski matici
leta 1934 pa Kapljice; obe je iz-
dal Edo Deržaj. Njeno slikar-
nico Dedek Miha (1936) je iz-
dal strdal Radovan Klopčič. Po
osvoboditvi, leta 1953, je iz-
šla njena zbirka pesmi za predšolske
otroke Sredi domovine. V Antolo-
giji jugoslovanske dečje knji-
ževnosti, ki obsega 176 strani, je
navaja pesmi 43 avtorjev, je me-
17 slovenskim zastopana s tremi
pesmimi tudi Anica Černejeva.
Antologija je izšla leta 1936
Beogradu (Knjižara Jeremije
Dželebdžica, uredil pa jo je
vojnik A. Karic).

Prav bi bilo, da bi o tej pesni-
kici napisala katera od njenih uč-
kolegic ali beletristk daljšo študi-
dijo, ki bi osvetlila njen lik 20.
veka, pedagoginje in pesnice.
Zbirke njenih otroških pesmi
namreč odseva prizadeta ljube-
zen do narave, človeka, osvobod-
jene in neosvobodjene domovine.
Ime Anice Černejeve ima doma-
dom dijakini v Ljubljani, pionir-
ski odred v Celju in letos letos
obnovljena šola v Makolah. Pro-
svetni delavci, začnimo akcijo, da
postavlja spominska plošča na
kip!

A. KOPRIVA

Za spominsko ploščo
pedagogu Gustavu Šilihu

Mesto Maribor se lahko po-
naša s spomenikom HENRIKU
SCHREINERJU, ki je s svojim
delom uspešno razvijal slovensko
šolstvo v severovzhodni Sloveniji
od l. 1890 pa do svoje smrti
1920. Še danes se ta ali oni oši-
veli slovenski šolnik rad ustavi
ob spomeniku ter se spominja
svojega nekdanjega ravnatelja, ki
je znal usposabljal in navduše-
vati mlade ljudi za učitelje v slo-
venskih šolah.

Učiteljski sicer ni več, ostali
pa so mnogi spomini na številne
profesorje, ki so dali zavodu
ugled in dobro ime. Med te sodi
tudi pokojni profesor pedago-
gike in metodike GUSTAV ŠI-
LIH, katerega deseta obletnica
smrti bo prihodnje leto jeseni
(1971.). Iz vrst nekdanjih učiteljskih
nikov — sedanjih učiteljev

in profesorjev, Šilihovih kolegov,
prijateljev in znancev je vznikla
misel, da bi mu ob desetletnici
smrti odkrili primerno spomin-
sko ploščo na hiši, v kateri je
stanoval in pisal svoja dela. Te
pobude se je oprijelo mariborsko
PEDAGOSKO DRUŠTVO, da bi
prihodnjo jesen odkrilo spomin-
sko ploščo kot skromno oddol-
žitev za njegovo bogato peda-
goško delo. Izdelava plošče z
reliefom glave je poverjena
sakadem. kiparju Gabrijelu Kol-
biču, ki je ustvaril tudi Schrei-
nerjev kip.

Pri teh pripravah sodeluje po-
leg pedagoškega društva tudi
Zveza pedagoških društev Slove-
nije iz Ljubljane, Zveza kulturnih
delavcev in Vzgojna svetovna
nica v Mariboru, katerih zastop-
niki so poleg prosvetnih delavcev

tudi v pripravljalnem odboru za
postavitev spominske plošče.

Pripravljalni odbor se obrača s
prošnjo do vseh predvojnih in
povojnih profesorjev dijakov,
njegovih stanovskih tovarišev,
številnih prijateljev pa tudi do
šolskih vodstev, da bi v ta fond
prispevali svoj delež (vsaj po 10
din kot najmanjši znesek). Pro-
simo, da bi posamezniki kakor
tudi šole pošiljale svoje pri-
spevke PEDAGOSKEMU DRU-
ŠTVU v Mariboru na njegov te-
koči račun št. 518-679-2655. Na
položnico označite besedilo
„Za spominsko ploščo“!

Tako nam bo uspelo zagoto-
viti potrebna sredstva za odkritje
spominske plošče zaslužnemu
pedagoškemu pisatelju in zaščit-
niku mladine Gustavu Šilihu.

PRIPRAVLJALNI ODBOR